

פ ר ט י - כ ל
 ישיבה טו/שכ"ט של הממשלה
 כ' בכסלו תשכ"ט - 24.11.68
 (בבוקר ואחה"צ)

נכחו השרים: ח. מ. שפירא - יו"ר (בבוקר), י. אלון - יו"ר (בישיבת אחה"צ), א. אבן, י. אלמוגי, ז. ארן, מ. בגין, י. בורג, מ. בנטוב, י. ברזילי, ח. גבתי, י. גלילי, מ. דיין (עד סעיף 161), ז. ורהפטיג, מ. כרמל, י. ספיר, פ. ספיר, מ. קול, י. ש. שפירא, א. ששון.

נעדרו השרים: ל. אשכול (בתופשה), י. ברזילי (אחה"צ), י. ישעיהו (בתופשה), מ. כרמל (אחה"צ), פ. ספיר (אחה"צ), ז. שרף (חולה).

צ. דינשטיין - סגן שר האוצר (בסעיף 161)
 מ. ארגון - מזכיר הממשלה
 י. הרצוג - מנכ"ל משרד ראש-הממשלה

רשמו: י. מימון
 ש. יפה

- סדר היום: 152. דיון בהצעת בית-המשפט העליון להגיש לכנסת הצעת-חוק לתיקון חוק מירשם התושבים שעל-פיו יימחק הפריט "לאום" ממרשם התושבים
153. הפיצוץ ברחוב אנריפס והפגנות התלמידים בשכם
154. סקירה
155. נסיעות שרים
156. מינוי ממונה על הכנסות המדינה
157. צירוף שרים לוועדת השרים לעניין פיזור האוכלוסיה
158. הצטרפות ישראל לתיקונים משנת 1967 לאמנה הבינלאומית לבטיחות החיים בים - 1960
159. אשדוד המלצות פרוטוקול המושב השני של הוועד המעורבת הישראלית-רומנית
160. הכללת הטלוויזיה הכללית במסגרת רשות השידור
161. הצעת חוק-תזכיר החברה לישראל בע"מ
162. המשך הדיון המדיני
163. הודעה אישית

152. דיון בהצעת בית-המשפט העליון להגיש לכנסת הצעת-חוק לחיקון חוק מירשם התושבים שעל-פיו יימחק הפריט "לאום" ממירשם התושבים

שר הפנים מ.ח. שפירא:

בראשית הישיבה נשמע את שר המשפטים בענין דחוף. הוא חושב שזה צריך לעלות לדיון לפני כל הסקירות.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

רבותי, חברי הממשלה יודעים וודאי מהעתונות שמתנהל משפט בין יהודי אחד וב-סרן בנימין שליט....

השר י. שפירא:

יהודי מבחינת הלאום, או מאיזו בחינה?

שר המשפטים י.ש. שפירא:

יהודי מכל הבחינות. נגד הממשלה, נגד שר הפנים, שבו הוא תובע ששני הילדים שלו, ילד וילדה, שנולדו מאשתו האנגליה, שהיא אנגליה עד היום ולא התאזרח בארץ - יירשמו במרשם התושבים כיהודים. התעוררה כמובן השאלה: מי הוא יהודי? המשפט מתנהל כבר כמה שבועות, וביום החמישי, ב-21 לחודש זה, פנה בית המשפט ליועץ המשפטי לממשלה, להביא לפני הממשלה הצעה לתקן את חוק מירשם התושבים. בין השאלות שנשאל כל אדם, שנרשם במירשם התושבים, ישנו פריט אחד "מה הוא הלאום שלו", והפניה היתה שהממשלה תביא הצעת-חוק לכנסת לתקן את החוק באופן שימחק הפריט הזה.

אם הממשלה תקבל את ההצעה, והכנסת תקבל את הצעת-החוק של הממשלה, הרי אז לא יהיה כתוב בתעודות-הזיהוי אם פלוני הוא יהודי, ערבי, דרוזי, אנגלי, או משהו דומה לזה, ואז בית המשפט יהיה פטור מלקבוע אם שני הילדים האלה צריכים להושם כיהודים או לא. אם הממשלה - כך אמר נשיא בית המשפט העליון - לא תקבל את הצעתם, הם יהיו נאלצים להחליט בדבר, ואז, כמובן, יחליטו כך או אחרת, כפי שימצאו לנכון.

אני רואה צורך להציע לממשלה, שלא לקבל את ההצעה ולהודיע לבית המשפט העליון, שאנחנו איננו מקבלים את ההצעה. אני מציע להודיע על זה הבוקר לבית המשפט העליון.

הדחיפות שכדברי היא זו שלגופו של עניין, כמובן, צריך להחליט. אבל מדוע צריך להחליט באופן דחוף? כי כבר ביום ששי נשלחה טלגרמה על ידי חבר כנסת אחד, שהוא מבקש מאת יושב ראש הכנסת להעמיד את השאלה לדיון דחוף בכנסת. אין לי ספק בדבר, שאם הממשלה לא תחליט החלטה היום, הרי אנחנו נימצא בכנסת ובארץ תוך ויכוח חם בנושא זה.

עכשיו לגופו של עניין: מדוע אני מציע שלא לקבל את ההצעה? איני יודע על תקדים כל שהוא לא בארץ, לא באנגליה ואפילו לא בארצות הברית, ששם יושב בית המשפט העליון ודן אם חוק פלוני הוא חוקי או אינו חוקי מבחינה קונסטיטוציונית - שבית המשפט יציע לממשלה או למחוקק לשנות את החוק, כדי שהם יהיו פטורים מלפתור שאלה. אני רוצה לומר שלו היינו מקבלים את ההצעה הזאת, הרי שום דבר לא היה נפתר על ידי זה. אמנם הדבר היה נפתר לגבי המקרה הנדון. נכון שבמירשם התושבים, בתעודות-הזיהוי לא היה כתוב יותר "נושא התעודה הוא יהודי", אבל בית המשפט העליון היה נאלץ להכנס לאותה סוגיה ולהכריע בה בלאו הכי, כי בפניות בית המשפט העליון תלויה ועומדת בקשה של בחורה בשם גלי מילר, בג"צ מספר 158/68, שבו היא מבקשת שיכירו בה כאזרחית ישראלית מכוח חוק השבות. אחם יודעים שבחוק השבות כתוב, שכל יהודי זכאי לעלות לישראל, ובחוק האזרחות כתוב

שכל מי שעלה ארצה מכוח חוק השבות מקבל אזרחות באופן אוטומטי. בענין ההוא של נלי מילר החליט בית המשפט ביוני שנה זו להוציא צו על תנאי במילים הבאות: "על יסוד עתירה זו שהובאה ביום י"ד בסיון תשכ"ט (10.6.68) לפני בית משפט זה, מצווה בית המשפט כי ייצא מבית משפט זה צו על-תנאי המכוון אל המשיב הדורש ממנו להתייצב וליתן טעם - מדוע לא יכיר בעותרת כאזרחית ישראל מכוח חוק השבות; ומדוע לא יכיר בה כיהודיה לצורך חוק השבות; ומדוע לא ירשמה בתעודת זהותה ובספרי התושבים כבת הלאום היהודי; ומדוע לא ימחק מספר התושבים, מתעודת הזהות שלה ומכל מסמך אחר, את הרישום "רוסי" ליד רובריקת הלאום." העובדה במקרה זה, כפי שכתוב בבקשתה בסעיף 1 של העתירה היא: "העותרת נולדה כברית-המועצות ביום 28.7.1945 כבתם של מר אברהם מילר, יהודי, ואשתו - מרת אנפיה מילר, שמוצאה הלאומי הוא רוסי. הורי העותרת נשואים בנישואים אזרחיים."

כלומר, שאפילו היתה הממשלה מקבלת את הצעת בית המשפט העליון למחוק את הפריט "לאום" מתוך מירשם התושבים, הרי שבית המשפט העליון יצטרך לדרון באותה השאלה, כלומר, אם בתם של אברהם ואנפיה מילר יהודיה היא או לא.

איני רוצה להכנס לענין מה צריך בית המשפט להחליט לפי דעתי, אם תתקבל הצעתי שלא לשנות את החוק, יצטרך הדבר הזה להקבע על ידי בית המשפט.

אבל מה שחשוב הוא, שאם יימחק הסעיף של "לאום" ובתעודת-הזהויה לא יהיה כתוב על אדם אם הוא יהודי או ערבי או דרוזי, הדבר פשוט לא יתכן מטעמים בטחוניים. הספקנו ביום הששי לברר, בורגנו וקבלנו אינפורמציה מוסמכת מאגף כוח האדם במשרד הבטחון, שלו היו מוחקים את השם "יהודי" מתעודת-הזהויה, אין כל אפשרות, על כל פנים נהרסת כל הטכניקה של גירסים לצבא.

לממשלה זכור הויכוח שהיה בשנת 1958 בענין "מי הוא יהודי", ואיני רוצה לחזור עליו בשלב זה. אבל אתם זוכרים וודאי שאז החליטה הממשלה לפנות במשאל לחכמי ישראל, ונשלח מכתב לרשימה של אנשים בארץ ומחוצה לה, שבה הועמדה השאלה "מי הוא יהודי". לא את המכתב כולו ולא את תוכן המכתב רוצה אני לצטט, אבל אני רוצה לצטט נקודה אחת. במכתב זה כתב ראש הממשלה דאז, מר דוד בן-גוריון לאמור:

"מירשם התושבים קיים בישראל מאז שנת חש"ט ועד היום הזה, ועל הפרטים אשר החוק מחייב את רישומם במירשם זה, נמנים גם "דת" ו"לאום". ביצוע חוק מירשם התושבים נתון בידי משרד הפנים, ופקידי הרישום הוסמכו בחוק לדרוש ולקבל מאת התושבים החייבים ברישום, מסמכים ויריעות הדרושים להם למען יוכלו לאמת את הדברים בטרם ירשמום. על פי הרישום במירשם ניתנת לכל תושב תעודת-זיהוי המשמשת לו למטרות שונות, ובשעת חירום אף הוטלה חובה על כל תושב זכר לשאת עמו תעודת זיהוי כאשר הוא שם. נשמעו מדי פעם בפעם הצעות לבטל מירשם זה או לבטל את הרישום של "דת", או "לאום" באותו מירשם - אבל שיקולים בטחוניים ואחרים מנעו אותנו עד כה, וימנעו אותנו בעתיד הקרוב, מקבל הצעות אלה. לאור מצבנו המיוחד, כשאין אפשרות מעשית לפקח פיקוח של קבע ושל ממש על כל גבולות המדינה בפני אנשים המסתננים אל המדינה מן הארצות השכנות האויבות לנו והמהווים מקור-סכנה חמורה ובלתי-פוסקת לשלום המדינה ותושביה, מן ההכרח הוא שתושב חוקי בישראל יוכל בכל עת לזהות את עצמו על ידי תעודה שניתנת לו מטעם רשות מוסמכת."

ועלי להוסיף, מה שחברי הממשלה זוכרים וודאי, שבשנת 1956 הוצאה תקנה לשעת חירום, שחורשה מדי פעם בפעם, והיא בתוקף עד היום, וכנראה שתהיה בתוקף זמן רב, המחייב כל אדם ממין זכר לשאת אצלו תמיד את תעודת-הזיהוי ולהניח אותה.

לאור הנימוקים שאמרתי, אני מציע החלטה בנוסח

הבא:

הממשלה שמעה את ההצעה של בית המשפט העליון מיום ה-21 בנובמבר 1968, ל מרחשון תשכ"ט, שהממשלה תציע לכנסת הצעת-חוק שתחקן את חוק מירשם התושבים באופן שהפריט "לאום" יימחק ממירשם התושבים. הממשלה החליטה, בהתחשב בכל הנימוקים או בנימוקים שהביאו לידי הכנסת הפריט הזה, גם לפי פקודת מירשם התושבים תש"ט-1948 או 1949, וגם בחוק מירשם התושבים הקיים לרבות נימוקי בטחון וצרכי גיוס לצה"ל, שלא לקבל את ההצעה.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

האם ההצעה הזאת של בית המשפט העליון לא היתה מלווה בהנמקה? ואם היתה הנמקה, איפה היא? אם לא היתה הנמקה, מדוע לא לבקש אותה?

שר המשפטים י.ש. שפירא:

בית המשפט העליון או יותר נכון נשיא בית המשפט העליון השמיע דברים קצרים ביותר. הוא אמר, שהשאלה היא בעיקר או יותר נכון אידיאולוגית יותר מאשר משפטית, ואין רצוי להכריע בה בדרך משפטית. אם הממשלה והכנסת יקבלו את ההצעה, ואז בית המשפט יהיה פטור מלהכריע בדבר. אולם אם הממשלה לא תקבל את ההצעה, ימלא בית המשפט את תפקידו ויחליט ויכריע בדבר העומד לפניו בדיון.

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול:

אני מציע שהדיון בסעיף זה יידחה לשבוע הבא. ראשית כל: זוהי זכותי לבקש זאת באופן רגיל; שנית, אני חושב שאנחנו רשאים לקבל בכתב את מה שנאמר בבית המשפט בענין זה. אמנם זו היתה פניה קצרה, אבל בעתונים היו בענין זה הסברים.

איני חייב לדון על הנושא הזה רק לאור מה שכתוב בעתונים. אני רוצה לקבל כל מה שנאמר בבית המשפט.

שלישית: הפנין מחייב התיעצות, ואיש מאתנו לא ידע שהנושא הזה יעמוד על סדר היום של ישיבת הממשלה. אין כל קושי שהממשלה תביע את דעתה בפני נשיאות הכנסת, שאין שום דחיפות בנושא זה. חבר הכנסת אבנרי, עם כל הכבוד לו, יכול לשלוח מברק שהדבר דחוף. איני חושב שנשיאות הכנסת תכיר בזה כבענין דחוף. אין כל בסיס להכיר בו כבענין דחוף.

אני מבקש שהדיון יהיה בשבוע הבא, עם כל ההנמקה, ואם אין הנמקה, אני מציע שאולי נבקש מנשיא בית המשפט העליון שיתן לנו הנמקה, מה הוא מציע ונדרון על כך ברוחב דעת, גם לפי כבוד הפונה אלינו. מתוך כל ההנמקות האלה, גם הסורמליות, אני מבקש שהדיון יהיה בשבוע הבא.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אפשר לבקש דחייה של החלטה, אבל לא של הדיון.

שר העבודה י. אלמוגי:

אותו הדבר.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

לא.

אני רוצה להתנגד להצעה זאת. נכון הוא שהמנהג הוא בממשלה, לדחות הצבעה לפי בקשת חבר ממשלה.

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול:

ועל סעיף שלא הועמד בכלל בסדר היום.

שר הבריאות י. ברזילי:

זהו מנהג או תקנון?

שר המשפטים י. ש. שפירא:

אין דבר כזה בתקנון. זהו מנהג שנוהגים לפיו בדרך כלל, ואין נוהגים לפיו כאשר העניין הוא רחוק. ואני רוצה לומר שלפי עניות דעתי, לא זו בלבד, שחבר הכנסת אורי אבנרי פנה בהצעה, אין לי ספק בדבר שעצם הויכוח בכנסת וכל מה שהולך סביבו, בעניין שהוא למעשה "סוב יודיצה", הוא דבר מזיק ומועזע את אשיות הממשל הקונסטיטוציוני במדינה.

אני מסרתי את דברי נשיא בית המשפט העליון. הוא אמר אותם בעל פה, לא כתב אותם. הוא אמר אותם בשלושה משפטים, ואולי פחות מזה.

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול:

האם הוא לא אמר שזוהי דעת כל חשעת השופטים?

שר המשפטים י. ש. שפירא:

אמרתי שזוהי הצעת בית המשפט. נשיא בית המשפט העליון אמר שהוא מודיע מה שהוא מודיע על דעת כל חברי בית המשפט. אני יודע שום פרוצדורה של התכתבות בין הממשלה ובין בית המשפט. כל העניין הוא יוצא דופן. לא היה לדבר תקדים.

שר הפיתוח ושר התיירות פ. קול :

לא היתה פניה בכתב ממנו אלינו?

דניאל פ. בנין :

נשיא בית המשפט העליון פנה ליועץ המשפטי לממשלה וביקש ממנו להמליץ בפני הממשלה.

שר המשפטים י.ש. שפירא :

לא להמליץ אלא להביא בפני הממשלה. הוא העביר לי את זה פחות או יותר מלה במלה, ואני מוסר כפי ששמעתי את זה מפיו. אין דבר כזה של התכתבות, בבקשה לתת לנו נימוקים. והממשלה צריכה להחליט בדבר אם לקבל את ההצעה המפתיעה, שבית המשפט מציע לממשלה לשנות את החוק, שהממשלה תחליט לפנות לכנסת לשנות את החוק. אני חושב שבענין זה צריך כמובן להיות דיון. אני מבקש שההחלטה תינתן הבוקר, כדי שנוכל לסטור הבוקר לבית-המשפט את החלטתנו.

שר הבטחון פ. דיין :

יש לי הצעה לסדר של שני סעיפים, האחד לסדר והשני לסדר הטוב. קודם כל, ביחס לסדר הטוב: אני שומע כאן בפעם הראשונה שיש נימוקי בטחון, כגון אפשרות של גיוס לצבא, לשלילת הצעת בית-הדין. ייתכן שזה כך. לא ידעתי שנפגשו עם אנשי אגף כוח-אדם ומצאו שכלי זה אי-אפשר לגייס לצבא. אילו שר-המשפטים היה אומר לי שהוא רוצה לברר את הענין עם אנשי אגף כוח-אדם, הייתי מסדר זאת. אבל למען הסדר הטוב, אם רוצים לברר משהו עם אגף כח-אדם, צריך לפנות אל שר הבטחון. אפילו ראש הממשלה, כשהוא רוצה לברר משהו אתם, הוא פונה אלי ואני מפגיש אותו איתם. אם שר-המשפטים יבוא לכנסת ויאמר שהסיבה שבגללה

איננו מקבלים את הצעת בית-הדין היא בטחונית, ישאל אותי אותו חבר-הכנסת אורי אבנרי: מה היא הסיבה הבטחונית? יכול להיות שאתמוך בכל לב בהצעתו של שר-המשפטים. אבל אני שומע כאן בפעם הראשונה, במשך חמש דקות, גם את ענין הגיוס וגם סיבות אחרות. אפילו הקטע ממכתבו של בן-גוריון הוא חדש בשבילי. יכול שר-המשפטים לסמוך בכל על בן-גוריון, אני רוצה זמן כדי לשמוע מראש אנף כח-אדם מהו הענין. אינני חולק כמלוא הנימה על עמדתו של שר-המשפטים. יכול להיות שאתמוך בה בכל לב. אבל אני מבקש, למען הסדר הטוב, שאם הנימוק הוא בטחוני, ענין הגיוס וזיהוי אנשים, תינתן לי הזדמנות ללמוד את הדבר הזה מכותות הבטחון ולתמוך בהצעה או להסתייג ממנה. זה לענין הסדר הטוב.

עכשיו לסדר של הישיבה. בישיבה שהיתה ביום ששי דובר שהבוקר תחליט כמה דברים בענייני בטחון. ואני יודע שיש אינספורמציה חשובה בפי שר-המשטרה, ויש אינספורמציה שעליה אני רוצה גם לקבל אישור מהממשלה בענייני בטחון הכרוכים במה שהיה ביום ששי. הנוהג בישיבות הוא, שבתחילה יש סקירות. כאשר באתי, פניתי למזכיר הממשלה שיתנו לי הבוקר חמש דקות כדי שאוכל לקבל אישור מהממשלה בדברים שצריך להחליט עליהם. אין לי ספק, שהשאלה שהעלה שר-המשפטים היא ענין לדיון לא של חמש דקות. אני מציע לסדר, שאנחנו ממש תוך רגעים מספר נגמור את ענייני הבטחון, ואני מקווה שהממשלה תאשר מה שאני מציע ונוכל להכניס את הדברים לתוקפם. אחרי כן, ניכנס לדיון בענין זה, כפי שהממשלה תחליט. אבל לא נהפוך את הסדר.

שר הבריאות י. ברזילי:

הערה לסדר. אני מבקש שהדיון הזה יידחה לשבוע-ימים, וזה מטעם פשוט, מנימוק אחד שאולי לא כולם אוטרים אותו. אני רואה את זה בחומרה כזאת, שאני רוצה לקיים על הענין הזה התייעצות עם המפלגה שלי.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

ביחס לסדר הטוב: אם שר המשפטים מביא לפנינו את חוות-דעתו של בן-גוריון שהיה שר-הבטחון, ודאי הוא יודע מה טוב לבטחון ומה רע לבטחון. אמנם אתה, השר דיין, לא קראת את זאת. הייתי מציע לכם לקרוא את הספר השלם ובו חוות-דעת של 70 גדולי ישראל מכל הזרמים.

שר השיכון מ. בנטוב:

זה ענין בטחוני?

שר הפנים מ.ח. שפירא:

כדאי לקרוא מה שהם אמרו על הדבר הזה.

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול:

אנחנו לא קראנו את כל הספרות הזאת.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אתה צריך לקרוא דברים כאלה. אתה יהודי שמכריע, הייתה לך זמן של עשר שנים לקרוא זאת.

שר הבטחון מ. דיין:

הוא ציטט לא רק את בן-גוריון, אלא גם את אלוף
שמואל אייל, גם הוא בר-סמכא. אני רוצה לשאול אותו.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

לי קרוב יותר לסמוך על בן-גוריון.

השר י. גלילי:

מצב הבטחון נשתנה מאז.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אני מציע שנשמע ראשית כל את שר הבטחון.

השר מ. בנין:

אני מציע שנקבל את העצתו של שר-הבטחון. מיד
לאחר שנקיים דיון בסעיף הבטחון, נשוב לסעיף שהוצע על-ידי שר המשפטים ונחקבל
החלטה.

(המשך הדיון בסעיף זה בישיבת אחה"צ).

153. הפיצוץ ברחוב אגריפס והפגנות התלמידים בשכם

שר הבטחון מ. דיין:

כדי שהדברים יהיו הנידונים, אני מציע ששר

המשטרה ימסור קודם את האיןפורמזה שביריו, שהיא חשובה.

(א) דו"ח המשטרה

שר המשטרה א. ששון:

אדוני היושב ראש, ברשותך אמסור, קודם-כל,

עובדות על מה שקרה, אחרי-כן אסיים בדיעה שהיא חשובה.

קודם כל, כמה עובדות. מספר ההרוגים הגיע ל-12,

מהם ערבי אחד בן 71 מוואדי ג'וז. מספר הפצועים הוא 58. כבתי-החולים נשאמרו 20

פצועים, מהם 5 קשה. מה-500 שנעצרו ביום ששי, נשארו לחקירה נוספת ולמיון נוסף

ב-50 איש. כל החקירה שנעשתה ביום ששי עם העצורים האלה לא העלתה דבר. העוצר,

שהוחלט עליו ביום ששי, עבר ללא תקלה. הוא התחיל בשעה 20:00 בליל שבת ונפסק

הבוקר, בשעה 07:00. נערכו חיפושים, לא בכל הבתים ולא בכל השכונות, כי אילו היו

רוצים לעשות זאת, היה זה מחייב לפחות עבודה של שבועיים ימים. למשל, במקומות

המרוחקים, כגון, שועפט, בית-חנינה וסילואן לא היתה אפשרות לערוך חיפושים.

החיפושים נערכו בעיקר בבתים, שלדעת כוחות הבטחון היה רצוי לחפש בהם חשודים.

בעשרים חוליות ערכו את החיפושים. כל חוליה היתה מורכבת משלושה אנשים: מאיש

צבא, מאיש ש.ב. ומאיש משטרה. בין שלושה אלה היה אחד היודע ערבית ושהיה יכול

להסביר את הדברים. החיפושים נערכו ללא כל התנגדות ולא כל מקרה בלתי-נעים. אלה

המחפשים לקחו אתם שני טפסים: טופס אחד, שאם היה להחרים משהו היו רושמים מה

שהוחרם ומחתימים עליו את בעל הבית ואת ראש החוליה, כדי שלא יהיו אחרי כן

דיכורים שאבד להם משהו; הטופס השני, שאם לא הוחרם שום דבר והחיפוש עבר בסדר,

שבעל הבית יחתום שהכל עבר בסדר ושאיין לו תלונות. כל זה נעשה.

הוצאו גם רשיונות כשכל אלה שהיו צריכים לצאת מהבתים, אם זה לשירותים, למשל חשמל, מים ודברים אחרים, ואם זה לתיירות, לענינים דתיים, לביקורים פה ושם בבתי כנסיות ובמסגדים. הכל נעשה והכל התנהל בשקט ובסדר גמור. נעצרו כמאה איש, בין יהודים ובין ערבים, שהפרו את העוצר. היו כאלה שהוכח שלא ידעו על כך, פועלים שבאו מהחוץ ולא ידעו על העוצר, אלה שוחררו. אבל כ-100 איש יוכאו הבוקר לפי הסדר לפני בית-דין צבאי וידונו אותם. זהו ענין של קנסות.

החיפושים בבתים לא העלו שום דבר. המטרה היתה כפולה: לחפש נשק ולזהות את האנשים. לא נמצא נשק בבתים אלה שחיפשו בהם, והאנשים שזוהו לא נראו בעיני אנשי הבטחון הממונים על כך, כחשודים. כך שלא הותרם דבר ולא נעצר אף איש בכל הפעולה הזאת.

ההחלטה השניה שנתקבלה ביום ששי היתה: כדי לשמור על הכותל, לתפוס מקום מעל ל"מחכמה" ולהעמיד שם יחידה מכוחות הבטחון שלנו. הדבר הזה נעשה, והוא נעשה בצורה כזאת שנתקבלה בהבנה, על-דעת אנשי הווקף. נתקבל אפילו מכתב מראש הקאדים שאין הוא מתנגד לכך. הצבא העמיד שם את האנשים הדרושים, והכל כעת מתנהל כפי שנקבע.

רצוי גם למסור, שקיבלתי הרבה שיחות-טלפון ממוסלמים ומנוצרים המשתתפים בצערנו, והם פירשו את העוצר שהכרזנו, שבא כאילו כדי להגן עליהם מפני התפרעויות. אבל היו כאלה שהביעו צער. מוסרים לי כי יש לצפות לכך, עכשיו, לאחר שנפתחו החנויות ובטל העוצר, שיהיו כאלה מבין הערבים אשר יפרסמו את דעותיהם נגד מעשה החבלה הזה. ייתכן. אינני בטוח כל-כך בזאת. לא עודדתי אותם לכך. לא אמרתי להם, כן תפרסמו או לא תפרסמו. אמרתי להם: תעשו מה שאתם רוצים.

עוד דבר שצריך להעריך אותו כראוי הוא, שלא נעשה כל ניסיון של התפרעות מצד קרוביהם של אלה שנפגעו ומצד מישהו אחר. אם כי העוצר בוטל הבוקר, ימשיכו כוחות הכטחון בשמירה, כדי שאם יהיה משהו הלילה, אפשר יהיה להם למנוע זאת. ההרגשה היא שהציבור קיבל בטשטעת את כל הקריאות שהופנו אליו במשך כל הזמן.

אני רוצה גם לציין - שמעתי זאת גם משר-התיירות - בסיפוק ובשבח את כל הסידורים שנעשו למען התיירים. התיירים באו ונסעו לפני חנויותיהם הקבועות מראש, הגישו להם את כל השירותים, הוציאו אותם לפי כל הסדר הטוב.

עבשיו ידיעה, שאין לה כל קשר לא עם העוצר ולא עם החיפושים. אני מבקש את חברי-הממשלה, לפי שעה, לא לדבר עליה בחוץ ולא לפרסם אותה בשום מקום. היא מחייבת עוד המשך החקירות ותפיסת האנשים. אחד המודיעים של המשטרה מסר ביום ששי שהוא ראה מכונית זרה וראה גם בחור אחד שהכניס אותה לשוק ברחוב אגריפס. הוא מסר למעשה על שתי מכוניות, מכונית אדומה שעמדה בחוץ ומכונית שניה, שעמדה בפנים, ושהיו הבחור ואנשים אחרים, מעבירים דברים מן המכונית האדומה למכונית השניה. ועוד אמר, כי לאחר שהיתה שם התפוצצות, ראה בתוך המכונית האדומה פלוני בן פלוני, מכפר פלוני ליד ירושלים, ששמו כך וכך וכתובתו כך וכך. המשטרה הלכה לאותו מקום, חפסה את האיש והוא נעצר אמש, בערך בשעה 17:00 בערב. עד שעה 06:00 הבוקר הוא החזיק מעמד ולא אמר דבר. אבל במשך הלילה בדקו את הידיים שלו בדיקה כימית, והבדיקה הראתה שהידיים שלו מלוכלכות בחומר-נפץ. הבדיקה נעשתה פעמיים. בשעה 06:00 בבוקר הוא נשבר.

השר מ. בג"ץ:

הוא איש ירושלים-המזרחית?

מספר סילואן, בן 22.

הוא סיפר שנפגשו קודם מספר אנשים בבית-קפה. הוא עדיין אינו מספר שהוא בעצמו כאילו ביצע את הענין. הוא מודה שהיה שותף לפעולה. הוא מסר את שמות האנשים שישבו בבית-קפה בבנין ג'נרלי ותכננו הפעולה וקבעו את הסדר, שתיסע תחילה מכונית אדומה שתישא את חומר-הנפץ ותעמוד בחוץ, אחריה תיסע מכונית שניה ותעצור באגריפס. הוא נתן את התיאור של המכונית השניה שנהרסה, מסוג "מוריס" בצבע כחול-ירוק. תיאר את המקום ששם העמיד את המכונית האדומה וכיצד העבירו את החומר ממכונית למכונית, ואחר-כך נסעו כל האנשים עם המכונית האדומה, הביאו אותו עד מקום מסויים, הוא ירד והמכונית המשיכה את דרכה.

אשר לכל השמות שהוא מסר עליהם, לא מן הנמנע - כיוון שהוא נשכר רק הבוקר - שמסר שמות בדויים כדי לאפשר אולי לחברים שלו להימלט. יכול גם להיות שהשמות שהוא מסר אינם קיימים בכלל, כי המשטרה הלכה לחפש אותם ולא מצאה אותם. יש שם אחד שהוא מסר ולא קיים איש שכזה בכפר. אנשים אחרים, שאת שמותיהם מסר, לא נמצאו במקומותיהם. אמנם שמותיהם ובתייהם קיימים לפי התיאורים שהוא מסר, אבל הם אינם במקומותיהם. החקירה שלו נמשכת. קרוב לוודאי שימסור עוד פרטים יותר מדוייקים מאלה שמסר עליהם עד עכשיו. כי במקרים כאלה, האנשים משנים את דעותיהם כמה פעמים עד שהם נשברים לגמרי, עד שלא תהיה לו יותר תקווה שהוא יוכל להוסיף ולהחזיק מעמד - אז הוא יתיר לשונו ויספר הכל.

הבקשה שלנו היא, שאם ימסרו משהו, ימסרו רק

כאילו המשטרה עלתה על העקבות.

השר מ. בגין :

גם זה לא צריך למסור. אפשר למסור כעבור יום

אחר.

שר המשטרה א. יששכר :

אולי יש צורך למסור משהו כלפי הציבור, כדי

שהציבור יירגע וישקוט.

לשר י. ספיר :

ביחס לחברון הודיעו רק למחרת היום.

(ב) דו"ח שר הבטחון

שר הבטחון ט. דיין :

ביחס למבצעי הפעולה יש איזו ידיעה, שיכולה להתפרש כך - ואני אומר זאת בכל הזהירות - שהם הצליחו להגיע לירדן. יכול להיות שחלק מהם הצליחו להגיע לשם. קלטנו ידיעה מאוד מעורפלת שיכולה להתפרש כך, שחלק מהם כאילו הגיעו חזרה לירדן ודיווחו על הפעולה. כאשר המשטרה תגיע לסוף הענין, ודאי תמסור אינפורמציה מלאה.

עכשיו יש חמישה דברים קצרים שאני רוצה לומר: א) קבענו שינוי בסדר הכא ביחס למכוניות הנוסעות לירדן וחוזרות מירדן, אף-על-פי שהבאנו בחשבון שכמקרה הנוכחי החקינו את המכונית בכלל כאן. בסעיף הכא אדבר גם על הצעות לשינויים כאן, אבל קודם-כל ביחס למכוניות העובדות מהגדה לירדן ומירדן לגדה. קבענו, כי פרט למקרים של בעלי רשיון מיוחד - בשלב זה איננו נותנים אף רשיון כזה. כל המכוניות המובילות חוצות מגיעות עד לירדן, ומכונית מירדן תעבור ועליה יעמיסו את החוצות. לא תוכל אף מכונית של ערבים, הנמצאת כאן, לעבור

מיתקון באיזה מוסך שם. כמובן, זה יעלה לכל-אחד ממעבירי התוצרת עוד הוצאות סבלות, שהוא יצטרך להעביר את התוצרת ליד הגשר ממכונת אחת לשניה. זה ייעשה בצד שלנו, ולכל-היותר יוכלו אז בירדן להתקין מכונת שתפוצץ ליד הגשר, אבל זה הכל.

נוח לנו לעשות סידור זה בעונה זו, אנחנו עושים

זאת בגלל צרכי הבטחון, וחושבים שזה דרוש, גם אם במקרה שהמכונת הזאת שהתפוצצה במחנה-יהודה לא הותקנה בירדן, היא תעורר תיאבון. אני רוצה לקחת עלינו סיכון, שאם מכונת תעבור משם לכאן, מי ידוע מה יתקינו במכונת. אין אותה המכונת נוסעת לשם ובחזרה. מבחינת העונה זה נוח לנו, כי עכשיו איננה העונה הכבדה של ירקות ופירות. מעבירים עכשיו תוצרת תעשייתית, סבון ושמן. יעבירו את התוצרת ליד הגשר, ממכונת למכונת. זה ייקר את התוצרת בערך ב-5 ל"י לטון, מי שלא ירצה - לא ירצה. סידור זה ייעשה לגבי כולם, פרט למקרים של אנשי כמורה ומקרים מיוחדים.

שר הפיתוח ושר התיירות מ, קול:

האם יהיה פיקוח בזמן שיחליפון?

שר הבטחון מ, ד"ר:

ודאי.

החקשרנו אמש והבוקר עם המשרדים השונים והצענו

למנוע את הייבוא של תוצרת מירדן, פרט למקרים בדוקים לגמרי שבהם אי-אפשר להסתיר. התכרר שכל הייבוא מירדן מגיע ל-15 מיליון ל"י לשנה. יש ייבוא של כבשים, בתוך כבשים אי-אפשר להכניס חומר-נפץ. אבל יש גם ייבוא של חיטה ולבניה ומוצרים דומים שבהם אפשר להסתיר כל מיני דברים. את זאת יבטלו. יהיה ייצוא מכאן לירדן, אבל ייבוא יהיה רק במקרים מיוחדים שתהיה לכך סיבה מיוחדת, ובאותם המקרים שאין סיכון בטחוני. עד כמה שאני מבין מהבירורים עם המשרדים, לא יהיה

לכלכלת ישראל שום הפסד מחוסר ייבוא מירדן.

(ב) אנחנו מעבדים חכנית - נביא אותה כהצעה

למשרד התחבורה - על סידורים מסויימים בתוך הגדה ובתוך ירושלים בענין זה. לא אפרט אותם כאן. הענין יבוא מצד משרד התחבורה. המגמה היא שמכוניות ערביות, הן פרטיות והן מוניות, לא תעבורנה לצד העברי. לכל מכונית יהיה נתיב מורשה, הן למונית והן למכונית פרטית, נאמר מדטאללה עד שער-שכם, ומי שירצה לנסוע לעיר העברית, יצטרך או להשתמש בשירות תחבורה ציבורי או במונית. ליהודים תהיה רשות הכניסה לשם. לבעל מונית ערבי יהיה קו שהוא יורשה לנסוע בו, וההצעה היא שלא יהיה לו רשיון לנסוע משער-שכם, למשל, לקריה כאן. יהיה סימון על כל מכונית שהיא נוסעת ממקום זה למקום זה ולא תהיה חופשית להסתובב בכל הארץ.

ד"ר י. ספיר :

זה לא ימנע בעל מכונית ערבית מלשים עליה שלט

ישראלי.

שד הבטחון פ. ד"ן :

זה כן ימנע, כי שוטר יעצור אותו. אינני רוצה

להכנס לפרטים. יבוא משרד התחבורה ויגיד אם הוא מחליט לקבל את ההצעה או לא. הבעיה איננה רק על הגשר, כי גם במוסכים של שכם, חברון וירושלים אפשר למחוקן מכוניות כמו במוסכים של רבת-עמון. אנחנו מעבדים בענין זה הצעה ומביאים אותה למשרד התחבורה.

(ג) ההסכם האחרון בין חוסיין ובין "אל-פתח" אומר

ביסודו ש"אל-פתח" מקבל על עצמו לא להסתובב חופשי בערי ירדן עם נשק ומדים, נאמר במקומות כמו עמאן, אירביר ועקבה, והם יפגעו בישראל רק החל מ-10 ק"מ מהגבול ופנימה בתוך ישראל. חוסיין מקבל על עצמו לעזור להם במגמה הזאת. הברכה שצומחת

לחסיין מההסכם הזה היא, שאנשי "אל-פתח" לא יסתובבו עם נשק ומדים בעמאן, ולא יסכנו את הסדר שלו ואת משטרו. זה כמובן יגדיל את הפעילות בצד זה. לכאורה זה כולל גם הפגזות מהצר השני של ישובים שלנו. מאז ההסכם התגברו ההפגזות על הגבול. ההערכה שלנו היא, שבערים יקפידו על ההסדר, ועל הגבול ימשיכו בהפגזות. אנחנו רואים למעשה שהפגזות לא פסקו אפילו לשעה אחת. אבל כאיזשהו מקום יושם יותר משקל על פעילות בחוף הגדה, ואם אפשר בשטחים יהודיים - יותר מאשר קודם. זוהי ההכוונה ששני הצדדים הגיעו אליה מבחינת עקרונית.

(ד) ביחס לשכם. וראי שמעתם או קראתם שהיתה שם התפוצצות, בחורה שטיפלה בחומר-נפץ התרסקה מההתפוצצות. היתה לווייה גדולה. מבחינתם אני יכול להבין זאת, שבעיניהם היא בחורה קדושה שנהרגה על קידוש המולדת. היתה לווייה סוערת והם צעקו "כולנו פתח'ו". בשעת ההלוויה לא עשינו מזה עסק. הכחורה התרסקה, קברו אותה, צעקו "כולנו פתח'ו", "כולנו פתח'ו".

אבל בשבת התחדשו שוב ההפגזות, זה כבר לא היה בשעת ההלוויה אלא אחרי זה. הדבר נעשה בצורה פרועה. איננו מקפידים על כך אם בכית-הספר אינם לומדים. אינם לומדים - אינם לומדים. אבל כאשר הם באים לבתי-הספר ויוצאים מבית-הספר לרחוב הראשי ובהפגנה, וזורקים אבנים במכוניות יהודיות, במכוניות של משמר-הגבול והצבא - את זה אנחנו רוצים למנוע. איננו מתערבים בכך אם הם לומדים או אינם לומדים, אבל הפגזות פרועות כאלה אנחנו מוכרחים למנוע. בעקבות הדבר הזה, הוטל עוצר על שכונה שם מתרכזים בתי-הספר, ויש לנו הצעה להגלות הפעם מספר מורים והורים של תלמידים שהם ראשי המפגינים. אינני מביא לכאן את השמות. אני מציע שהממשלה תייפה את כוחם של שר-המשפטים, שר-המשטרה ושלי, באישור ראש-הממשלה, לעשות זאת. יש גם הצעות של שר-המשטרה על גירושים. אם ראש-הממשלה ירצה לכנס לשם כך את ועדת השרים לענייני בטחון - יכנס אותה. נדמה לי שיש לו קושי בכך בגלל היותו כחופשה. אני סבור שיש צורך להגלות מספר מנהלי בתי-ספר ומורים מבין המסיתים.

שר הבטחון ט. דיין:

אני רוצה למר דבר זה בחור נוסחה. תחילה היספתי
אם לומר זאת, בסופו של דבר אמרתי: מוטב לומר, כדי שהדבר יהיה רשום בפרוטוקול
וכדי שכולם ישמעו זאת.

אמרתי פעמים אחדות בוועדת השרים לענייני בטחון,
וגם בממשלה, שאינני חושב כי הפעילות של חידוש המלחמה מצד מצרים תתחדש לפני
הקיץ הבא. על יסוד הערכות נוספות של ההתאוששות הצבאית שלהם ועל יסוד ידיעות
מודיעניות, עשה המטה הכללי רביזיה מחדש בענין זה. והמטה הכללי יוצא מתוך הנחה
- ואני מצטרף אליהם בענין זה - שאנחנו צריכים להיות מוכנים לאפשרות שהחל ממארס
1969 עלולים המצרים לחשוב שיש בכוחם לעשות פעולה מוגבלת, זאת אומרת להרחיק
אותנו כמה עשרות קילומטרים מהעלת-סואץ, ובשנת 1970 - לפי התחזיות של עכשיו -
הם עלולים לחשוב שם חזקים די כדי לצאת למלחמה כוללת נגדנו. לא הייתי אומר את
כל הענין הזה במסגרת של חמש דקות, אילו לא נקבתי באירועים אחרים שאני רוצה
עכשיו להקדים אותם.

היות וחודש מארס איננו רחוק, ניתנו הוראות
מתאימות לצבא. לראש-הממשלה העברנו את כל הפרטים. כאן אני אומר נוסחה כללית,
שאנחנו סבורים כי החל ממארס 1969 עלולים המצרים לחשוב שיש בכוחם להדוף אותנו
כמה עשרות קילומטרים מהעלת-סואץ, ואם יחשבו שיש בכוחם לעשות זאת - הם עלולים
לעשות זאת.

שר התחבורה ט. כרמל:

הם חושבים כי התוכנית המוגבלת, להרחיק אותנו מהתעלה כמה עשרות קילומטרים, תבוצע ללא מלחמה?

שר הבטחון מ. דיין:

וראי תהיה זו מלחמה. המצרים מעריכים שההתאוששות הצבאית שלהם יכולה לתת להם שני גלי-עוצמה, שני גלי-התעצמות: האחד בשעה שיקבלו עוד כך וכך מטוסים, מספר גדול של מטוסים, וזה יהיה רק בשעת 1970; ואחר שיש להם שלב מסויים בהתעצמות לפני שיקבלו את המטוסים האלה.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

האם הם יעשו זאת בלי הסכמה רוסית?

שר הבטחון מ. דיין:

אני חושב שהם לא יעשו זאת בלי הסכמה רוסית. בחשבון של ההתאוששות וההתעצמות נלקחים בהחלט סוגי ציוד סובייטיים, טילים ועוד, כאלה שלא יפעילו אותם בלי הסכמת הסובייטים. יש משלוח מסויים של נשק כבד, יש הרכבת החזית המזרחית, אבל לפי הערכת המטה, הגיבוש לא יהיה לפני אמצע 1970. אבל, לפני זה, כבר במארס 1969, תהיה להם התעצמות חלקית. אני אומר זאת על יסוד ידיעות מודיעיניות, מה הן ההערכות שהם מעריכים. אנחנו סבורים שהם יעריכו כי באביב 1969 יהיה בכחם, על יסוד הארטילריה המוצבת מן הצד השני של התעלה, סיוע ימי וכו', לדרחוף אותנו למחנה קוראים "תכנית המעברים", שהם ירחיקו אותנו מתעלת-סואץ ויחפסו שורה שלמה של מעברים, כגון מעבר המיתלה ועוד מעברים.

יש להם תכנית כזאת. ויש לתכנית הזאת הגיון טופוגרפי. אולי מבחינת הסובייטים יש לזה הגיון פוליטי, להרחיק אותנו מאיום על הנפט שלהם. זה בפירוש חידוש המלחמה ללא כל סייג לחקופה קצרה, למטרה מוגבלת,

בשימוש מסויים ככוחות.

בקשר לשאלה ששאל שר-הפנים: על יסוד הנשק שהם לוחקים בחשבון לשימוש במקרה כזה, הדבר ייעשה ודאי אך ורק בהסכמת הסובייטים. אינני מדבר על שיתוף הסובייטים, אלא על ההסכמה שלהם. אין פירוש הדבר שיש לנו ידיעה קונקרטית שהם מכינים לעשות פעולה כזו ב-1 במארס. אבל היתה הצטברות כזאת של ידיעות. את הפרטים, הן בקשר לידיעות והן בקשר לפעולות שאנחנו נוקטים בהן, מסרנו לראש-הממשלה, ואם יחליט להעביר את הנושא כולו לוועדת השרים לענייני בטחון, נפרט שם יותר. אבל היות וכאן נקבתי בתאריכים מאוחרים יותר, רציתי לומר זאת.

שר הבריאות י. ברזילי:

האם אין הם מניחים שזה יגרום מצדנו לתגובה

טוטאלית?

שר הבטחון מ. דיין:

נניח שזה יגרום מצדנו לתגובה טוטאלית, הם

מניחים שיוכלו לעמוד בה.

שר הבריאות י. ברזילי:

לפני שקיבלו את המטוסים?

שר הבטחון מ. דיין:

כן. לפי תפישתם, יש הבדל גדול אם הם צריכים להגן על שמי מצרים מפני התקפות שלנו או מפעולות כפי שהיו במלחמת-ששת-הימים על ידי רשת אינטנסיבית של אמצעים נגד מטוסים לבין צורך לזנק לשדות-תעופה חדשים בסיני, כדי שיוכלו להגיע ולכבוש את סיני כולה. לפי דעתם, נותן להם הסטאטוס ההגנתי שלהם לעמוד בפני תגובה טוטאלית שלנו, אבל העוצמה שלהם אינה נותנת להם אפשרות של קפיצה לשדות-תעופה לפני שיקבלו עוד מטוסים ועוד שריון וכדומה.

שר הסעד י. בורג:

נניח שזה נכון - ורדאי איש לא יוכל לומר שזה איננו נכון - למה זה מחייב אותנו מבחינת ההגנה האווירית האזרחית, ומה עושים בחורף זה מבחינת ההגנה על הערים? אני שואל את השאלה הזאת, כי לפני שנה ומספר חודשים לא היינו מלאי תהילה על ענייני הג"א ומצב הכוננות שלנו באותו שטח. נדמה לי שראש-הממשלה רצה אז להקים ועדת-חקירה בעניין זה. אם המצב הוא כפי שתואר לפנינו, זה ורדאי מחייב לנצל את הזמן. מה הם הדברים שעושים?

שר הבטחון מ. דיין:

בהחלט זה מחייב לנצל את הזמן, והעבא, לפי מיטב הבנתו, הוציא על יסוד זה כל ההוראות הדרושות מה צריך לעשות על יסוד ההנחה הזאת. אם אתה שואל, מה הן ההוראות, אינני מוכן לומר זאת כאן.

שר הסעד י. בורג:

ומה בדבר הגנה על הערים?

שר הבטחון מ. דיין:

אינני מציע שנכנס לפרטים. אם להכנס לפרטים - נעשה זאת בוועדת השרים לענייני בטחון.

דוד מ. בנין :

באשר לסוגיה השניה הגדולה, אני מבקש לרשום שיש בקשה מראש-הממשלה שהענין יידון לא בוועדת השרים לענייני בטחון. אני רוצה להוסיף רק נימוק אחד לבקשה הזאת. ההערכות שלנו ביחס לתאריכי ההתקפה של האויב, אפילו אם הן נשענות על ידיעות מודיעיניות, הן הערכות. זה יכול לבוא מוקדם יותר ויכול לבוא מאוחר יותר מאשר בשנת 1970. מה שחשוב לנו באמת לדעת, מה אנחנו עושים לקראת כל אפשרות. ולכן, אני חושב שדרוש דיון. אינני רואה מניעה גדולה מדוע לא נקיים דיון כזה בישיבת הממשלה. אם ככל-זאת יש ענינים שמוטב להעבירם לפורום של ועדת השרים לענייני בטחון, הרי לפחות בפורום זה צריך לקיים דיון מפורט. אני רושם את הדברים האלה כפניה לראש-הממשלה לאחר דבריו של שר-הבטחון.

באשר לסוגיה הראשונה, הרי ההצעות שהונשו על-ידי שר-הבטחון נראות לי טובות מאוד, אבל הן אינן ממצות את הנושא. אנחנו קבענו באמת ביום ששי שנדון במכלול הבעיות בישיבת הממשלה, לאחר מה שהתרחש בירושלים באותו יום. אני מציע שנעשה זאת היום, או שנקבע היום מתי יהיה הדיון הזה. לי יש, למשל, הצעות נוספות המתקשרות, אם במישרין או בעקיפין, עם מה שהתרחש ומה שמשמע ממה שקרה ביום ששי. אבל גם על זה צריך להיות דיון.

שר הפנים מ. ח. שפירא :

אפשר לחבר את זה עם הצעותיו של שר-הבטחון ומה

שיש עוד להוסיף לזה.

ד"ר מ. בגין :

כך אמרתי.

שר הפנים מ.ח. שפירא :

טוב, נכון עכשיו.

שר הדתות ז. ורהפטיג :

רציתי לשאול שאלה בקשר לחלק הראשון. בקשר למה שהיה ביום ששי החמורה השאלה, האם אין מקום להביא לידי הגבלת תנועת עובדים עובדים מהגדה מעבר לקו-הירוק, לרבות הגבלת תנועת עובדים שונים ממזרח-ירושלים לכאן? יתכן שלגבי ירושלים צריך לעשות זאת על-ידי השפעה על מעבידים יהודים שלא ירוצו להרבות כהכאת עובדים משם. אם בקטע קטן נמצאות אחרי ההתפוצצות, בסריקה ראשונה, 500 עובדים, זאת אומרת שהמונים באים משם ועובדים פה. האם צריך התהליך הזה להיות כל כך מהיר? האם לא צריך להאיט את התהליך הזה? אשר לעובדים מהגדה, אולי לא צריך לתת רשיונות. אולי צריך להנהיג שיטה חמורה יותר של ביקורת על תעודות-זיהוי, צריכה להיות איזושהי ביקורת חמורה יותר במתן רשיונות לעבודה, ברור לגמרי בקשר למה שקרה, והאיום הגדול עלינו, שעלינו ללכת לקראת האטת הפרוצס הזה. גם מבחינת מודיעין הדבר חשוב. כאשר הם מסתובבים פה כל-כך הרבה, הם יכולים לאסוף אינפורמציה ולהעביר אותה לצד השני. צריכה להיות הגבלה בענין זה.

שר התחבורה מ. כרמל :

ברצוני להעיר הערה כללית אחת והערה הנוגעת לענייני תחבורה. הערה כללית: אף-על-פי שאינני חושב שאנחנו צריכים להתחרט על הגישה הליבראלית שהיתה במשך שנה-וחצי שחלפה לגבי אופן ניהול העניינים גם בשטחים המוחזקים וגם בירושלים, יש יסוד לשער שעכשיו נצטרך לנקוט צעדים של

החמרה. לאור המצב בתחום עשיית השלום, השליחות של יארינג, הקפאון שמשתרר בעניין זה והאיבה המתלבה ועולה בקרב המדינות הערביות סביבנו, גם במצרים וגם בירדן, והמוטיבציה הקיימת לפעולות-טרור בתנאים האלה - ויש גם להניח שעם כל הדילטנטיות בביצוע הפעולות עד עכשיו העניין ישתכלל, והאפשרויות אינן מעטות - נצטרך לנקוט בשורה של החמרות בהתאם למצב. כמובן, צריך לגלות בעניין זה גמישות רבה. וכמו שנהגנו קודם בגמישות וליברליות, כך נצטרך להתאים את ההתנהגות שלנו כלפי התרחבות הטרור, אם היא תבוא, גם-כן מתוך גמישות. אני חושב שיש כבר עכשיו צורך לנקוט בשורה של פעולות מבלי להפריז כמובן, ועל המשטרה והצבא ושירותי הבטחון להכין שורה של אמצעים נוספים, שאמנם אינם יכולים להפסיק באופן מוחלט פעולות של טרור, אבל שיכבדו ככל האפשר על פעולות טרור מסוג זה או מסוגים אחרים כפי שהיו בעבר, ויכולה להיות פעולה נוספת ובאמצעים נוספים בדרך של הפתעה, כפי שגם הערכים עשו. צריך בעניין זה להתכונן בזמן ולהפעיל שורה של אמצעים נוספים לפי הצורך.

אשר לענייני תחבורה, הייתי בדעה ואמרתי זאת בישיבת ועדת השרים לענייני שירותים, מיד לאחר המלחמה - אולי יימצא הדבר בפרוטוקול של הישיבה - הואיל והתנועה החופשית של מכוניות מצד אחד של ירושלים לצד השני ומהגדה לערי ישראל טומנת בה סכנות, צריך בעניין זה לנקוט צעדים מחמירים יותר ולהגביל, ככל האפשר, תנועה חופשית של מכוניות לסוגיהן, צבוריות ופרטיות, ממזרח-ירושלים למערב-ירושלים וממערב למזרח. לצערי, לא היה רוב בועדה להשקפה הזאת.

אני רוצה לומר, שכיום תהיה מצד משרד התחבורה מלוא ההבנה לכל האמצעים שמשרד הבטחון יעבוד כדי להכביד על אפשרות של פעולות-טרור תוך שימוש במכוניות ממזרח למערב וממערב למזרח.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

בין השאלות שמשרד התחבורה יצטרך לבדוק, לאור הצעותיו של שר הבטחון, יהיה צורך לבדוק גם את הצעתו של ראש-הממשלה, מיום ששי, בדבר מניעת חניית מכוניות במקומות מסוכנים.

ביקשתי את רשות הדיבור כדי להביע את דעתי בענין ירושלים. אנחנו איחדנו את ירושלים. ואינה דומה מכונית שבאה מרמאללה או משכם למכונית שבאה ממזרח-ירושלים. לא נוכל פשוט לעמוד על זה, שירושלים היא עיר אחת, עיר מאוחדת, ושיש לנהוג דין אחד במכונית שבאה ממערב-ירושלים ודין אחד במכונית ירושלמית שבאה ממזרח של ירושלים. אם הדבר הזה מחייב יתר שמירה ובדיקה, בדיקת המספרים והרשיונות, ודאי שזה צריך להיעשות. גם המיספור של המכוניות ממזרח-ירושלים מצביע על-כך, שאלה מכוניות ממזרח-ירושלים. אם המיספור מתאים לעובדה או לא, זה כבר ענין שבדיקה שינחתית על-ידי המשטרה, מזמן-לזמן ולעיתים קרובות, תוכל לעשות את הדבר הזה לאפקטיבי. ודאי, שכשאיחדנו את שני חלקי העיר, ואיחדנו את מזרח-ירושלים עם כל המדינה, כולל הדבר בתוכו סיכון גדול. אבל לא נוכל לדעתי להרחיק לכת בנידון ולומר - אנחנו אמנם מאוחדים, זה באמת היינו-הך, אבל מכונית של אדם שגר ברחביה יכולה להגיע לשועפאט, אולם מכונית משועפאט אינה יכולה להגיע לרחביה. דבר זה אינו יכול להיות. דברים אלה צריכים להיות טובאים בחשבון, אפילו אם זה מחייב שמירה מעולה ואפילו אם זה כרוך בסיכון. על ידי זה שנגיד שאין זאת ירושלים, אלא ירושלים הערבית, הרי אנחנו במו-ידינו כורתים את הענף של איחוד ירושלים, שעליו אנחנו יושבים.

דוד מ. בנין :

אני מציע שגם בלי עוצר מלא או חלקי יימשכו החיפושים במקומות מסויימים. הנימוק העיקרי להצעה זו הוא בכך, שעל-פי האינפורמציה שנמסרה על-ידי שר המשטרה, עובדה היא שההתנקשות בוצעה מסביבת ירושלים על-ידי אנשים שהתארגנו בסביבת ירושלים, מסביבה קרובה מאוד למקום המעשה. יתכן שחומר-הנפץ הועבר מירדן, אבל הוא הורכב פה, וזמן מסויים היה פה. חובתנו להניח שיש עוד חומר-נפץ בסביבה. אמנם לא נמצא שום דבר בכחים שחיפשו

בהם חוץ 24 השעות של העוצר. אין זו הוכחה שבכתים אחרים אין חומר-נפץ. אני מציע שימשכו החיפושים בסביבות ירושלים, בבית-לחם, ברמאללה ובכל המקומות הקרובים וגם לא-כל-כך קרובים, במקומות סלקטיביים. המטרה צריכה להיות לחפש בכל מקום שעליו ישנו חשד שיש שם כלי קטל.

אני מציע שנשים קץ לטולרנציה שלנו ביחס לדברי הסתה. מבחינה זו הרחקנו לדעתי לכת, אולי מתוך הנחה שהדברים לא יגיעו למה שהיינו עדים להם. מתנהלת הסתה על-ידי ראשי ערים ועל ידי נוטאבלים, במישורין פנימה, לעיתים כלפי חוץ-לארץ, ומחוץ-לארץ הם מובאים שוב אלינו - דברי הסתה כאלה לאחר מאורע הדמים האחרון, אין אנחנו יכולים עוד לפי דעתי לסבול אותם.

אני מציע שהמימשל הצבאי יזמין את ראשי הערים ואת הנוטבלים האחרים ויאמר להם בקצרה ובפשטות: לא עוד ייסבלו ביטויים כגון "הכיבוש השנוא", "אין פלא שכך מתנהגים", "לו היינו צעירים היינו נוהגים כמותם" - כל מי שיאמר דברים כאלה, ישא באחריות אישית. לא נדבר על גירוש לעבר הירדן, אבל יש להזהיר אותם שישאו באחריות אישית. יש להשמיע את האזהרה הזאת. אין ספק, בעיני, כי דברי הסתה מכשירים את הקרקע למעשים. אמנם הקבוצה לביצוע מעשה כזה כמו שהיה ביום ששי יכולה להיות קטנה, יכולים אלה להיות כחמישה אנשים, אבל כאשר ההסתה נמשכת ללא הפסק, ולא רק שצועקים כשכם "כולנו פתחי", הרי היא מכשירה את הקרקע לפעולות-דמים, אולי אפילו הנוראות ביותר. וכל הנוטבלים צריכים לשמוע את האזהרה הזאת, כי מהיום והלאה לא נסבול עוד דברי-הסתה כאלה. זה כולל את העתון "אל קודס". אמנם היום קראתי שהעתון גינה את הפעולה האחרונה, אבל הגינוי הזה אינו מלא ואיננו באופן יסודי ועקרוני, כי בכל הזדמנות הוא מדבר על "הכיבוש השנוא" ושישראל צריכה לצאת מפה". זה בדיוק הטון של העתון. אני חושב שהסתה זו מקלה לפחות על מעשי-הדמים.

שלישית: צריך להשתמש גם בהסברה כהדגשת העובדה, שמה שקרה בירושלים היה הרצון לגרום אבירות לאוכלוסיה האזרחית. את זאת צריך להדגיש גם לאוכלוסיה הערבית, בלחימה תיחכן פגיעה גם באוכלוסיה האזרחית. אבל

כאשר הכוונה היא מלכתחילה לפגוע באוכלוסיה האזרחית ואחרי הפגיעה באה צהלה גלויה, הרי זהו "גנוסייד" פשוטו כמשמעו. כך צריך להעמיד את הדבר גם בפני דעת הקהל העולמית. עדיין לא עשינו זאת בכל החומרה: בכל לחימה עלולים ליפול אנשים אזרחיים, אבל כאן קרה דבר כפול: מלכתחילה היתה הכוונה לפגוע באזרחים, ולאחר המעשה אמרו: "הנה נתנו לכם מכה", צהלה זו נשמעה ככל בירות ערב, מבלי לדבר כבר על ההתחרות בין שני הארגונים לשייך את המעשה כל אחד לעצמו.

הצעתי האחרונה לממשלה היא, שנשוב ונשקול את ההחלטה ביחס לכניסת 7,000 ערבים מעבר לירדן המזרחי. אני חושב, שלאור מה שקרה יש לנו זכות, ואולי גם החובה, לעכב את ביצוע ההחלטה ולשקול את העניין מחדש. שם הם נמצאים כך וכך זמן, איני יודע כמה מהם, לאחר שהוחררה השנאה לקרבם, אינם אנשי "אל-פתח", ורדאי עלולים מהם להיות אנשי "אל-פתח" - והבטחון הוא מעל לכל. אני מציע, לשוב ולשקול באופן רשמי מחדש את ההחלטה.

ד"ר י. ספיר :

בקשר לבעיית העלת סואץ, לאחר הדין והחשבון ששמענו מפי שר הבטחון ולאחר ההערכה של המטה הכללי ושר הבטחון, רציתי רק לשאול משהו דווקא במישור המדיני: האם לא יתכן שהדבר הזה עלול להשתלב עם איזו תחבולה, כפי שעשו בשנת 1956 הצרפתים והבריטים, והפעם תעשה זאת רוסיה, וזאת תהיה מידת ההתערבות שלה שם? איני רוצה להכנס לויכוח, אבל זה כבר מעבר למישור בינלאומי, ואין זה בלתי מתקבל על הדעת, לאחר שאלה ואלה יגיעו לאיזו נקודה מסויימת, יטילו אולטימטום, ויאמרו, על אלה לסגת 10 קילומטר ועל אלה לסגת כך וכך קילומטר. ואז נימצא במצב מוזר מאוד. יש צורך לחשוב מה אפשר לעשות כדי להיות מוכנים למצב כזה.

אשר לבעיות הבטחון השוטף, בשבילי אין בזה משום שוני רב לגבי כל ההתפתחות. לדעתי, העניין הזה עומד על הפרק יום-יום ואין זה עומד בסתירה לשום חכמיות גדולות שישנן ואין זה צריך להסיח את דעתנו מלעסוק

בענינים אלה. אני חושב שכראי ששלטונות הכטחון יכינו תכנית לכל אורך מערכת הבעיות שיתעוררו סביב דברים כאלה, ולא רק בירושלים. ביום ששי דיברתי על כל המקומות הפתוחים, שיש בהם ריכוז גדול של אוכלוסיה יהודית, והצעתי, בקשר לענין של הבאת תוצרת והובלתה, לסגור שטח שלם, שלתוכו לא תיכנס כל מכונה. זו הפעם הראשונה מאז מלחמת ששת-הימים שהם משתמשים במכונות עם מכונת תופת. עד עכשיו זה לא היה. היות וזה דבר שיכול לגרום להר גדול ולנזק גדול, יש לנקוט בכל האמצעים כדי למנוע זאת. ולדעתי קל יותר למנוע זאת מאשר למנוע שמישהו יבוא מחר עם אקדח או רימון ויפגע. גם אחרי עשה חיפושים בירושלים יוכל עוד מישהו להסתיר אקדח. כולנו בעלי נסיון בזאת.

אשר לכל מיני פעולות, שיש להן משמעויות פוליטיות, לא הייתי מציע, אדוני שר התחבורה, לעשות הכללות שמעתה והלאה יש לפעול בהחמרה. בעצם, בענינים האלה, תמיד היינו מחמירים, אבל לא היינו מחמירים מראש לפני המעשה. עכשיו צריך יהיה לבדוק כל הצעה לגופה, אם הדבר הזה יביא תועלת או לא יביא תועלת, אם הוא רצוי או לא רצוי, ואם לא רצוי היום - אולי יהיה רצוי מתוודיים. יכינו הצעות לכל הבעיות, יקדישו לזה זמן מספיק, יכינו תכנית לא ממקרה למקרה. מאז מלחמת ששת הימים, כמעט שלא פסקו המקרים וכל מיני צרות. אפשר יהיה ללמוד גזירה שווה מכל ההתפתחות, אפשר ללמוד מה עלול להתפתח ויש להכין תכנית שלמה לכל המקרים העלולים להיות, ולא לבשיהיה דבר מוזעזע, להתכנס ולהתחיל לחשוב איך לקדם את פני הרעה.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

אני, קודם כל, מציג שאלה, ואם גם לא לפי עיקר החשיבות: שאלת העונשין. לפי המצב הקיים, הבחור הזה, הרוצח הזה, שגרם למה שגרם, לאחר התקירה יעובר ל"קייטנה", יהיו לו חיים נוחים מאוד. מדוע שזה לא יעודד אחרים, מדוע זה ימנע? מעשה כזה הוא פחות מסוכן מאשר מארב חבלנים הפועלים באיזה מקום. להם אורכת סכנה שייתקלו במארב של צה"ל ויוכלו להיהרג. פה אין שום סכנה כזאת. ישבה קבוצת בחורים ועיברה תכנית-פעולה. לא אמרת מתי החליטו לעשות

זאת, אם שבוע קודם לכן, או שבועיים קודם לכן. הם ישבו בבית קפה והחליטו לעשות זאת. קבוצות כאלה יכולות להיות ואין שום דבר שירתיע אותן מלעשות זאת. אשר לעונשין - אין עונשין. בארץ אין עונשין לדבר כזה. אני יודע את האימפליקציה של הענין ואת הקומפליקציה של הענין. אני מציע לבחון את הענין מחדש, אולי לסווג את זאת. לא יתכן, לאחר רצח של 12 או 15 איש להשאיר את הדבר, שהאיש הולך לקייטנה ועוזרים לו לקבל תעודת בגרות. אני מציע קודם כל את השאלה הזאת.

שר המשפטים י.ש. שפירא :

איזו שאלה?

שר החינוך והתרבות ז. ארן :

דברתי עברית.

מזכיר הממשלה מ. ארנון :

הוא מתכוון לעונש מוות.

שר החינוך והתרבות ז. ארן :

אני רוצה להציג שאלה שהיא ביסודה הרבה יותר חמורה. אני מתכוון למה שסיפר שר הבטחון לגבי האספירציות המצריות לחידוש המלחמה. שיטה זו של מלחמה יש בה סכנה לערער את המצב הפנימי בתוך הארץ, בתוך הישוב היהודי. איש אינו מפקפק בכך שצה"ל - בצדק או שלא בצדק, וודאי בחלק גדול בצדק - אם חלילה תקרה מלחמה, והיה כי תקרה מלחמה, צה"ל יעמוד. אבל זוהי שאלה אחרת לגמרי. שיטה כזאת יכולה לערער את המצב הפנימי בארץ. צריך להתייחס לזה בכל הרצינות החמורה ביותר. מדוע? אינך יודע איפה זה יכול לקרות, בכל מקום זה יכול לקרות. שום ישוב ושום אתר אינו בטוח. אני יודע שהשתמשו בזאת בשנת 1947

לגבי הסוכנות היהודית, כך הוכנסה מכונת תופת לרחוב בן-יהודה, ל"פלשתין פוסט". זהו המקרה הרביעי. אין זה ענין שיש לי רצפטים למניעתו. אבל אני רוצה להדגיש שחלילה וחס, אם זה יקרה, וזה יכול לקרות, זהו ענין שיכול לערער לנו את החיים הפנימיים בתוך הארץ מכל הבחינות: "וירא כי טוב", וזה יעורר תיאבון, יש ארגונים שונים המתנצחים זה בזה, מי עשה את הדבר ה"נשגב" הזה, ולא נחוצה בכלל גבורה גדולה בשביל הדבר הזה. אם זה יקרה, ואיני אומר היום או מחר, אבל חלילה וחס אם זה יקרה עוד פעם או פעמיים - צריך לחשוב בדרך כלל על משטר אחר של חיים עם הערבים בארץ, עם השטחים ובלי השטחים. אז זהו משטר העומד בניגוד מוחלט אפילו למה שאני חשבתי בקשר לשלום, ולא רק דיין, כי זוהי "ניאגרה" בדרך כלל, פתח פתוח לכל, משם הנה ומכאן לשם, אין לך בכלל כמה להאחז, ואם כי אני יודע את כל חומרת הדבר הזה, אבל אז יתכן שזה מחייב משטר פנימי אחר בחיים עם הערבים, שיטת פספורטים אחרת מזו הקיימת עכשיו. יתכן. הנה קרה מה שקרה בעיר העתיקה. אבל בעיר העתיקה, במידה שאני יודע ובמידה שבקרתי, אפשר להחביא לא רק חומר נפץ, אלא גדודים שלמים אפשר להכניס לשם לקטקומבות, על חומר נפץ אין כבר מה לדבר. אם זה באמת בא משם, האם אפשר לעבור על זה סתם בשתיקה, שהנה חיפשו מי שחיפשו ואסרו אותו ושלום על ישראל וכל העיר העתיקה הצוהלת הזאת? הרי כל מה שעשינו ומה שהושג שווה כפרוטה שחוקה. מצדם יש גילויי אהדה. מדוע צריך לעבור על כך כל כך בנקל? איני אומר לעשות בהם שפטים, כמו שהדוטים היו עושים, כמו שהגרמנים היו עושים, אפילו כמו שהצרפתים היו עושים. אבל אין לעבור על זה ככה לסדר היום. איני חופס את זאת.

אני מחלבט כמו כל אחד ואחד. אבל כמו שהמדינה, כלפי חוץ, מבחינה צבאית, עברה לאיזה משטר שהוא, משטר צבאי שאנחנו חיים בו, זה חופס את כל המשק ואת כל המדינה, הכל משועבד לדבר הזה כלפי חוץ, יכול מאוד להיות שיש צורך - אם זה לאורך ימים, ואתם אומרים שלא יהיה שלום, וגם אני אומר שלא יהיה שלום - הרי את המשטר הפנימי שלנו צריך לבנות אחרת ממה שהיה עד עכשיו. היו לנו נסים ונפלאות ששנה וחצי זה לא היה. זה יכול היה לקרות כעבור חודש-חודשיים. צריך לייחס זאת גם למידת התבונה שנהננו בה, לכל מה שאתם רוצים. אבל אם מתחיל להתברר, שהשליחות הזאת של המתווך גוססת ורוסיה אומרת, לא נלחץ

עליו שיישאר, ודיין אומר לגבי המודיעין מה שהוא אומר, ושלום מי יודע מתי ואיפה יהיה, הרי ענין המשטר הפנימי שלנו, החיים עם הערבים, זוהי אולי אחת השאלות המרכזיות העומדות בפנינו. אני אומר זאת ללא בהלה, אבל גם ללא שאננות. יכול להיות שנחיה ככה, גם אם זה תרתי דסתרי.

איני יודע, כבוד היושב ראש, אם זה היה בכירור או שיהיה הכירור או שועדת שרים דנה על כך. אבל אני חושב שהשאלה הזאת צריכה לעמוד לפרטיה לדיון, כיצר נחיה עם הערבים בארץ לאותה תקופה שאיש איננו יודע מתי שתיגמר, כשאינן שלום וכשיכול להיות שמקרים כאלה יקרו.

שד הכריזאות י. ברזילי:

לאור אסון חמור כזה שפקד אותנו, יש בכירור ממשלתי שתי סכנות. סכנה אחת, של דיון מתוך התעלמות ממה שקרה, ויש בעיות פוליטיות שאינן קשורות בדבר הזה, וגם סכנה הפוכה, של שיעבור כל הענינים הבטחוניים והפוליטיים הרחבים לענין הזה. לרוגמה: אם החליטו להעביר את 7,000 הרשיונות שלא נוצלו לפליטים אחרים, ואת זאת עשינו מטעמים פוליטיים - מעמדנו באו"ם, דעת הקהל בעולם, לגופו של ענין, לקשור את זה באסון שהיה שלשום בירושלים, נראה לי כלא נכון לגופו של הענין וכלא נכון מבחינה מדינית. לאחר שכבר פרסמנו זאת, זאת תהיה נסיגה חמורה. הדבר הזה אינו נראה לי.

הכירור גם איננו, לפי דעתי, בין יד חזקה לבין יד סובלנית. במשך כל הזמן אנחנו נוהגים לגבי ענינים מסויימים ביד חזקה ולגבי ענינים מסויימים אחרים בסובלנות. ואני חושב שגם לעתיד לא נוכל לנהוג אחרת. והנה, אם מופיע עתון ערבי, איני קורא את העתון, יכול להיות שהוא אינו צריך להופיע. אבל אם הוא מסתייג מהפעולה שנעשתה ביום ששי - כמובן אפשר לומר שאין זה שווה ולא כלום - ממעשה "אל-פתח" ואם הוא מתנבא בסגנון שמתנבאים עתונים יהודיים ועתונים ערביים המופיעים במדינת ישראל, איני סבור שעכשיו אפשר לומר להם, מעכשיו לא תדברו כמו שדברתם שלשום, עד שלשום סבלנו את הדיבור הזה, מהיום

והלא לא נסכול יותר דיבור כזה. יש דברים שלא היינו צריכים לסכול וגם לא סבלנו חמול שלשום, ויש דברים שסבלנו אותם אתמול ונסכול אותם גם מחר. אני מזהיר את עצמנו מפני הסקת מסקנות כוללות לחומרה בענין זה.

יש דבר אחר יסודי: אני חושב שצריך להגביל את חופש התנועה בין הגדה לבין ישראל ובין הגדה לבין ירדן. אני הייתי מגביל זאת באופן דו-סטרי. אבל כאן אני מוכרח לומר, שעם כל הקושי שבדבר, אנחנו מוכרחים להבחין בין הגדה לבין ירושלים. השר כמל הזכיר את עמדתו שהביע מיד לאחר מלחמת ששת-הימים, ואני מאשר שהביע זאת אז. הייתי באותה ישיבת ועדת השרים לעניני פנים ושירותים, כאשר הוא וחבריו למשרד שהיו אז, ונדמה לי שהיו עוד תומכים בדבר, הציעו לקבוע חד-סטריות, לתת לתחבורה ממערב ירושלים להגיע למזרח ירושלים ולא לתת באותו זמן לתחבורה ממזרח ירושלים להגיע למערב ירושלים. הדבר הזה אינו נראה לי, אם באמת איננו רוצים לאשר שיש שתי ירושלים. אם ירושלים היא אחת, זה מחייב כל מה שאמרו ראש הממשלה, שר המשפטים והשר יוסף ספיר, כלומר, יתר שמירה ויתר בדיקה ויתר חומרות, ולא לתת לא לכלי רכב יהודיים ולא לכלי רכב ערביים לחנות במקומות של ריכוז קהל וכדומה. זה ענין אחר. את זאת אנחנו מוכרחים לעשות. אבל לומר שמהיום והלאה שום מונית ממזרח ירושלים לא תגיע למערב ירושלים ושום אזור במזרח ירושלים, שיש לו מכונית פרטית, לא יוכל להגיע למערב ירושלים, אם נעשה זאת, אנחנו יוצרים על ידי כך מחדש שתי ירושלים, זה אולי מקל פה ושם מבחינה בטחונית. יכול להיות, אם כי גם בזה יש ספק. אולם, מבחינה פוליטית, זה מחזיר אותנו אחורנית למאבק על אחדותה של ירושלים ומזה אנחנו צריכים מאוד להזהר.

שר המשטרה א. ששון:

אני רוצה קודם כל להוסיף עוד אינפורמציה.

שר הפנים מ. ח. שפירא:

אני מבקש קודם כל להצטמצם.

שר המשטרה א. ששון :

זה תמיד בעוכרינו שמבקשים להצטמצם. כאן דבר שהוא בחיינו. אנשים נהרגים. אני חושב שצריך לשכת על זה יומם ולילה ולא לבקש להצטמצם. אני בדרך כלל איני בין המאריכים.

שר הפנים מ.ח. שפירא :

בהחלט.

שר המשטרה א. ששון :

קודם כל אני רוצה למסור אינפורמציה נוספת. בין הדברים שנקטו בהם כוחות הבטחון, המשטרה ואחרים, היה להביא טכנאים מהמוסכים, כדי לבדוק את המכונית הזאת, שמא יוכלו להגיע למקור שלה, מגין היא באה. תוך כדי הנסיונות האלה, הכיר אחד הטכנאים מבית לחם את המכונית והוא אמר שהיא היתה אצלו לפני כחדשים. הוא מסר את המספרים שלה והוא הודיע שהיא נמכרה לאנשים ברמאללה. הוא מסר את שמותיהם של האנשים ברמאללה. עכשיו מנסים המשטרה והצבא לאתר את האנשים האלה ברמאללה. כך שהענין מתרחב קצת וגם הבדיקה מתרחבת. זה מראה שבכל זאת עולים על העניינים לאט, ואני מקווה כשם שמאז שנה וחצי לא קרה עדיין - וזה חודה לאל, זה באמת לאשרנו - שלא עלינו על העקבות, שכוחות הבטחון לא תפסו את הפושעים ולא הביאו אותם לדין, אני מקווה שגם הפעם, גם אם זה יקח מעט זמן, נוכל להביא את הפושעים, בסופו של דבר, לדין. גם אם זה יקח שבוע, שבועיים או שלושה.

שנית: צריך להיות ברור שארגוני הטירור מודיעים בצורה הגלויה והמפורשת ביותר בהורעות שלהם, לא רק על ההסכם שכרתו עם המלך חוסיין, אלא הם מודיעים גם שהם יפעלו עכשיו בתוך השטחים ובתוך ישראל - והם

חוזרים ומודיעים על זה כל פעם. רק אתמול התחילה התחרות בין שני ארגונים, מי עשה את המעשה הזה שקרה שלשום בירושלים, האם "החזית העממית" עשתה זאת או "אל-פתח" עשה זאת, ושניהם ייחסו זאת לעצמם. אבל, כנראה, שעדיין לא היו להם, לא לארגון זה ולא לארגון השני, די ידיעות כדי לפתח ולהסביר כידם הטובה עליהם בכל פעם מה קרה. אכל זוהי עובדה, שהם מודיעים כי יפעלו בתוך ישראל. אנחנו צריכים להיות מוכנים לזה כל הזמן.

שלישית: אין לראות כי סופן של פעולות החבלה קרוב, כי הקץ קרוב. ארגוני הטיור שולחים עוד אנשים להתאמן, שולחים אנשים לסין, לברית-המועצות ולמצרים כדי להתאמן וכדי להמשיך ואחרי-כן פה, בפעולות אלה, וכל המדינות הערביות, ובראשון מצרים, רואות בפעולות-החבלה כפעולות היוצרות רושם בעולם ומעידות ומכירות כי המלחמה נגד ישראל לא נפסקה ושהיא נמשכת. הם רוצים להחזיק את העולם הערבי ואת העולם כולו במתח ובמתיחות שהמלחמה נמשכת. אנחנו צריכים לראות את המצב הזה.

רביעית: השר בנין אומר שצריך למנוע הסתה. איך מונעים הסתה? אני מבקש זה חדשים ומתריע ומצביע על אנשים מסיתים, ומתחנן בפני ועדת השרים לענייני בטחון שתורשה לנו להגלות את ארבעת-חמשת המסיתים האלה, ואיני מצליח. ההסתה תימשך והיא נמשכת, ולצערי בהצלחה.

ד"ר מ. בנין :

כיום ששי הצלחת להביא אותם לידי מעצר.

שר המשטרה א. ששון :

אני מצטרף להצעתו של שר הבטחון, להביא עניין זה בפני ועדה מיוחדת או כפני ועדת השרים לענייני בטחון או להחליט עכשיו. לי הובטח שכיום ראשון תהיה החלטה בעניין זה. אני מבקש לעשות זאת.

עכשיו ביחס להצעתו של השר בנין ביחס להמשכת

החיפושים והעוצר.

ד"ר מ. בנין :

לא אמרתי "עוצר", אמרתי "חיפושים סלקטיביים".

שר המשטרה א. ששון :

את זאת נעשה.

ד"ר פ. ספיר :

בענין ירושלים, אני חושב שצודקים אלה האומרים שלא צריך לעשות שום סידור שיתפרש שאנחנו נסוגים מענין שהוא קיים, מכך שירושלים היא עיר אחת. אני מבין שיש בעיות בטחוניות מסובכות שיכולות להיות בין ירושלים המזרחית ובין ירושלים המערבית, זאת אומרת, בקשר לכל מה שעלול לקרות. לכך אין עצה ואין תכונה אחת מאשר תיגבור השמירה וההקפדה בנושא זה, לפי הסמכות של מי שהענין מופקד בידו - שר המשטרה ושר הבטחון. אראה זאת כנצחון של אויבינו אם ניתן איזה סימן, ויהא אפילו הקטן ביותר, שאנחנו מבחינים בין העיר המזרחית לבין העיר המערבית.

אני רוצה להעיר הערה שניה, הייתי מביא את הענין ממילא גם לולא היה המקרה של יום ששי. ביקשתי שידונו בו, וזהו ענין התעסוקה של ערבים מהגדה בישראל. בסיכום שהיה בועדה, כשעוד כיהנתי כיושב ראש שלה - ואין בידי הפרוטוקול של ועדת השרים לענייני כלכלה - דובר על מספר ערבים שיעבדו על יד הקו הירוק. אני מתנגד, לגופו של ענין, ובלי קשר לענייני בטחון, להציף את ישראל

בעבודה ערבית. בענין זה אני ניתלה באילן גדול מאוד, בדוד בן-גוריון. הוא צודק. אני בא לפגוע בזה במישהו, כאשר אצל פועלים ונותני עבודה, כולל פרדסנים, עולים הגענועים לעבודה ערבית מעלה-מעלה, כמו בשנים ההן...

ד"ר ש. ספיר :

אין זה הוגן.

ד"ר ש. ספיר :

אמרתי לך משהו?

ד"ר ש. ספיר :

אתה מדבר על ציבור? ההצעה לא באה מהפרדסנים.

ד"ר ש. ספיר :

האם אמרתי שהיא באה מפרדסנים? התחלתי קודם

מפועלים, נותני עבודה ואחרים.

אני מתנגד לכך, שדרך אנב נציף בינתיים את השוק

בעבודה ערבית. שמעתי זאת, דומני, מראש-הממשלה, שסיפר מה הנוהג בשורה של מדינות כאשר יש עונה בוערת, ומתברר שזהו גם הנוהג בקיבוצים ובמושבים: כשיש אסיף בענף זה או אחר, יוצאים כולם, בנשיהם ובטפם, לאיסוף היבול מהשדה. אין דבר קל מזה, שהולכים להנהיג עכשיו. דיברתי הבוקר עם שר-העבודה. גם אני יודע קצת על המצב ואני עוקב אחרי החומר. אינני מקבל את כל ההגזמות של אנשים שונים, כי חסרות

לנו רבבות פועלים. לכך יש רק תוצאה אחת, שפועלים נעשים עצבניים בענייני שכר. זה איננו משרת דבר. אינני אומר שבמקצוע זה או אחר אין חוסר בידים עובדות. אבל במקצועות כאלה, כפי שקראתי את הנתונים על הגדה, יש מספר מצומצם של מומחים, כמו רתכים, המקבלים 10 ל"י ליום. מעולם לא אמרתי, ואינני אומר זאת גם עכשיו, שצריך לגמרי "לסגור" את הגדה. על האספקטים האחרים של הנושא אדבר כאשר יהיה דיון על הגדה.

איש אינו בטוח, ולאיש אין ערובה, שמה שקרה ביום ששי לא יקרה שוב. זה יכול לקרות פה-ושם. אמר שר הבטחון כי בשכם רואים את מעשה הבחורה שנהרגה בעת טיפול בחומר-נפץ - כמעשה של קידוש המולדת. אני מבין זאת. יכול להימצא גם מישהו בקרב הערבים שירצה לעשות לעצמו חאראקירי, ובבית-חרושת שבו הוא עובד יחד עם מאות אנשים, יקרה אסון. אמר לי איש ירושלמי, המכיר פה היטב את הדברים, שהם היו צריכים לבצע את החבלה ביום חמישי אחר-הצהרים ולא ביום ששי בוקר, כי ביום חמישי אחר-הצהרים ישנם בשוק מאות רבות של אנשים. לנו קרו כמה נסים, בתחנת-האוטובוסים בתל-אביב ובקולנוע בתל-אביב. שמענו כאן שהגל הזה גובר. אני אומר, שגם לולי היתה למישהו הדעה שלא צריך להציף את השוק בעבודה ערבית - יש הסברים למה שיקרה. אני אומר, שהדבר מחייב אותנו שבעתים לכדוק את הענין. לא הוחלט להעסיק אלפי פועלים ערביים. אני זוכר, שבאיושהו מקום דובר על העסקת 500 פועלים, שלא היתה להם עבודה, בעבודות ייעור של הקרן-הקיימת באזור הגולן. בהחלטה הלא נקבו במספר, אבל כולם אמרו בשעת הדיון, שהכוונה היא למספר מצומצם.

איני יכול להגיד מה הם סוגי השמירה שיש לנקוט בהם. ודאי שצריך להקפיד יותר, גם אם הדבר יביא לאי-נעימות. אם יצטרכו להעביר מיטענים ממכונית למכונית, ותיגרם אי-נעימות, יבואו לכאן פחות מכוניות. אין איש יכול לומר מראש מה עלול לקרות, אך מוטב לברר קודם: (א) את ענין ירושלים; (ב) את הענין השני, שהוא חמור.

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול :

כאשר דנים על שינוי סדרים בירושלים, ודאי לא ישכח היושב-ראש הנכבד שקיימת גם עידית ירושלים, וזהו גם תפקידו כשר-הפנים לשחק אותה בדיון. אני נגד מהפכה בסדרי החיים בירושלים. אני בעד הגברת השמירה בירושלים, בעד החמרה, בעד כל מה שצריך לעשות, אבל להציע שמוניות של יהודים יכולו לנסוע לצד ההוא ושמוניות של ערבים לא יוכלו לנסוע למערב-ירושלים, זה חמור. אולי נחלק את הענין. אולי ביחס למכוניות פרטיות, אפשר לנהוג כמו שהוצע. אבל לגבי מוניות, לגבי שירות ציבורי - זה ענין אחר.

אני רוצה שיעשה מצידנו, יחד עם העירייה, נסיון להפגש עם גורמים בתוך הציבור הערבי בירושלים ולדבר אתם דברים גלויים וברורים בנושא הזה. הנה קרה אסון שקרה. שמענו קודם משר-המשטרה, שרבים מהם מסתייגים באופן חמור מן הדבר.

שר המשפטים י.ש. שפירא :

באופן חמור? נו!

שר המשטרה א. ששון :

לא אמרתי "חמור".

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול :

אמרת שהם מסתייגים. נאמר להם: אנחנו רוצים לעשות אתכם שותפים לשמירה על הדו-קיום בירושלים. אני תושב שאנחנו חייבים לעשות נסיון כזה. אולי אפשר לרתום לענין זה גורמי כלכלה במזרח-ירושלים, שבסופו של דבר ייפגעו קשה מאוד על-ידי כל מה שהוצע כאן על ידי חברים. לי נראה

שכדאי לעשות נסיון כזה. אולי הוא לא יתן הרבה, אבל אנחנו חייבים להיפגש עם גורמים כאלה. אין כאן עיריה ערבית, אבל ישנם נכבדים, ישנה לשכת המסחר, יש פועלים עובדים בירושלים שהם חברי ההסתדרות, יש קשר לאנשי ההסתדרות בירושלים אתם. יש לנסות להפעיל כל-מיני גורמים כאלה, כדי להיאבק נגד תופעות כאלה, כי זה לא-פחות יסכן את מצבם ויפגע בהם קשה. אנחנו חייבים להגן על חיינו. עלינו לדבר אתם דברים ברורים. אינני מציע זאת במקום כל האמצעים להגברת השמירה שהוצעו פה, אלא אני מציע זאת כתוספת למה שהוצע פה. אני חושב שגם לעיריה ישנם קשרים אתם. אבל נמחר לעבור מקיצוניות אחת לשניה. אנחנו מיהרנו בבת-אחת, פירקנו את הכל וביטלנו את כל הסייגים ואמרנו: הכל מאוחר והכל פתוח. ועכשיו, לרגל האסון החמור שקרה, אנחנו הולכים לעבור לקיצוניות שניה. אולי זה באופיו של העם יהודי, שר החינוך, שמצר אחד ישנה התלהבות גדולה ומצר שני יש דברי ייאוש בטונים מינוריים.

שר התחבורה ט. כרמל :

לא שמעתי ייאוש בטונים מינוריים.

שר הפיתוח ושר התיירות ט. קול :

יש עור משהו בין שני הדברים האלה. לכן אני מציע שנעשה כל מה שאפשר כדי לשמור על ירושלים המאוחדת, כי אחרת זה יהיה הנצחון של "אל-פתח", זהו מה שהם רוצים.

דבר שלישי: בנוגע לענין הפליטים, אני נגד זה שנשנה מההחלטה שהחלטנו בשבוע שעבר.

ד"ר ט. בנין :

הצעתי רק שיקול מחדש של הענין.

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול:

מותר לי להביע דעה. עשינו זאת לא רק למען 7,000 הפליטים ומתוך רחמנות. עשינו זאת ראשית-כל למעננו, ולא רק למענם. אנחנו נמצאים במאבק מדיני חמור מאוד. אנחנו עומדים בדיונים גם עם ירדנים, פונה אלינו ממשלת-ארה"ב, פונה אלינו ממשלת בריטניה, הם פונים אלינו ואומרים: האם אינכם רואים את הסבל האנושי וכו'? כמובן אנחנו יכולים לומר להם, תראו איך הם נוהגים אתנו כאשר אנחנו נוהגים ברחמנות. אבל אם החלטנו על רשות לחזור למספר קטן של 7,000 פליטים, אני מציע שלא נשנה את ההחלטה הקודמת שלנו, אלא שנעמוד בה.

לגבי ההצעות האחרות שהציע שר-הבטחון, אני חושב שהן טובות ואפשר לקבל אותן, וצריך להתחיל לנהוג לפיהן.

שר השיכון מ. בנטוב:

אני חושב שזהו בירור חמור מאוד מפני שהוא רואי תוצאות חמורות בין אם נחליט כך ובין אם נחליט אחרת. אני יודע שאנחנו כולנו מרגישים את הזעם, אבל אנחנו מוכרחים לחשוב גם על פעולות תכליתיות. יש לי אמון גדול במטה-הכללי של צה"ל. אני בטוח שהם אינם פועלים על-פי זעם, אלא על-פי שיקולים ענייניים ותכליתיים. עכשיו, מה הם השיקולים התכליתיים? מה שקרה - זה דבר נורא. ואני רוצה להגיד שלא האמנתי לפני שנה-וחצי שנוכל לסחוב את העניינים עד כדי כך, שרק אחרי שנה-וחצי יקרה מה שקרה. בן-גוריון היה תמיד אומר לפני שנים: אינני מבין למה ערביי ישראל איננו נכנס לקולנוע ומניח שם פצצה.

שר הדתות ז. ורהפטינג:

היה מימשל צבאי.

שר השיכון ט. בנטוב:

יש ערבים בחיפה וגם כיפר. הם לא עשו זאת. יש

סיבות לכך.

אנחנו נמצאים בשטחים במאבק קבוע וחמור עם "אל-פתח" בשני מישורים. מישור אחד הוא גלוי ומישור שני הוא סמוי. המישור הסמוי הוא, שהם עושים את כל המאמצים כדי להכניס את מרבית האוכלוסיה, ובייחוד את הצעירים, לפעילות ב"אל-פתח". ואנחנו עושים את הכל כדי להכניס טריוז בין האוכלוסיה ובין "אל-פתח". ואני משבח את הקו הכללי שנקטנו - אם כי אני יכול להתנגד לפרט זה או אחר. הוא הוכתר בהצלחה רבה בזה שרק כל כך מעט אנשים פועלים שם נגדנו, כל-כך מעט מתמרדים, אפילו כשהם צועקים "כולנו פתח!". יכול היה להיות הרבה יותר נרוע.

עכשיו מציעים לא להכניס 7,000 פליטים. בנדה יושבים 600 אלף תושבים, ביניהם יש, לפחות 60-70 אלף צעירים שהם מועמדים פוטנציאליים ל"אל-פתח". אינני יודע כמה מהם פועלים באופן אפקטיבי ולא רק בצעקות. אולי 100. אני חושב שזה לא רק מתוך פחד, יש גם איזו אוירה שם, שבכל-זאת אין המרירות הגדולה. אמנם ישנה מרירות יסודית, אבל אין דבר כזה שאנחנו יורדים לחייהם יום-יום. יש לזה השפעה עצומה. אם, חלילה, נשנה את זה, זה יהיה מנוף לדחוף רבים-רבים, עשרות ומאות, אולי אלפי צעירים דווקא לזרועות "אל-פתח". זהו בדיוק ההיפך ממה שאנחנו רוצים להשיג. אני מבין שבכל מקרה ומקרה צריך לחזק את מנגנון הפיקוח והביקורת כדי למנוע שתהיינה פעולות כאלה. אבל אל נהיה אלה שנהיה הראשונים לדחוף אותם לזרועות "אל-פתח".

ידידי שר החינוך, הוויכוח הוא לא רק אצלנו, אלא בהרבה מקומות בעולם, בין יד חזקה ובין יד רכה יותר. אתה אומר על משפט-מוות.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

לא שמעת זאת ממני.

שר השיכון ט. בנטוב:

כל-אחד מבין זאת, או התכוונת לעבודת פרך?

שר התחבורה ט. כרמל:

נגד קייטנות.

שר השיכון ט. בנטוב:

אינני יודע אם בין אלה שיעברו קייטנות לא יימצאו אחרים שיהיו פעם מנהיגים לקו הפוך. גם דברים כאלה קרו בעולם. אין זו סיטואציה ראשונה בעולם. יש סיטואציות רבות כאלה בעולם, גם בקשר למלחמה לביטול עונש מוות. קרו אצלנו רציחות נוראות, שבחור מוציא סכין בגלל בחורה והוא רוצח את חברו או את אמו, או את אשתו. לפעמים הייתי גם כן רוצח לתלות בחור כזה. אבל בינתיים לא הוכח שבארצות שבהן תולים אנשים, יש פחות קשיים מאשר בארצות שאין תולין בהן, ובפרט בסוג זה של מלחמה. היו גם אצלנו אנשים שהעלו אותם לגדרום.

השר ט. בג"ץ:

ההשוואות האלה!

שר השיכון ט. בנטוב:

האם אחרי דבר כזה נסוגו האנשים שלכם?

השר ט. בנין:

להיפך.

שר השיכון ט. בנטוב:

בכל מקום שנוהגים ביד חזקה זה פועל להיפך. כשאתה, שר-החינוך, הבאת את הענין של רפורמה חינוכית, חקרת הרבה באופן חכליתי, למח זה מביא. כשמדברים על דברים כאלה, צריך לחקור קצת את ההיסטוריה. לא ראיתי מקרה שהתגברו על דברים כאלה ביד חזקה.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

אני מכיר את הנושא. היתה פעם הצבעה בכנסת,

הייתי בעד משפט-מות.

שר השיכון ט. בנטוב:

גם אני אינני צמחוני. לפעמים גם אני אומר: בענין רצח זה או אחר צריך היה לתלות את האיש. אבל אני שואל את עצמי: האם בארצות אלה שבהן תולים אנשים יש פחות פשעים מאשר בארצות שאין תולים? אני רוצה תשובה. אולי אלמד מן הדבר הזה. בינתיים איש לא הוכיח זאת.

אשר לענין ההסתה - הם מאזינים ל"קול קאהיר",
 "דמשק", ו"רבת-עמון". ולא העיקר הוא אם עתונאי ערבי יכתוב פה מאמר זה או אחר.
 בכל אופן, הוא כותב פה יותר בזהירות מאשר כותבים בארצות הערביות. לפעמים נחוץ
 לעתון הירושלמי אליבי, גם לחמדי כנעאן נחוץ לפעמים אליבי, כשהוא אומר מה שהוא
 אומר. שר-הבטחון אומר עליו שהוא שועל. כשהוא אומר לאנשים בשכם לא לשכות, נחוץ
 לו גם אליבי שהוא מופיע כפטריוט ערבי. מוטב לפטריוט ערבי כזה, שהוא משתף פעולה
 אתנו, מאשר כזה שאינו משתף פעולה. אתה רוצה לסתום לו את הפה? אתה רוצה שנגיד
 עליו שהוא בוגד? כל הענין הזה אינו פושט כל-כך. אשר להצעות מעשיות: ודאי אני
 תמים-דעים עם אלה שאי-אפשר להבדיל בין שני חלקי ירושלים. אם נעשה זאת, תהיה
 זו הודאה כלפי העולם שנכשלנו. כל הזמן אנחנו אומרים: הביטו איך אנחנו חיים
 היטב בירושלים, בכלל לא ניכר הבדל. קרה איזה דבר. האם אנחנו צריכים עכשיו לתת
 לעצמנו תעודה שנכשלנו בענין זה ויחחיל פרק של הודאות הפוכות והצעות הפוכות?

אבל אני מודה שיש איזה דברים שצריך לעשותם.
 ראשית-כל, אני חושב שצריך להיות הרבה יותר פיקוח ברחובות, כמו שאנשי הג'א
 מסתובבים בערב. אמנם זה עולה כסף. אבל צריכים להיות, במיוחד בירושלים, גם
 שוטרי-חרש שיסתובבו ויביטו מה שמתרחש. לא מתנדבים, אלא הרבה יותר שוטרי-חרש
 ופקחים מאומנים.

שנית: אינני רואה שאפשר להבדיל בין בעלי
 מכוניות ממזרח-ירושלים לבין בעלי מכוניות ממערב-ירושלים. אבל יש להבדיל בין
 אלה שהם מירושלים לבין אלה שהם מהנדה. אבל אני מתפלא כל הזמן, מדוע המספרים
 של מכוניות ממזרח-ירושלים הם כמו המספרים של מכוניות מרמאללה ומשכם.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

אין זה כך.

שר השיכון ט. בנטוב:

אבל הצבע.

שר החקלאות ח. גבתי:

המספרים הם אחרים.

שר התחבורה ט. כומל:

לא, זה כמו במדינת ישראל.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

צבע כתום, מיספור מיוחד.

שר התחבורה ט. כומל:

אותו מיספור.

שר הבריאות י. ברזילי:

זאת אומרת שיותר מדי מכוניות באות מהגדה

לירושלים.

שר השיכון ט. בנטוב:

ביחס למכוניות מהגדה צריך אולי להגביל. אינני ידוע אם המיספור מספיק לזיהוי. אבל אני הייתי, למשל, מחלק את העיר לחמישה-ששה אזורים, ולכל אזור נותנים מיספור ידוע, ובתוך זה שני מיספורים במזרח-ירושלים. בזה לא תהיה אפליה, כי יש גם מיספורים שונים לאזורים שונים במערב ירושלים. זה יתן אולי עזרה לזהות.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

זוהי כבר טכניקה.

שר השיכון מ. בנטוב:

גם ללכת לקראת זיהוי וגם שלא תהיה אפליה.

שר התחבורה מ. כומל:

ברשות היושב ראש אני רוצה לעשות שתי הערות קצרות. כולנו מאוחדים בנוגע לאחדותה ולשלמותה של ירושלים, וכולנו יודעים את הסכנות המדיניות של המאבקים שעוד צפויים לנו בקשר לאחדותה של ירושלים ושהחלנו חוק אחד על כל תושבי ירושלים המאוחדת. אבל אני חושב שזוהי אשליה גמורה אם חושבים שאפשר יהיה לנהוג בשוויון גמור בין מי שעשוי להיות חשוד בטירוריות לבין מי שאיננו עשוי להיות חשוד בכלל. עובדה היא שאחרי שפוצצו מה שפוצצו, לא הטילו עוצר על רחביה אלא על העיר העתיקה, ערכו את החיפושים בהטרדות כבתיים ערביים ולא כבתיים של יהודים, ויצטרכו להמשיך בפעולות באותן הסכנות, באותם הבתים, באותם כלי הרכב ובין אותם האנשים שהם מגלמים פוטנציה של סכנת טירוריות בירושלים. ולפי מיטב הכרתי, לא יהיה מפלט מזה. עם כל רצוננו להבליט את אחדותה של ירושלים, לא נוכל להמנע מלנסות כל דבר שנחוץ לבטחונה של ירושלים. וודאי אסור לעבור מקיצוניות לקיצוניות. אם נהרגו 12 איש, אסור לעשות סיבוב של 180 מעלות, אבל אסור לנקוט מחר באמצעים שהתאימו לנסיבות שהיו אתמול, ואסור לעשות מחר מה

שיתאים למחרתיים. לכן הבינוחי שחשבו על צעדים נוספים הצומחים מן המצב הקיים. וכל מי שדואג בדבר הד המבליט את אי-אחדותה של ירושלים, הרי אין דבר המבליט זאת יותר מאשר פעולות הטיור. ההד הנדול בעולם היה על מכונית-התופת ורצח 12 איש, העובדה שיש בירושלים תסיסה ואי-שקט וטיירוזים, פירוש הדבר שאין היא מאוחדת.

דבר שני שאני רוצה להעיר הוא בקשר למה ששמענו משר הבטחון על האפשרות שכאכ"ב או בטרם אביב ייעשה נסיון מצד המצוים, או שהם יחשבו שהם מסוגלים להרוף אותנו מן התעלה כמה עשרות קילומטרים. אני רוצה רק להזכיר שזוהי תכנית סובייטית שנמסרה על ידי הסובייטים לאמריקאים לפני מספר חדשים, ואנחנו שמענו על זה דורות סביב שולחן הממשלה. בוודאי היא היתה מתואמת.

שר החוץ א. אבן :

התכנית היתה לחץ מדיני.

שר התחבורה ט. כרמל :

התכנית היתה, לגרום לנסיגתנו מן התעלה 30-40 קילומטר כדי להביא לפתיחת התעלה.

ד"ר י. גלילי :

זו היתה יוזמה מדינית סובייטית.

שר התחבורה ט. כרמל :

זו היתה תכנית סובייטית, לגרום לכך בדרך מדינית באותו שלב, לנסיגתנו מן התעלה למרחק 30-40 קילומטר. היום שמענו שיש תכנית מצרית כזאת, לגרום בכוח הנשק לנסיגתנו מן התעלה. ויש לי יסוד לחשוש לכך שלא

זו בלבד שהתכנית הזאת מתקמת, נעשית בחאום או בהסכמה של הסובייטים, אלא גם שהסובייטים יהיו מעורבים, בצורה מן הצורות, ובאורח צבאי, במבצע הזה, אם הוא יתרחש.

לפי דעתי, הסובייטים כבר מעורבים, אמנם לעת-עתה בצורה פסיבית, בהתערבות צבאית. אינני מדבר על הנשק שהם מספקים. אבל אם ירינו אינן חופשיות, אם אנחנו נחשוב שמבחינת צבאית אנחנו חייבים לעשות מעשה בפורט-סעיד או באלכסנדריה, או בלדקיה או באסואן, ואיננו יכולים כבר שלא לקחת בחשבון ששם יושבים הסובייטים, הרי זה מגביל כבר את מהלכינו הצבאיים ומאפשר חופש-פעולה למצרים. איני מוציא מכלל אפשרות גם התערבות סובייטית פעילה יותר בצורה מן הצורות אם הדבר הזה יתרחש. ואני חושב שאנחנו צריכים לקחת את זה בחשבון.

שר הבטחון מ. דיין:

רוצה אני להעיר שתיים-שלוש הערות. קודם-כל בעקבות דברי שר התחבורה, אני רוצה עוד פעם להגדיר מה שאמרתי: ישנה תכנית מצרית אופראטיבית כזאת, הנקראת "תכנית המעברים", להרחיק אותנו מן התעלה, לכבוש את המעבר של המיתלה ומעברים אחרים, לעשות להם קו מצרי לא בגדה המערבית של הסואץ, אלא בכניסה לשטח ההררי. שנית: התכנית הזאת מתבססת על המערך הסטטי של הארטילריה וההגנה נגד המטוסים שיש להם היום במצרים. אנחנו קוראים לה "תכנית חלקית", כי היא אינה מתבססת על הזזת כל המערך קדימה, מזרחה. לכן היא מוגבלת מבחינה גיאוגרפית.

עד כאן ברור שישנה תכנית כזו. מה שאמרתי לפי הערכתנו - זוהי רק הערכה - על הערכתם לכוחם זה לקראת התכנית החלקית, יכול להיות שאת זה הם יכולים לנסות לעשות במאוס 1969. אני אפילו מדגיש "לנסות", כי הם חושבים שאם הם לא יצליחו, הטרגדיה לא תהיה גדולה כל-כך. ניסו ולא הצליחו. אבל אינני אומר, כי כשם שיש להם תכנית ברורה ביחס לקו, יש להם גם תכנית ברורה

ביחס למועד. יש להם תכנית אופרטיבית ברורה. אבל לגבי חודש מארס אמרתי, שוהי הערכתנו, שלפי הערכתם הם יכולים אז להיות מוכנים לכך.

שר השיכון מ. בנטוב:

לא לפני מארס?

שר הבטחון מ. דיין:

זה לא בשבועיים. יש אצלם שני גלי התעצמות, חוץ ממה שיש להם עד כה. הגל הגדול האחר הוא לשנת 1970, יותר לקראת סוף 1970; והשני, הגל החלקי, הוא לקראת 1969. זה תלוי בקבלת הנשק וקליטתו. היות והתכנית הראשונה היא מוגבלת יותר, הרי הם יכולים להעריך שיוכלו לעשות זאת בתאריך מוקדם יותר.

הצעתי כאן שתי הצעות קונקרטיות ונושא לבירור. הצעתי הצעה קונקרטית ביחס למעבר מכוניות מכאן לירדן, הצעה המקובלת על כולם, וביחס למכוניות וסחורות ייבוא מירדן, פרט למקרים שבהם ניתן רשיון מיוחד. למשל, אם בא שגריר, לא נאמר שיעבור ממכונית למכונית. אבל ביחס למכוניות עם סחורות, ננהיג זאת. בחורף ניתן לעשות זאת ביתר קלות.

דבר שני שהצעתי הוא ביחס להגליות. הצעתי לבקש משר-המשפטים שיחקש עם ראש-הממשלה, כדי שיקבעו פורום לעניין זה, בין אם זו תהיה ועדת השרים לענייני בטחון, ובין אם פורום מצומצם יותר, כדי שירוננו בו בדבר הגליית מספר מסיתים משכם ובהצעת שר המשטרה בדבר הגליית מספר מסיתים מירושלים.

דבר שלישי: הנושא של החבורה בתוך ירושלים הוא עניין מסובך, אבל צריך להת את הדעת על זה. יש להביא את העניין קודם למשרד התחבורה, ואחר-כך, וועדת השרים לענייני ירושלים תחליט מה שתחליט. הדבר הוא

מסובך. אפשר להביא מכונת מוחקת משכם ולא רק מירושלים, ולא-דווקא מעבר הנהר.

אני מבקש מאור שוב, שאנחנו נעשה דיון כולל ביחס למדיניות בשטחים, ולא "חתיכות חתיכות", ושם ידובר אודות עבודת הערבים בשטחים בישראל ואודות הזמנות של תוצרת ממפעלים בשטחים שנעשים על ידי ישראלים וכו'.

אני רוצה, רק למען הדיוק וכדי שלא יהיה שום טשטוש בענין זה, לנגוע בזה שוב. אני שמח שסגן ראש-הממשלה בא, כי הוא בקיא בענין זה, ואשמח גם אם השר פנחס ספיר יהיה פה. יתכן שדעתי אינה נכונה. עד כמה שאני יודע, ישנן שתי החלטות, ויש ערעור על החלטה אחת. שתי ההחלטות שישנן הן: אחת שהיא אודות עבודת ערבים מהשטחים בישראל, מה שנקרא "בשטח השיפוט הישראלי". ההחלטה הזאת מדברת על שני סוגי עבודות.

ביקשתי שייכנס גם השר פנחס ספיר, כי אני סבור, על-כל-פנים, שיש פירוש אחר להחלטה, וביקשתי להמשיע את הפירוש בנוכחותך, פנחס ספיר, שמא תתקן אותי או תקבל את הפירוש הזה.

יש לפני פה נוסח ההחלטה של ועדת השרים לענייני כלכלה מיום י"א בתמוז תשכ"ח - 7.7.68. ההחלטה מדברת על אודות שני סוגי עבודה, האחד הוא עבודה יזומה. בסעיף 3 של ההחלטה נאמר: "ייעשה מאמץ להגביל את היקף העבודות היוזמות של פועלי הגדה בתחום השיפוט הישראלי. העבודות תיעשינה בקרבת "הקו הירוק" והשכר בהן יהיה שווה לזה המקובל בעבודות יזומות בגדה." התעוררה שאלה, איזה שכר לתת לעובדים אלה. נאמר: "והשכר בהן יהיה שווה לזה המקובל בעבודות יזומות בגדה." כן גם סוכם לעשות זאת במספר מוגבל וליד "הקו הירוק".

ישנה החלטה כוללת, לא ביחס לעבודות יזומות, אלא ביחס לתעסוקה שקוראים לה "תעסוקה טבעית", בניגוד לעבודה יזומה, והיא אומרת: (1) להתיר העסקתם של עובדים ועובדות משטחי יהודה ושומרון בתחום השיפוט הישראלי

ככל שיהיה מחסור בכוח-אדם וכדי להקל על מצב התעסוקה בגדה. היקף ההיתרים ייקבע על-ידי משרד העבודה לאחר התייעצות באיגוד המקצועי, בתיאום עם המימשל הצבאי. (2) שכר-העבודה בתעסוקה טבעית יהיה שווה עבור עבודה שווה והתוספת הסוציאלית תושלש לקרן ציבורית".

לבן ההגבלה היא על עבודה כללית, מה שנקרא "עבודה טבעית". שר העבודה צריך לקבוע, ורק הוא, בהתייעצות באיגוד המקצועי ובתיאום עם המימשל הצבאי, כמה פועלים יביאו ואיפה יעבדו. עבודה זו אינה מוגבלת לקרבת "הקו הירוק". והשכר שווה לשכר הנהוג בישראל מינוס התוספות הסוציאליות.

ד"ר י. ספיר :

נותן-העבודה ישלם את השכר הזה?

שר הבטחון ט. דיין :

ברור איפוא שהיקף ההיתרים ייקבע על-ידי משרד העבודה לאחר התייעצות באיגוד המקצועי ותיאום עם המימשל הצבאי. מה שצריך לעניין קרבת "הקו הירוק" - הרי זה נאמר על אודות העבודה היוזמה, שיעשה מאמץ להגביל את היקף העבודות היוזמות של פועלי הגדה בתחום השיפוט הישראלי וכו'. אין אנחנו נכנסים כעת לדיון. אמרתי רק שיש פה שני סעיפים: האחד קשור לקו-הירוק; וביחס לשני, ברור שאת ההיקף יקבע שר-העבודה.

ד"ר ט. ספיר :

אינני חולק על מה שדובר ביחס ל-500 עובדים שצריכים לעבור בייעור. דומני שהייתי באותה ישיבה של ועדת השרים לעניני כלכלה שבה דובר על כך. אשר לענין השני של עובדים ערביים במשק הישראלי, דובר על-כך שיכול להיות - ואם ישנה סטינוגרמה, אפשר לראות זאת - שיהיה מספרם מצומצם. מספר שרים, ואני בתוכם, שמו את הדגש על-כך, שזה צריך להיות "מספר מצומצם ביותר". אינני רוצה להתווכח על דברים שאין ויכוח עליהם. עיכבו לזמן-מה את ההחלטה, הואיל ושר העבודה רצה לברר את ענייני השכר. אבל גם לו אמרו אז שזה יהיה מספר גדול, הייתי מכיא את הענין לדיון. אמרתי הבוקר לשר אלמוגי, שאני חובע בירור.

אני רוצה להוסיף עוד פסוקים אחדים. סהדי במרומים שלא התכוונתי בזה לשום דבר אישי. אין לי שום דבר אישי בכל הענין הזה. מי שעושה זאת - איני אומר שר-הכטחון...

עברתי בינתיים עוד פעם על הפרוטוקולים של ועדת המנכ"לים המטפלת בעניינים אלה. כאשר מצרפים את הכל יחד, נדמה לי, על-פי מה שדנים שם ועל-פי מה שמביאים שם לדיון, כי המצב הוא הפוך - שוועדת המנכ"לים היא הממשלה וכאן ועדת-המנכ"לים. אני מייעץ גם למשפטנים וגם ללא משפטנים, לקרוא את הפרוטוקולים בצירוף.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

נראה לחקן זאת באיזה אופן שהוא.

ד"ר ס. ספיר:

ביקשתי בחודש יולי ובחודש אוגוסט שנטפל כבעיה הזאת. אולי זו אשמתי, של מי שהיה שר-האוצר, שלא אמרתי ליושב-ראש ועדת המנכ"לים לענייני השטחים, שהוא מנכ"ל משרד האוצר, שחייב היה לדווח לי בזמן ולהודיע לי על-כך בזמן. אני רואה לפני חצי-תיק של פרוטוקולים ממספר 16 עד 31. אני אשם בזה שלא קראתי אותו לסדר. היום אינני יכול לקרוא אותו לסדר, אם כי אני יכול להגיד בכלל: מי שמך? אבל אני יכול לבקש בירור יסודי במספר עניינים ליד השולחן הזה, עניינים שהממשלה כל הזמן אומרת לגביהם שאינה רוצה לדון בהם. ואינני יודע מה דעתו של השר גבתי ושל השר אלמוגי ושל אחרים בעניינים אלה. היו בוועדה דיבורים על עניינים נורליים יסודיים, שעוד מעט "הענלה נסעה" ולשם מה לנו לברר את הדברים, הרי אפשר היה להחליט שם ולהכריע בדברים.

ביחס לנושא הראשון של עבודות יוזמות בעדולם לא עירערתי. עירערתי רק על הנושא השני ולאחר הדיון הבטחוני, הרי זה תובע מישנה בירור. מצאתי לנכון לשלב את זה בתוך דברי בענין ירושלים, ואני רואה את זה כדבר חשוב אם לא נשנה את הסטאטוס.

שר הבטחון פ. דיין:

אני באמצע דברי. אני מקווה שיהיה בירור כולל בענין זה. אני לא השתתפתי בשום ישיבה של ועדת-המנכ"לים. לא הייתי בוועדה כזאת. מנכ"ל משרד האוצר הוא היושב-ראש של ועדה זו, כאשר הקימו את ועדת המנכ"לים לענייני השטחים, דנו אם לבטל אותה או לא. השר פנחס ספיר הציע לא לבטל.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

הם כנראה מושפעים מרוחק.

שר הבטחון ט. דיין :

אבל הם כפופים לראש הממשלה. היתה הצעה לבטל אותה. לעת-עתה נחקבלה החלטה לא לבטל אותה.

שאלת העבודה של הערבים מהשטחים בישראל תעלה בקשר לדיון הכללי. אני רק רוצה לומר, בקשר להערותיו של שר-הדתות, שאנחנו עומדים פה בפני שאלה מסובכת מאוד. כבר אמר השר בנטוב שאנחנו רוצים להבחין בין אנשי "אל-פתח" ובין אנשי כל האוכלוסיה, שאנחנו רוצים לאתר את הקבוצה של "אל-פתח". לא כל אנשי הנדה הם אנשי "אל-פתח". אולי לא נצליח בזאת. אבל דווקא מי שסבור שהשלום איננו מעבר לכתלנו, עליו להשיב על השאלה: איך נחיה יחד? את הרימון הראשון זרקו ליד מערת-המכפלה, ולא עובדים שהלכו לעבוד בטייבה או בטירה. האם אתה מציע שנפסיק לבקר במערת-המכפלה? בירושלים היתה התפוצצות בליל הרימונים, בירושלים המאוחדת. את המוקש הראשון שמו בקולנוע "ציון" בירושלים. רצו לעשות דבר כזה בקולנוע "המרכז" בתל-אביב. אחרי-כן, עשו זאת בתחנת האוטובוסים בתל-אביב, ללא שום קשר עם העבודה של הערבים. כדי לעשות זאת, מספיק ששלושה ערבים יגיעו לשם ואין זה קשור כלל עם העבודה שלהם. התמונה הזאת, שכל ערבי שחולך לעבודה לוקח אתו מוקש בסל - היא מוזרה. זה שלוקח אתו מוקש לא צריך להיות עובד קבוע. וגם כדי לעשות חראקירי בבית-חרושת, לא צריך להיות עובד קבוע. וגם הבחור שעשה חראקירי יהודי, בא עם הרימון למערת-המכפלה וזרק אותו, פצע 40 איש ותפסו אותו. אומר שר-החינוך: שמים אותו בקייטנה. הוא לקח רימון וזרק לשם, וכדי למצוא ריכוז יהודי ולפגוע בו, הוא לא צריך לעבוד שם. לדעתי, אין לזה כל קשר עם עבודה. יכולות להיות דעות אחרות ושגם מטעמי בטחון צריך לפגוע עבודה. יכולות להיות סיבות אחרות.

אבל אני רוצה שכפרוטוקול של הממשלה תהיינה רשומות העובדות. יש שלושה סוגי עבודה. יש עבודה של עובדים, שאם יתנו להם רשיונות, זה עלול להגיע, לפי הערכת משרד העבודה, בשיא העונה, עד ל-10,000. ישנה החלטה של ועדת השרים לענייני השטחים, לפי הצעת שר המסחר-והתעשייה, החלטה

שנתקבלה פה-אחר, לעורר ולתת הלוואות ואשראי למפעלים בשטחים על-ידי יוזמים מישראל ומחוץ-לארץ. על ההחלטה הזאת מערער השר פנחס ספיר. האם הערעור מעכב את הביצוע - הוא מעכב את הביצוע. אינני יודע.

אבל אני רוצה שתדעו שישנה תופעה שלישית: בלי יוזמה ובלי עידוד ובלי החלטה, הולך יהודי לשכם ומזמין במתפרה בשכם שיכינו איזה בדים בשבילו. "אתא" מזמינה בשכם כך וכך חליפות, או מישחו אחר מזמין עבודות ברזל ברמאללה ועבודות עץ בחברון, וזה נעשה בלי כל עידוד מצידנו, בלי אשראי ובלי החלטה. אינני רוצה שאתם לא תדעו על-כך. כמובן שיכולים להחליט לאסור זאת.

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול :

מנין יתקיימו בסופו של דבר?

שר הבטחון מ. דיין :

אינני מתווכח. אבל אינני רוצה שיצא איזה דבר, היות ואני יודע על-כך ואינני בטוח אם אתם יודעים על-כך. אבל אני רוצה לסכם, שמדובר, לפי הערכת משרד העבודה על העסקת 10,000 עובדים בערך, בשיא עונת הקטיף. תחליטו על-כך לא - לא. שנית, ישנה הצעה של משרד המסחר-והתעשייה, שאושרה. יעכבו את ביצועה - יעכבו. שלישית, חוץ מכל זה הוסיפו החיים את שלהם, יהודים הולכים לשם מפני שיש שם כוח-עבודה ויש יכולת טכנית, והם מזמינים עבודות תפירה וכלוקים ועבודות נגרות, ואין מכס, ביטלנו את כל המכס.

שר השיכון מ. כנסוב :

מזמינים אבן בשביל ירושלים.

שר הבטחון ט. דיין :

כשאנו ניגשים לרון בענין זה, נצטרך להחליט מה אנחנו רוצים בענין זה, או שנאמר שכל הערבים כולם אחראים לכל פעולה של "אל-פתח", ושנאנחנו סוגרים בינינו ובינם לבין ירדן, או שאנחנו מנסים להבחין בין אלה לאלה, נחליט מה שאנחנו רוצים, אבל נראה את החמונה כולה.

שר הפנים ט.ח. שפירא :

אני רוצה לסכם את הויכוח. אני חושב שנקבל חלק מהדברים שהציע שר הבטחון: (א) ביחס להחלפת המכוניות על יד הירדן, (ב) ביחס למכוניות הבאות מהגדה.

יש עוד שאלה יסודית אחת ביחס למכוניות מירושלים המזרחית. וכאן אני צריך לומר שגם אני שטיך לאלה, שלא הייתי רוצה שבגלל מה שקרה, יתקבל הרושם שאנחנו כאילו מתחרטים על מה שעשינו עד עכשיו. אם אני טועה, יש בערך כמאה מוניות של ערבים בירושלים שיכולות לבוא לעיר המערבית.

שר התחכונה ט. כרמל :

פחות ממאה.

שר הפנים ט.ח. שפירא :

ואני יודע שמאה בעלי מוניות אלה עברו כל מיני בחינות, שש.ב. אישרה אותם שראויים הם לקבל מאתנו רשיונות לבוא לעיר. אני מתאר לעצמי שמבין אלה צפויה לנו סכנה מסוימת של פצצות ועוד דברים כאלה. לדעתי, יש צורך להקפיד עוד יותר על האנשים הללו. לדעתי, אין צריכים להפסיק את התנועה הזאת בין חלקי ירושלים ולא צריך לקבוע שאנחנו נוכל לנסוע לשם ושם לא

יוכלו לנסוע לירושלים המערבית.

אני מציע שלא נחליט עכשיו על זה, אלא ששר-התחבורה יביא לנו הצעה, וכשיביא לנו הצעה מתקבלת-על-הדעת - נאשר אותה.

שר הפיתוח ושר התיירות ב. קול :

אני מציע שגם העירייה תשותף בענין זה.

השר י. גלילי :

שר הבטחון אמר שהוא יבוא בדברים עם משרד

התחבורה.

שר הפנים מ.ח. שפירא :

אבל שזה יוחלט פה.

שר העבודה י. אלמוגי :

כדאי לציין שאמש פנו אלי הרבה אנשים והתועמו על "קול ישראל" ועל ההחלטה שלנו "להטיל עוצר על מזרח-ירושלים". הם טענו שצריך היה לומר, מוטל עוצר על רחובות אלה ואלה, למנות את כל הרחובות, אבל להוציא את המלים "מזרח ירושלים".

שר הפנים מ.ח. שפירא :

אני זוכר שביום ששי הצעתי שיעשו זאת, היינו, שיכריזו על עוצר בשכונות מסוימות בירושלים, והצעתי לא נתקבלה.

הצעתי עוד איזה דבר: לחזק את הש"ב. מתברר שאם המשטרה הגיעה עכשיו לידי איזה דבר שהוא, שמצאה איזה קצה החוט, הרי זה שוב על-ידי ש"ב, על-ידי מודיע. אני מתאר לעצמי שאילו היו לנו הרבה יותר אנשים שיודיעו לנו על העניינים - מצבנו היה טוב יותר. אולי יכולנו לדעת על הדבר לפני שפצצה התפוצצה.

שר הפיתוח ושר התיירות ט. קול:

אני מציע שגם העיריה תשותף בדיון בין משרד הבטחון ומשרד התחבורה.

שר הפנים ט.ח. שפירא:

חשבתי כי כאשר יובא הענין לממשלה, הם גם-כן כאילו בחורף זה. אבל אין לי כל דבר נגד זה שאתם תשתפו גם את ראש-העיר.

ביחס להגליית מורים, נקבל את ההצעה להביא את הענין לפני חברי הממשלה שיצטרכו לדון בדבר. עד עכשיו היה מקובל שוועדת השרים לענייני בטחון היא המטפלת בדבר והיא המאשרת הצעות כאלה, אם כי זה מקשה קצת, אבל טוב שזה יקשה קצת.

שר הבטחון ט. דיין:

איני מתנגד לכך, אבל ראש-הממשלה נמצא בחופשה.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

ביום חמישי ישתתף כבר בישיבה שלנו.

שר הבטחון מ. דיין:

יש קושי לבוא ולרונן אחרי שבוע על דבר שקרה ביום ששי. קל לעשות זאת אם לאחר פיצוץ כזה אתה לוקח ומגלה אנשים מירושלים.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

ביחס לירושלים היתה החלטה, וראש-הממשלה אמר, שהוא נכנע לתביעה של שר-המשטרה, שיגלו מכאן מספר אנשים.

דוד מ. בנין:

לא נכון. היתה החלטה להוציא נגדם צווי-מעצר והיום להחליט האם להגלות אותם או לא.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אני מוכן לכך שנחליט על זה היום. ברור שנצטרך לדעת מי הם. בענין שכס, זה יכול לחכות עוד איזה ימים. אין זה נורא.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

יש לי בענין זה הצעה טכנית, שתקל על הענין. אם תוסכם ושימה על ידי שר-הבטחון, שר-המשטרה ועל-ידי, אפשר יהיה לערוך משאל תוך יום אחד בין יתר חברי ועדת השרים לענייני בטחון.

שר העבודה י. אלמוגי :

היום אתר-הצהרים יש ישיבת ממשלה. האם אפשר

להכין את זה עד היום אתר-הצהרים?

שר המשפטים י.ש. שפירא :

וראי שאפשר לעשות זאת.

שר הפנים ס.ח. שפירא :

אחר הצהרים נדון בענין ההגליות. השר בגין הציע

לנו להמשיך בחיפוש. אני בהחלט בעד זה, אבל נעשה זאת בלי עוצר. בדרך כלל, הניע הזמן שנחזק קצת את זאת.

דוד י. גלילי :

לשם כך אין צורך בהחלטת הממשלה.

שר השיכון ס. בנטוב :

יחפשו במקום שיש חשורים.

שר הפנים ס.ח. שפירא :

ביחס להזמנת פגישה עם ראשי-הערים כדי להגיד להם

עד כמה שהם מסכנים את עצמם אם ימשיכו ללכת בדרך זו - אינני חושב שאנחנו צריכים לעשות זאת. עוד לא שמענו איך יגיבו על העניינים, מה תהיה תגובתם. עוד נוכל

לדון על זה.

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול :

הצעתי ששר-המשטרה ייפגש עם ראש-העיר ועם חוגים

שונים.

שר הפנים מ.ח. שפירא :

על זה איננו צריכים להחליט.

עכשיו הענין האחרון של 7,000 הרשיונות.

דוד מ. בנין :

הצעתי לדון על זה.

שר הפנים מ.ח. שפירא :

אני מציע לא להיכנס לדיון בענין זה. הענין כבר פורסם. היום נמצאים כבר ליד גשר אלנבי נציגים של משרד הפנים ואחרים שצריכים לקבל את הראשונים שיבואו משם, את ראשוני השבים. לדעתי, לא ניכנס עכשיו לוויכוח על ענין זה. נראה איך יתפתחו העניינים. יכול להיות שגם אלה יגידו שאינם רוצים לבוא.

דוד מ. בנין :

רשמתי הצעה.

מחליטים:

(א) לאשר הודעת שר-הבטחון על אמצעי-בטחון נוספים שיינקטו במעבר במכוניות מיהודה ושומרון לירדן וחזרה.

(ב) שרי הבטחון והתחבורה יבדקו הסידורים להגבלת כניסתן של מכוניות מיהודה ושומרון לשטח ישראל.

(ג) שרי הבטחון והתחבורה, בשיתוף עיריית ירושלים, יעבדו שיטה להגברת הפיקוח על מכוניות השייכות לתושבי מזרח-ירושלים. סיכום הצעותיהם יבוא לאישור הממשלה.

(הדיון וההחלטה בענין הגליית מורים משכם ומסיתים מירושלים בישיבת אחה"צ).

155. נסיעות שרים

שר הפנים מ.ח. שפירא:

מציעים לאשר את נסיעתו של שר-החקלאות לאיראן, למשך שבוע ימים, החל ביום ג' בכסלו תשכ"ט. ממלא מקומו יהיה שר האוצר, המסחר והתעשייה.

שר הסעד עומד לצאת ללונדון, לעשרה ימים, החל ביום כ"א בכסלו. שר הדתות ימלא את מקומו של שר הסעד בעת היעדרו מהארץ.

מ ח ל י ט י ט :

א) לאשר את נסיעתו של שר-החקלאות לאיראן, לביקור במפעל הפיתוח הישראלי בקזוין, למשך שבוע ימים, החל ביום ג' בכסלו תשכ"ט (24.11.68).

שר האוצר, המסחר והתעשייה ימלא את מקומות של שר החקלאות בעת היעדרו מהארץ.

ב) לאשר את נסיעתו של שר הסעד ללונדון, לועידת "המזרחי", למשך 10 ימים, החל ביום ב"א בכסלו תשכ"ט (12.12.68).

שר הדתות ימלא את מקומו של שר הסעד בעת היעדרו מהארץ.

ישיבת הבוקר נועלה בשעה 13:05

ישיבת אחר הצהרייםסגן ראש הממשלה והשר לקליטת העליה י. אלוז:

ועתה, לענין טכני נוסף: היות ומדובר בנסיעות שרים המחייבות התראה מראש של כמה שבועות, אבקש לאשר נסיעתו של שר השיכון לארצות הברית, עקב הזמנת האוניברסיטה של קליפורניה, לסימפוזיון בנושא שיכון ואורגניזציה. הנסיעה הזאת ממולצת גם על-ידי שר החוץ.

לגבי מועד נסיעתו תחקבל תשובה מהמזמינים.

שר השיכון פ. בנטוב:

עלי להשיב להם תשובה חיובית ולאור זאת אקבל את

ההזמנה.

מזכיר הממשלה פ. ארגון:

ובינהיים לא נפרסם דבר בענין זה.

סגן ראש הממשלה והשר לקליטת העליה י. אלוז:

לא נפרסם כל מועד שהוא של נסיעה, אלא שבוע לפני

יציאת השר.

השר קול, שר הפיתוח והתיירות, יסע גם הוא לשלושה ימים ללונדון, ב-12 בדצמבר, בשליחות פוליטית-מפלגתית-ממלכתית, בתחומי נסיעות שרים. גם על נסיעה זו נודיע שבוע לפני ביצועה. השר קול מתכוון לצאת

בשבוע הבא.

מ ח ל י ט י ם :

ג) לאשר את נסיעתו של שר-הפיתוח והתיירות לאנגליה, לשלושה ימים, החל ביום כ"א בכסלו תשכ"ט (12.12.68), לפי הזמנת המפלגה הליברלית שם.

סגן ראש-הממשלה והשר לקליטת העליה ימלא מקומו של שר הפיתוח והתיירות בעת היעדרו מהארץ.

ד) לאשר את נסיעתו של שר-השיכון לארצות-הברית לפי הזמנת האוניברסיטה של קליפורניה. שר-השיכון יביא לאישור הממשלה את התאריך המדויק של הנסיעה, משך שהותו בארצות-הברית והעצה בדבר ממלא-מקומו בעת היעדרו מהארץ.

* * *

דו"ר י. טפ"ר :

הודעה אישית מתי זמנה?

סגן ראש הממשלה והשר לקליטת העליה י. אלון :

זקן השרים אומר שבסוף הישיבה.

* * *

156. מינוי ממונה על הכנסות המדינה

סגן ראש הממשלה והשר לקליטת העליה י. אלון:

אני מקווה שאיש אינו מתנגד להצעת שר-האוצר, הנחמכת על-ידי הוועדה לבדיקת המועמדים לתפקידים גבוהים, לאשר את פר משה נוידרפר כממונה על הכנסות המדינה. אני רואה שהוא הומלץ פה-אחד על ידי הוועדה הבוחנת.

מ. ח. ל. י. ט. י. ס.:

למנות את פר משה נוידרפר לתפקיד הממונה על הכנסות המדינה.

157. צירוף שרים לוועדת השרים לעניין פיזור האוכלוסיה

סגן ראש הממשלה והשר לקליטת העליה י. אלון:

אבקש את הסכמת הממשלה להרחיב את ועדת השרים לעניין פיזור האוכלוסיה, שחידשה את עבודתה. כפי שידוע, היא פועלת בראשותו של ראש-הממשלה. ההצעה היא לצרף אליה את השרים יוסף ספיר, פנחס ספיר ועבדכם הנאמן. בזה יש ייצוג גם משרדי וגם קואליציוני.

מ. ח. ל. י. ט. י. ס.:

לצרף לוועדת השרים לענין פיוור האוכלוסיה את השרים י. ספיר ופ. ספיר.

156. הצטרפות ישראל לתיקונים משנת 1967 לאמנה הבינלאומית לבטיחות החיים בים

1960

סגן ראש הממשלה והשר לקליטת העליה י. אלון:

מציעים לאשר את הצטרפות ישראל לתיקונים משנת

1967 לאמנה הבינלאומית לבטיחות החיים בים משנת 1960. התיקונים נחקבלו ב-25 באוקטובר 1967. מבקשים ליפות את כוחו של שר-החוץ לבצע החלטה זו. הממליץ על זה הוא שר-התחבורה. הענין חל על: (1) מבנה אניות; (2) מתקני חשמל באניות; (3) הגנה מפני שריפות ואמצעים לגילויין וכיבויין; (4) מתקנים וסידורים להצלה; (5) מתקני תקשורת וסידורים להפעלתם; (6) הוראות שונות להבטחת בטיחות השיט; (7) הובלת תבואות וטיטענים מסוכנים; (8) הסדרי פיקוח על אניות המונעות בכח גרעיני. אנחנו כולנו סומכים ידינו על המלצת השר הנוגע בדבר.

מ. ח. ל. ט. י. ס.:

א) מדינת-ישראל תצטרף לתיקונים לאמנה הבינלאומית לבטיחות החיים בים משנת 1960, כפי שנתקבלו ביום 25 באוקטובר 1967.

ב) להסמיך את שר-החוץ לבצע החלטה זו.

159. אישור המלצות פרוטוקול המושב השני של הוועדה המעורבת הישראלית-רוסנית

סגן ראש הממשלה והשר לקליטת העליה י. אלון :

אנחנו מתבקשים לאשרר את ההמלצות הכלולות בפרוטוקול המושב השני של הוועדה המעורבת הישראלית-רומנית, מיום 28 ביוני 1968. הפרוטוקול מונח לפניכם. אני מניח שמי שהיה מעוניין בדבר ראה אותו, ומי שלא היה מעוניין - לא יפריע לו לאשרר זאת. נוסף להמלצת שר המסחר והתעשייה יש גם תמיכה מצד משרד החוץ.

מ. ח. ל. י. ט. י. ס. :

לאשרר את ההמלצות הכלולות בפרוטוקול המושב השני של הוועדה המעורבת הישראלית-רומנית מיום 28 ביוני 1968.

(הפרוטוקול שמור במזכירות הממשלה).

160. הכללת הטלורייזיה הכללית במסגרת רשות השידור

השר י. גלילי :

אני שמח למסור לחברי הממשלה כי לא זו בלבד שהצעת התיקון לחוק רשות השידור עברה בכנסת בקריאה ראשונה, אלא שגם הוועדה המיוחדת שהוקמה מטעם הכנסת, והיא ועדת משותפת לוועדת החינוך ולוועדת החוקה, חוק ומשפט, סיימה את הדיונים שלה להצעת-החוק ברוח טובה, והדבר בשל להיות מוכרע.

בינתיים חלה התפתחות בעבודת הצוות והשידורים התקדמו לטובה. הם כרוכים בעירנות רבה מאוד מצד הציבור. בטבע הדברים שמתחילה גם רגישות ציבורית. במצב הנוכחי יש הכרח תיווני, לפי דעתי, להעמיד את הצוות למרות הוועד המנהל של רשות השידור, על-מנת להבטיח את הפיקוח הציבורי על השידורים הנסיוניים. כמו-כן, ישנה שורה של בעיות מינהליות, שקשה למצוא להן פתרון במסגרת משרד ראש-הממשלה. לכן פניתי אל היועץ המשפטי לממשלה הקודם, מר בן-זאב, ואחרי-כן גם ליועץ המשפטי לממשלה הנוכחי, מר שמגר, ושניהם תיוו את דעתם, שאף כי החוק טרם עבר בקריאה שנייה ושלישית בכנסת, אין מגיעה משפטית להעמדת הצוות למרות הוועד המנהל של רשות השידור, מן הטעמים שצינתי לעיל.

כמו כן, אני מוכיר לחברי הממשלה כי בהצעת-החוק שהגשנו לכנסת ישנו סעיף האומר שהמיכנה של רשות השידור, לרגל הכללת הטלוויזיה, ייקבע על ידי הממשלה, לפי הצעת השר, לאחר התייעצות בוועד המנהל. ועדת השרים לענייני הטלוויזיה יושבת על המדוכה וטרם סיימה את הדיון. אבל הממשלה צריכה לבחון, האם היא מסמיכה את ועדת השרים לטפל בנושא זה, או שהממשלה כמליאה רוצה לטפל בנושא. מה שאני מבקש הוא, להסמיך את ועדת השרים לענייני הטלוויזיה להחליט על-דעת הממשלה בדבר המיכנה של רשות השידור, בהתאם לחוק, והיה, אם תהיה תביעה מטעם ועדת השרים להביא את הדבר למליאת הממשלה - יובא הדבר למליאת הממשלה. הדברים אמורים על-דעת החברים בוועדת השרים לטלוויזיה.

סגן ראש הממשלה והשר לקליטת העליה י. אלון:

האם יש למישהו השגה על עצם ההצעה?

שר הדתות ז. זדהפטינג:

זה אינו כולל את הטלוויזיה החינוכית?

דו"ש י. גלילי :

וראי שלא.

דו"ש י. ספיר :

על זה כבר החליטה הממשלה.

דו"ש י. גלילי :

איני יודע אם השרים שמו-לב לכך, שלפי בקשתו הצורקת של שר החינוך, יוכנס תיקון בנוסח של החלטת הממשלה הקודמת, שבה נאמר בטעות ששר החינוך יביא לוועדת השרים לענייני טלוויזיה הצעה בדבר דרכי ביצוע ההחלטה בענין הטלוויזיה הלימודית. אין זו הגדרה מדויקת. מה שהוטל הוא, להביא הצעה בדבר תיאום בין הטלוויזיה הלימודית לבין הטלוויזיה הכללית, כשים לב להחלטת הממשלה שמיום ה-31 במארס 1969 עוברת הטלוויזיה הלימודית לרשותו הבלעדית של משרד החינוך, על-מנת שעם תוך שנתיים ידונו על המסגרת.

סגן ראש הממשלה ודו"ש לקליטת העליה י. אלון :

אני מבין שאין השגות על הצעת השר גלילי ויכולים

לאשר אותה.

דו"ש מ. בנין :

היות והענין הועבר למעשה לסמכות ועדת השרים לענייני טלוויזיה, אינני מסתייג מההצעה. אני רק מציע שכל החלטה שתתקבל על-ידה, תסוייג בהסדר זמני עד קבלת החוק סופית על-ידי הכנסת.

זהר י. גלילי :

וראי.

סגן ראש הממשלה וזהר לקליטת העליה י. אלון :

מובן שהיא בתוקף עד שהענין יוסדר בדרך חקיקת החוק או תיקון החוק על ידי הכנסת.

מחליט י. מ. :

לרשום את הודעת השר י. גלילי, על-דעת ועדת השרים לענין הטלוויזיה הכללית, בדבר העמדת הטלוויזיה הכללית למרותה של רשות השידור. הממשלה מסמיכה את ועדת השרים לענין הטלוויזיה הכללית להחליט, על-דעת הממשלה, בדבר המיבנה של רשות השידור עקב הכללת שידורי הטלוויזיה הכללית במסגרת הרשות.

161. הצעת חוק-תזכיר החברה לישראל בע"מ

סגן ראש הממשלה וזהר לקליטת העליה י. אלון :

מציעים להסמיך את ועדת השרים לעניני כלכלה להחליט על-דעת הממשלה בענין הצעת חוק-תזכיר החברה לישראל בע"מ.

מחליט י. מ. :

להסמיק את ועדת השרים לענייני כלכלה להחליט על דעת הממשלה בענין הצעת חוק-תזכיר החברה לישראל בע"מ.

המשך הדיון בסעיף 152 שהוחל בו בישיבת הבוקר:

סגן ראש הממשלה והשר לקליטת העליה י. אלוז:

שר המשפטים ביקש, בעקבות פניית בית-המשפט העליון, שנקבל החלטה בענין זה. שמעתי ששר אחד או שניים ביקשו לרחות את הדיון. אני מאוד מפציר בחברי-הממשלה לא לבקש הפעם דחיה, משום שלפי הערכתנו, על-דעת ראש הממשלה, שר המשפטים ודעתי, יש חשש שבמשך השבוע תחחיל ההגשות מוגזמת בציבור סביב הענין. הייתי רוצה שהממשלה תפעל בענין זה על-דעת עצמה מבלי שזה יתפרש היא נחונה ללחצים. אינני מציע להכנס לעצם הדיון. אבל אם ארבעה חברים יבקשו שנדחה את הדיון, נדחה ואין לנו ברירה.

השר י. ספיר:

ברצוני לשאול מספר שאלות שלחשובתן יש השלכה על הדחיה, ואז יהיה לי יותר קל לרון בענין.

שאלה ראשונה: נניח שיעבירו שוב את הענין לבית-המשפט והוא יתן פסק-דין ויחליט לקבל את העתירה של העותר, באיזו מידה יחייב פסק-דין קודם-כל לרשום מיד את בקשת העותר? שנית, באיזו מידה יהיה לפסק-דין תקדים?

שר המשפטים י.ש. שפירא :

החשובה על שתי השאלות היא בחיוב: (א) פסק-דין של בית-המשפט העליון הניתן לשר, מחייב; (ב) זה משמש תקדים.

השר ס. בנין :

במקרים דומים.

השר י. ספיר :

במקרים דומים למקרה זה.

ועוד שאלה, האם יכול בית-המשפט שהציע לממשלה להביא הצעת-חוק לכנסת, למחוק ממירשם התושבים את הפריט "לאום", לפסוק ברוח זו?

שר המשפטים י.ש. שפירא :

לא זו בלבד שהוא יכול, אמרתי במפורש, אם יהיה חוק שאיננו מחייב לכתוב "לאום", ממילא הוא יהיה פטור מלהחליט במקרה הנדון, אבל אוסיף ואומר שאם הממשלה לא תציע הצעת-חוק כזו, הרי בית-המשפט יעשה את מלאכתו ויחליט בענין.

השר י. ספיר :

יש כאן שני עניינים. הם יכולים להחליט לקבל את העתירה של העותר. האם הם יכולים להחליט למחוק פרט זה בכלל?

שר המשפטים י.ש. שפירא :

לא. להחליט למחוק בכלל יכולה רק הכנסת.

דוד י. ספיר :

עכשיו שאלה רק להשכלתנו: במדינות אחרות מה רשום ברישום האוכלוסיה, או באיוושהי תעודה הניתנת לאדם, כהעודת-זיהוי או פספורט?

ועוד שאלה: נניח לרגע, שלפי הצעת שר-המשפטים נודיע שאיננו מתכוונים לבקש מהכנסת הצעת-חוק, ובית-המשפט יפסוק כאשר יפסוק, והיה, אם יפסוק לקבל את העתירה של העותר, האם זה ימנע מכך שחבר-כנסת פלוני-אלמוני יגיש הצעת-חוק פרטית ויבקש לתקן את החוק, בין על-ידי מחיקת הפרט "לאום" ובין על-ידי הכנסת סעיף אחר?

שר המשפטים י.ש. שפירא :

זה לא ימנע משום חבר-כנסת להציע הצעת-חוק כזאת.

דוד י. ספיר :

והיה, אם בית-המשפט יחליט לרחות את בקשת העותר?

שר המשפטים י.ש. שפירא :

גם אז זה לא ימנע.

ד"ר י. ספיר :

מה אם כן פירוש של דבר מבחינת הדחיפות ומבחינת ההתפתחות של העניינים? אנחנו חושבים שעל ידי זה שנחזיר את הענין לבית-המשפט, הוצאנו כאילו את הענין מוויכוח פרלמנטרי ציבורי. עכשיו ברור לנו דבר אחד, שמה שלא ייעשה על-ידי בית המשפט, או על ידינו, שום דבר אינו יכול להבטיח לנו שלא יחזור הענין בבית-המחוקקים עם כל הדיונים ועם כל מה שכרוך בזה.

שאלה אחרונה. נניח שיש פסק-דין, לגבי הענין הזה של רישום, יש לו משמעות ברורה. ומה לגבי איזה עניינים אחרים בתוך כל מעמד האישי של משהו כיהודי, כאזרח, לא רק בענייני רישום, אלא גם בענייני אישות ובדומה, כאשר יש בזה כבר חוק של המדינה; האם איזה פסק-דין של בית-המשפט, אם יינתן, לא ייצור מחוץ להסבוכת עצמה, עוד שרשרת שלמה של עניינים שאיננו רואים אותם מראש, והאם הענין הזה כשלעצמו לא יעורר את התסבוכת הציבורית, דבר שישתמע מזה מיד למחרתו, באיזה מקרה אחר, או באותו מקרה שהזכיר שר-המשפטים לגבי אותה החבורה, שזה מסוג אחר, אבל לא הופיע עדיין בפני בית-המשפט ויכניס את כל הבעיה מחדש, את כל הוויכוח הציבורי דרך דלת שניה?

לכן אני אומר, מתוך כל החשובות שניתנו לי והחשובות שאני בעצמי נותן לשאלות שלי מוכיחות שאם נחליט היום, מתוך מהירות, להודיע את החלטתנו לבית המשפט העליון, לא פתרנו אפילו קצה אחד של השאלה.

שר הפנים מ.ח. שפירא :

אחה רוצה שאנחנו דווקא נפתור מה שבית-המשפט

אינו רוצה לפתור?

דו"ש י. ספיר :

לכן אני אומר שאין דחיפות להחלטתנו.

שר הפיתוח ושר התיירות נ. קול :

אני רוצה לבקש עוד הפעם את שר המשפטים ואת חברי הממשלה, ברוח טובה, שהם לא ילחצו היום על דיון ועל הצבעה. תשעה שופטים בעל דעות שונות פנו אל הממשלה. עצם הפניה של תשעה שופטים מחייבת שרים לשקול את הענין ברצינות לכאן או לאן. מישור יכול לומר, שהם רצו להטיל על הממשלה מה שלא רצו בעצמם להחליט, ואם הממשלה לא תחליט - הם יהיו נאלצים בעצמם להחליט.

אבל חיתה פניה כזו של תשעה שופטים. כיוון שהענין הוא נכבד, ואנחנו מתייחסים אליו בכל כובד-הראש, הרי אנחנו רשאים להיוועץ בענין זה - להוועץ במפלגות ולהיוועץ עם אישים. אני מתייחס בכל הכבוד ובכל הכובד לענין זה.

אמר עכשיו שר-המשפטים - ואינני מדבר לנופו של דבר - שהוא חושש כי בינתיים יפרסמו כל-מיני הודעות וכדומה. בינתיים עמיתי וידידי השר בורג פירסם כבר הודעה בדיו. שמעתי אותך וקולך היה צלול מאוד.

שר הסעד י. בורג :

גם דעתי.

שר החינוך והתרבות ז. ארן :

ההודעה היתה גם-כן צלולה.

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול :

ההודעה לא היתה כל-כך צלולה, אבל הדעה היתה צלולה מאוד. הרב הראשי לישראל הראשון לציון פרסם היום הודעה בכל העתונים. הרב הראשי לישראל, הרב אונטרמן, הזמין התייעצות. מה יכול להיות עוד יותר מבחינה זו? לעת-עתה באו עלינו צרות אחרות והציבור אינו מתרגש כל-כך מסביב לענין זה.

איננו אומרים שידחו את הענין לחודש-ימים, אבל הענין הזה ראוי להתייעצות כבדה יותר. אני מבטיח לשר-המשפטים שבשבוע הבא לא אבקש שלא יקיימו דיון. אני מקבל עלי שבמשך השבוע הזה - ואני חושב שגם חברי יסכימו לכך - נקיים התייעצויות בענין זה, וכיום-ראשון הבא תחליט הממשלה בנושא זה. אני חושב שגם חברים אחרים בממשלה רוצים לעיין בדבר זה. כך הבינתי, לפי הערות שר-התינוך ולפי השאלות של השר יוסף ספיר. זהו ענין כבד. איננו רוצים לסבך את עצמנו. יחד עם זה, אנחנו רוצים לשקול את הדבר לפי מצפוננו ולדעת את כל העובדות.

קודם אמר שר-המשפטים שהדבר חשוב מטעמים בטחוניים. והנה, שר הבטחון אמר שהוא רוצה לשקול את הצד הבטחוני של הדבר. בינתיים, שאלתי: הרי במרשם מופיע "דת".

שר המשפטים י.ש. שפירא :

לא. תוציא את תעודת הזיהוי שלך ותראה, בתעודה

לא רשום "דת".

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול :

אבל במירשם כן.

אני פונה עוד הפעם גם לשר המשפטים וליתר חברי-הממשלה, שיסכימו לכך שכיום ראשון הבא נדון בענין ונחליט.

שר הפנים מ.ח. שפירא :

השר יוסף ספיר חושש שמא נצטרך מחר, או מחרתיים, בכנסת זו או בכנסת אחרת, לטפל בדבר. הוא רוצה להקדים את הפורענות, ושהממשלה תטפל בזאת.

השר י. ספיר :

לא הצעתי זאת. הצעתי דחיה לשבוע.

שר הפנים מ.ח. שפירא :

עברו עשר שנים ואנו לא טיפלנו בזאת. אני חושב שגם עכשיו אסור לטפל בזאת. אם אנו רוצים להביא קצת צרות לנו ולמדינה, נקבל מה שבית-הדין העליון מציע, שניכנס לענין, ואז יתחיל הוויכוח מסביב לזה. זה לא רק נוגע לענין למחוק את הפריט "לאום". זה מוכרח לנוע גם בענין "מי הוא יהודי" ובכל מיני דברים הקשורים בכך. אם אין לנו עכשיו עבודות אחרות, רק ענין זה, צריך למחרת ער כמה שאפשר, ניכנס לדיון ונדון בענין זה. אני חושב שער כמה שרק אפשר, יש למסור את הענין לבית-הדין העליון, שהוא יטפל בזאת. זה ענין שלהם, הם מעבירים את הכדור אלינו.

סגן ראש הממשלה והשר לקליטת העלייה י. אלוזן:

זה כבר ויכוח לעצם העניין.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

לא טוב שנדחה את החלטתנו, כי זה עלול להתקבל גם על דעת אחרים, שהנה יש בעיות, זה יכנס לענין, אחר יכנס לענין. והיות והשר קול חושש מאוד מפני התייעצויות של הרב אונטרמן ועוד דברים כאלה, טוב שנחליט מיד שאין לנו ענין בזה. מישהו אמר שבית-הדין העליון חושש מפני פילוג בתוך בית-הדין העליון מסביב לבעיה זו. יש כאלה אומרים שזה אולי "חשוב יותר" מאשר פילוג בעם. אני חושש מאוד, שהדבר הזה עלול להביא לידי פילוג שלא נוכל אף פעם לתקן זאת. הייתי מאוד מזהיר את הממשלה מלהכנס לענין, כדי שלא נעורר בעיות העלולות להביא רק לידי דברים שלא נוכל לראות את קיצם.

שר השיכון ט. בנטוב:

אינני רוצה לקבוע עכשיו עמדה לנופיו של ענין. אין לי עדיין עמדה ואני חייב גם להתייעץ עם מישהו. אבל אני רוצה להזהיר מפני אשליה, שאם אנחנו נוריד את הענין מהשולחן, הענין ישחק. איש איננו מעונין עכשיו בכלל לעורר סערות. אבל זה שאנחנו עונים לבית-המשפט העליון, והתשובה הזאת חתפרסם, הרי גם זוהי עמדה, שזה עלול ליצור לחצים וחשובות וכל-מיני תופעות ציבוריות שנישנות והולכות במקרים כאלה. אין פה ברירה בין פתרון אחד, שאז יהיה הכל שקט, ובין פתרון שני, שאז לא יהיה שקט. אני חושב שבשני המקרים זה לא יהיה כל-כך חלק. לכן, טוב שעוד נחשוב בדבר, ואם נחליט כעבור שבוע - אין זה אסון.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

דומני שאני שוקר היטב על כבודו של בית-המשפט העליון. אני צריך לעיתים לעשות זאת בממשלה ובכנסת, ואני אעשה זאת כמיטב יכולתי. לו היה בית-המשפט העליון שלנו עומד בפני קושי של פתרון שאלת אספקת המים לגבעת-ערה, בקשר לפירוש החוק, והיה פונה לממשלה שתתקן את החוק, כדי שכית-המשפט לא יצטרך להכריע לגבי פירוש קשה של החוק, הייתי מתנגד לכך.

הזכרתי כבר הבוקר שאין לדבר הזה תקדים, להציע לממשלה לדון בשאלת חקיקת חוק זה או אחר או לשנות חוק. זאת להציע יכול רק ראש-הממשלה או חבר-הממשלה.

שר השיכון מ. בנטוב:

היו כבר תקדימים כאלה.

שר המשפטים י. ש. שפירא:

בית-המשפט לא פנה מעולם לממשלה, שהיא תציע

הצעת-חוק.

דמר מ. בנין:

בית המשפט היה מעיר למחוקק.

שר המשפטים י. ש. שפירא:

אבל לא היה דוחה את דיונו, כדי שלא יצטרך לחת פסק-דין. זה כשלעצמו דבר קשה. וראי שלא הייתי עומד על דחיפות ההחלטה. אין לי שום אשליות, שלאחר ההחלטה שלנו לא יהיה על-כך דין ודברים בעתונות ובציבור. אין גם בכוונתי למנוע דיונים כאלה, גם אם הם אינם נעימים לי.

השאלה היא אחרת. כאשר נמסר לי דין-וחשבון על

החלטת בית-המשפט העליון - וזה נמסר לי תוך חצי-שעה על ידי היועץ המשפטי לממשלה - נתתי מיד הוראה להכין בשבילי את החומר הדרוש לי כדי להציע לממשלה שהיא לא תטפל בעניין. אני לא רציתי שהדיון פה יהיה תחת לחץ של חישובים קואליציוניים. בשום אופן לא.

דוד מ. בגין :

או גם של החלטות שתתקבלנה השבוע.

שר המשפטים י.ש. שפירא :

גם לא תחת לחץ ההחלטות שתתקבלנה השבוע ולא תחת

לחץ כל הוויכוח הזה.

ואין ספק בדבר שאני מאוד הצטערתי כאשר שמעתי את

הודעתו של חבר-הממשלה, ד"ר בורג, ואת התגובה שלו. לזה היה צביון קואליציוני ברור, שהיה בלתי-רצוי. גם פניתי אל ראש המפד"ל, שר-הפנים, וביקשתי ממנו להפסיק את התנועה הזאת. הוא נענה לי. אני מודה לו בעד זה. אני מצטער על הודעתו של הרב נסים. זה לא היה עסקו להגיד מה הממשלה צריכה להחליט ומה איננה צריכה להחליט. אבל הבוקר לא היתה עוד הודעתו של הרב נסים, אם נדחה את זה לשבוע הבא, אנחנו נעמוד בפני לחץ בלתי פוסק בעתונות ובאסיפות ובכינוסים ודעת-תורה ודעת הליגה נגד כפיה דתית.

לכן אני רואה בעניין זה את הדחיפות. היה טוב יותר

אילו יכולנו להחליט על-כך ביום חמישי או שישי. לו היינו מחליטים על זה הבוקר, לא היו אומרים שזה נעשה תחת לחץ הודעתו של הרב נסים. ודאי, אם נחליט בשבוע הבא, העולם לא יתהפך. אבל הממשלה תצא מזה עם פנים לא-כל-כך טובות. אני חושב

כי בדרך כלל יש טעם לרחיה, כאשר בענין קרדינלי חבר איננו רוצה סתם להימנע, אלא הוא רוצה לשקול אם להצביע בעד או נגד. זוהי בקשה מכובדת.

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול :

זה ענין קרדינלי.

שר המשפטים י. ש. שפירא :

הני מילי כאשר בדחייה אין פגימה.

אין לי ספק שכשכוע הבא יהיה להחלטה ולפירושה צביון אחר. אי-לזאת, אני מבקש שנחליט בענין זה היום.

שר החינוך והתנועות ז. ארן :

מה להחליט?

סגן ראש הממשלה וד"ר לקליטת העלייה י. אלון :

מה שלא נחליט, נחליט היום.

שר השיכון מ. בנטוב :

לגופו של ענין.

ד"ר מ. בנין :

אנסה לשכנע את החברים מדוע אפשר היום וצריך לקבל היום החלטה בענין זה על רקע של דיון משפט. למה אנחנו נקראים? קודם כל צריך להבין את זה. בית המשפט העליון בשבתו כבית המשפט הגבוה לצדק ביקש את היועץ המשפטי להביא לממשלה הצעה, שהיא מצדה תיזום הצעת-חוק מסויימת, לומר בחוק המירשם להוציא מתעודת-הזיהוי את הפריט "לאום". נכון שזה ללא תקדים. אבל זה גם אפשרי. בדרך כלל, בפסקי-הדין שלו, מסב לפעמים בית המשפט את חשופת לב המחוקק לאיזה דבר בחוק שניתן לפירושים שונים, והוא מציע שהמחוקק יתעניין שאי אפשר באופן חקיקתי להבהיר מה הכוונה של החוק. פה היתה פניה אל הממשלה, אל הרשות המבצעת, שהיא מצידה תיזום הצעת-חוק.

נגיד שאנחנו מחליטים היום בפירוש לומר, שאין אנחנו מקבלים את ההמלצה שבאה אלינו דרך היועץ המשפטי, מה עשינו? שום דבר לא עשינו. לא הכרזנו שום דבר. הסטאטוס קוו עדיין קיים. הממשלה עצמה יכולה באחד הימים להחליט אחרת, להגיש הצעת-חוק כזאת או אחרת. ואם אנחנו מקבלים החלטה כזאת, הרי כל הענין הקשור בעתידה הוא SUB JUDICE ואז יש להשאיר את הענין לבית המשפט והוא יצטרך להחליט, ואז כל ההצעות בכנסת אינן באות לדיון, כי הענין הוא SUB JUDICE. אני חושב שזה לא רק אפשרי מבחינת כל השיקולים שבעולם. בין כך אין אנחנו מטפלים ב-TABULA RASA.

אסכים לדחיה כדי לקיים התיעצויות. אני סובר, שבדרך כלל, צריך להענות לבקשות כאלה. אבל בינינו לבין עצמנו, הענין איננו בשמים, הוא בארץ. היה דיון עצום לפני עשר שנים. הוכרע כפי שהוכרע. הענין מורכב. מדובר על יליד הארץ, קצין בצבא. בית המשפט יפסוק. אין מונעים שום דבר מבית המשפט העליון. יש כאלה המשיגים על סמכותו בענין זה. זה ענין אחר. אבל בית המשפט לא קבע שזה מחוץ לחוק. שזה ULTRA VIRES. לעת עתה, אנחנו אומרים שהממשלה אינה מקבלת את ההמלצה זאת, להגיש הצעת-חוק. מוטב לעשות זאת עכשיו מאשר שיחקבל הרושם תוך שבוע שהממשלה החליטה תחת התרשמות של הודעות והחלטות, שתהיינה לכאן ולכאן. אני רואה הגיון רב בהמלצתו של שר המשפטים.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

יש לי שאלה הנוגעת לכל הענין. נניח שאנחנו דנים היום ומחליטים שאין מקבלים את ההמלצה הזאת. איך מנמקים את הדבר הזה? כיצד הממשלה תנמק את הדבר הזה? אם הממשלה תסיר את ההצעה הזאת מן השולחן ותגיד, שאינה פנויה עכשיו לדין כזה ושפעם תתייחס לזאת וכו', הרי זה דבר אחד, אבל שתחליט דרך אגב על כך בלי כל הכירור?

סגן ראש הממשלה והשר לקליטת העליה י. אלון:

יהיה בירור מלא.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

או יש לי דעה בענין זה אם לרחות או לא לרחות. בנסיבות הנתונות, הייתי מציע הצעה פשוטה מאוד, אם מבחינה משפטית יש לזה ערך: הממשלה שמעה את ההצעה הזאת, היא אינה מוצאת לה אפשרות כרגע להכנס לסוגיה כזאת, אבל הממשלה אינה קובעת עכשיו שזה OUT OF BOUNDS, שאי-אפשר בכלל לדרון על זה. יש פה הבדל אם ישנה הצעה, שהיא טכנית ביסודה, ואז אני מוכן להצביע בעד הדבר הזה שיציג את הענין הזה אפילו עכשיו יש לי דעה בענין. אבל אם להכנס לבירור פרינציפיוני בדבר, זה יהיה קצת משונה אם בירור כזה יחקיים ללא כל הכנה.

זו היתה שאלה לשר המשפטים.

סגן ראש הממשלה והשר לקליטת העליה י. אלון:

הוא הציע את הנוסח הבא: "הממשלה שמעה את ההצעה של בית המשפט העליון מיום ל' בחשוון תשכ"ט (21.11.68), שהיא חביא לכנסת הצעת-חוק שיתקן את חוק מירשם התושבים באופן שהפריט "לאום" יימחק ממירשם

התושבים. הממשלה החליטה להתחשב בנימוקים שהביאו להכנסת הפריט הזה, גם לפי פקודת מירשם התושבים השי"ט-1949, וגם בחוק מירשם התושבים הקיים, לרבות נימוקי-בטחון וצרכי גיוס לצבא הגנה לישראל, שלא לקבל את ההצעה."

דו"ר י. ספיר :

את הקטע האחרון ודאי לא צריך להכניס להחלטה.

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול :

לא מדובר על תעודת-זיהוי אלא על חוק מירשם

התושבים.

שר המשפטים י.ש. שפירא :

תשובתי לשר-החינוך היא בהחלט בחיוב במובן זה, שהממשלה אינה מדירה את עצמה הנאה מדיון בשאלה זו בכל זמן ועידן. כיום אינה רואה אפשרות לקבל את ההצעה.

שר החינוך והתרבות ז. ארן :

בלי נימוקים?

שר המשפטים י.ש. שפירא :

ראש הממשלה רצה להדגיש את הנימוק הבטחוני, שחשוב כי בזמן הזה יהיה כתוב בכל תעודת-זיהוי אם בעל התעודה הוא יהודי או לא יהודי. אפשר לשקול אם להכניס זאת.

ד"ר מ. בנין :

אנחנו כולנו רוצים לשמור לא רק על אחדות האומה,
אלא אנחנו רוצים לשמור גם על אחדות השולחן הזה. זוהי שעת-חירום. כולנו יודעים
באיזו תקופה אנחנו חיים.

שר הפנים מ.ח. שפירא :

לכן צריך להביא את הענין הזה:

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול :

לא אמרנו עדיין מלה לגופו של ענין. ביקשתי
שתהיה לי אפשרות לשקול בדבר. לא קבעתי עדיין שום עמדה.

שר השיכון מ. בנטוב :

שר המשפטים ביקש שיכינו לו את כל התומר. הוא

וודאי בקי בדבר.

שר המשפטים י.ש. שפירא :

רציתי לדעת מה שכתוב במירשם התושבים.

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול :

בפקודת מירשם התושבים מופיעה הדת היהודית,
המוסלמית, הנוצרית. מבחינת הדת אפשר להבהיר. רק לפני חדשים אחדים, בזמן שקראת,
סגן ראש הממשלה, לאנשי צ'כוסלובקיה לעלות לארץ, אמרת משהו ליר השולחן הזה

וכולם קבלו זאת. הבעיות בעם היהודי הן כה מסובכות וקשות.

סגן ראש הממשלה והשר לקליטת העליה י. אלוז:

אתה רוצה אגב "תאונה משפטית" לפתור את הבעיה?

למה לא יזמת אתה תיקון?

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול:

היתה כבר הודעה של הרב נסים והיתה הודעה של חבר

ממשלה מכובד. מה עוד יכול לקרות בדבר, שעוד שני רבנים יפרסמו הודעה?

סגן ראש הממשלה והשר לקליטת העליה י. אלוז:

היות ויש כמה חברי ממשלה הרואים בשאלה זו ענין

רחוק, אין לי מנוס אלא להצביע. החקנון אינו מאפשר לי אחרת. אמנם יש גם נוהג,

שאינו כתוב בחקנון, שעל פי בקשת שר דוחים דיון בשאלה, וזוהי שאלה מכובדת.

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול:

ארבעה שרים, השרים ברזילי, בנטוב, שר הכטחון

ואני, בקשו לדחות את הדיון.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אני זוכר שראש הממשלה הצביע פעם כשמיישהו ביקש

לדחות ענין עוד לשבוע. הוא אמר שצריך לגמור את הענין.

סגן ראש הממשלה והשר לקליטת העלייה י. אלוזן:

לכן הממשלה תכריע ולא היושב ראש.

השר י. ספיר:

כשהצטרפתי לענין הדחייה, לא התכוונתי לומר שאיני בעד השארת הענין בבית המשפט. אתה מכריח להצביע.

סגן ראש הממשלה והשר לקליטת העלייה י. אלוזן:

מי בעד דחיית הדיון לשבוע הבא?

מ צ ב י ע י ס .

מ ח ל י ט י ס (ברוב נגד 3 קולות) שלא לדחות את הדיון לשבוע הבא.

סגן ראש הממשלה והשר לקליטת העלייה י. אלוזן:

נרון ונחליט היום, אחרי הסעיף הבא.

(המשך הדיון והחלטה בהמשך, לאחר הסעיף הבא).

המשך הדיון בסעיף 153 (שהוחל בו בישיבת-הבוקר) בענין הגליית מורים משכס ומסיתים ממזרח-ירושלים:

סגן ראש הממשלה והשר לקליטת העלייה י. אלוזן:

יש להוציא הלילה הוראות בענין בעיית הגליית אנשים משכם ומירושלים. נשמע את שתי הבעיות בזו אחר זו ונדרון בהן יחד. שר-המשטרה ימסור על ההצעות בקשר לירושלים.

דוד מ. בג"ן :

אני מציע להשתמש במלה "שילוח" ולא הגלייה.

סגן ראש הממשלה דוד לזרעלר העליה י. אלון :

טכנית אתה צודק.

שר המשפטים י.ש. שפירא :

לפי החוק זוהי גלות ולא שילוח.

שר המשטרה א. ששון :

על דעת כוחות הבטחון ועל דעת המשטרה אני מציע לשלח ארבעה אנשים, והם: 1) נעים עבאסי אשר בן 42, מוצאו מחברון, קומוניסט פעיל מתקופת השלטון הירדני, נידון שלא בפניו להקפות-מאסר ממושכות, משמש ראש של המפלגה הקומוניסטית בירושלים-המזרחית.

דוד י. גלילי :

אין לנו הסכם-הסגרה הדדי?

שר המשטרה א. ששון :

הוא מילא תפקיד מכריע בהכרזה של שכיתות והפגנות. מחלק העתון "אל ווטאן" במחתרת וכרוזים בגדה-המערבית. הוא עבדיו במעצר לפי החלטתנו מיום ששי; 2) סוליימן ג'ריס חאנה, יליד טייבה, מורה במקצועו. היה פעיל במפלגה הקומוניסטית עוד לפני הכיבוש הישראלי, ממלא מקומו של נעים עבאסי עבדיו, כשהוא איננו, מנהיג המפלגה הקומוניסטית, נטל חלק פעיל בהפצת כרוזי המפלגה הקומוניסטית שקראו להפגנות ולשכיתות בגדה-המערבית. נוסף לכך, חבר בוועדת ההדרכה הלאומית; 3) נאביל מוחמד קבלאני, מוצאו מכפר קבלאן, כבן 30, חייט במקצועו, מראשי הפעילים בארגון החייטים בירושלים, ממלא תפקיד פעיל בהפצת כרוזים; 4) אחמד מערוף אל-מסרי, בן 27, לאומני פעיל, מארגן הפגנת יוני, מראשי השכיתת לפני כשבועיים. נתפס מספר פעמים בחלוקת כרוזים שקראו לשכיתות ולהפגנות.

השר י. טפיר :

מה אתם כיום?

שר המשטרה א. ששון :

שני הראשונים עצורים.

שר הבטחון מ. דיין :

הצעתי לשלח משכס חמישה מורים, מהם שתי נשים מורות, שאחת היא מנהלת בית-הספר לבנות "עיישיה" בשכס. הן הרוח החיה של שכיתות התלמידות. היום מתרכזת הפעולה שלהן בארגון הפגנות וכרוזים בין הגילים הגבוהים של תלמידי בתי-הספר, ונות להן לומר שכל אלה הן פעולות של הדור הצעיר. ואלה הם החמישה משכס שאנחנו מציעים לנרש; 1) נאוויל ראמו מוחמד קיתי - מנהלת בית-הספר

"עיישיה" בשכם, שהיה מוקד להפגנות ולשביתות. נעצרה בעבר באשמת הסתה; (2) רדואן אל-חארוז, מורה לאומני שמאלני, ממארגני קבוצת-טרור בקרב תלמידים ומורים. בחיפוש שנערך בביתו נמצא חומר-הסתה שקרא למרי. נעצר בעבר באשמת הסתה; (3) הודה סאבאח עבד-אל-האדי, מורה שהיתה מקשרת בין ארגוני-הנשים וארגוני-תלמידים; ארגנה שביתות והפגנות פרועות, תוך קריאה להזדהות עם ארגוני-הטרור; (4) סעדי שאהין, מורה לאומני שמאלן, מפיץ עלוני הסתה הקוראים לתמיכה בארגוני הטרור. ממארגני שביתות הלימודים והפגנות התלמידים. נחקר בעבר על חלקו בהסתה. (5) שריף חלאוזה, מורה לאומני שמאלני, הודה שנויים לארגון טרור על ידי מקאווי לדאווי. גילה פעילות רבה בארגון שביתות והפגנות. נעצר בעבר באשמת הסתה.

ביחס לכל החמשה, התלמידים אמרו שהם עוסקים בהסתה ונמצא אצלם חומר-הסתה. החלטנו לשים יד על קבוצת מורים זו. אין לי ספק שהתוצאה תהיה שבתי ספר אלה ישבתו. אבל אולי זה יקל את האווירה בשכם, לאלה הטוענים בבתי ספר אחרים, שהנה שובתים שם 4-5 בתי ספר בשעה שעשרות בתי ספר פתוחים.

סגן ראש הממשלה והשר לקליטת העליה י. אלוזן:

לגבי המועמדים לשילוח משכם אין לי ערעור, אני בעד זה. לגבי תושבי ירושלים, יש לי ספק מדיני, לא לגבי חומרת התנהגותם של המועמדים לשילוח, אלא האם אנחנו צריכים לנהוג בתושבי ירושלים כאילו הם תושבי שכם או חברון ואינם יושבים בתחום השיפוט הישראלי. למשל, אילו מצאנו היום בין תושבי נצרת אנשים ששיתפו פעולה עם המחתרת של אל-פתח, היינו דנים אותם ולא היינו מגרשים אותם מעבר לגבול.

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול:

הם אזרחים ישראלים ואלה הם אזרחי ירדן.

סגן ראש הממשלה והשר לקליטת העליה י. אלוז:

בכל אופן, אנחנו מבחינים ביניהם ובין ערביי הגדה. איפה הגבול בין תושבי ירושלים שאיננו אזרחי ישראל ובין ערבי תושבי השטחים האחרים שאינם בתחום השיפוט הישראלי? זוהי השאלה היחידה המטרידה אותי. אין לי ספק ביחס לצורך להעניש אותם. פעם העליתי את השאלה הזאת בוועדת השרים לענייני בטחון ונשארתי במיעוט. אני משמיע אותה עוד הפעם במליאת הממשלה.

שר השיכון מ. בנטוב:

(א) אני מצטרף להיסוס הזה של היושב ראש בקשר להכדלה בין ירושלים למקומות אחרים. אנחנו מעוניינים לא לטשטש את ההבדל.

(ב) האם בכל הדברים האלה, ששמענו פה, כפרט לגבי אלה שהם מירושלים, אין עילה משפטית או אין אמצעים אחרים? אני חושב שישנם חוקי-חירום המאפשרים לנו להשתמש בהם. אפילו לגבי אזרחי ישראל השתמשנו בחוקים אלה, על אחת כמה וכמה שאפשר להשתמש בהם לגבי תושבי ירושלים שאינם אזרחי ישראל.

(ג) האם לא כדאי אולי לנסות אחרי הנסיון עם האשה שגורשה ואחרי כן חתמה על הצהרה שתהיה בסדר ונתנו לה לחזור - האם לא כדאי לומר למועמדים לנישור, "אתם חנורשו, אלא אם כן תחתמו שתהיו בסדר ולא תסיתו"? אתה חשיג אז אותו האפקט. אתה רוצה שהם יישבו בשקט. ננסה בדרך זו. אפשר לנסות ואחרי מספר שבועות אם מי שחתם לא שמר על כך, אפשר יהיה תמיד לגרש אותו.

שר הדתות ז. ורהפטינג:

האם סוליימאן ג'ריף חאנה הוא איש טייבה, או

נולד בטייבה?

שר המשטרה א. ששון:

הוא תושב מזרח ירושלים.

שר הפיתוח ושר התיירות ב. קול:

חוק השבות אינו חל עליו.

שר הדתות ז. ורהפטינג:

אני תומך בספקותיו של סגן ראש הממשלה, והייתי מציע לעצור את ארבעתם לפי חוק החירום סעיף 111 שאפשר לעצור אותם לזמן די ממושך עד ישקטו הרוחות.

שר הפיתוח ושר התיירות ב. קול:

אני תומך בהצעה לשלח אולם, וזה מתוך נימוקים "הומניטאריים ליברליים". אני בעד זה שיהיו חפשים במקום שישבו בכתי-סוהר.

מדוע אני אומר שאינני מתנגד להצעתו של שר המשטרה? הם אזרחים ירדניים, הם אינם מכירים במדינת ישראל, הם אינם רוצים בשלטון הישראלי. אי אפשר להשוות אותם לערבים מנצרת או מטייבה. הערבים מנצרת או מטייבה הם אזרחים ישראלים, וחוקי מדינת ישראל חלים עליהם.

דו"ש י. ספיר :

אבל החוק הישראלי חל על תושבי ירושלים גם אם

אינם אזרחים ישראלים.

שר הפיתוח ושר התיירות ב. קול :

הם מצידם אינם מכירים בחוקים האלה וגם לא בשלטון זה והם עושים הכל כדי לחבל. הנסיון היה עם אלה ששילחנו אותם ושארנו עם שילוחם "ברוך שפטרנו מענשו של זה", זה היה טוב. הם לא הזיקו לנו. עשו פעם צעקה - כך היה גם עם ראש עיריית ירושלים לשעבר - ונפטרנו מהם. עד עכשיו, המדיניות הזאת לא הזיקה, לפי דעתי היא הועילה. זה מרתיע אחרים. אני מציע שישלחו אותם. ביחס לאשה שהחזירו אותה, נהגנו במידת הרחמים, יש לה את חולה ורצתה לטפל בו. אולם מנהיגים קומוניסטיים כאלה שהם פעילים ורגילים כל הזמן להתסיס את האוכלוסיה, הם יתחמו שיהיו כשקט? ואם יתחמו, היש ערך לחתימתם? אני מציע לשלח אותם.

שר המשפטים י.ש. שפירא :

הייתי שותף לספקותיו של סגן ראש הממשלה לפני ששלחו את סאייח. זה נתעב בגלל כל הויכוח לאיזה שבועות. הנסיון הראה שהשילוח הוא דבר בריא מאוד דווקא לגבי ירושלים. הם גם אינם צריכים לראות שיש להם איזו "חסינות", כיוון שהם בירושלים, לא ישלחו אותם. נוסף לזה, נדמה לי שלולא היינו משלחים בשעתו את סאייח ואחרי כן את הקבוצה השניה, פני הדברים בירושלים המזרחית היו הרבה יותר חמורים מכפי שהם כיום. סאייח לא היה בא לבקש אצל שר המשטרה מה שבא לבקש מוחתאסיב. העתון "אל קודס" לא היה כותב מה שהוא כתב היום. כמה זה שווה, איני יודע, אבל זה בכל זאת משהו אחר. אני תומך בשילוחם.

דו"ש מ. בנין :

אני תומך בשילוחם של האנשים גם מירושלים וגם משכם. ביחס לספק העיקרי שהועלה על ידי סגן ראש הממשלה, עיקר החשבה היא בכך, שהם כולם אזרחי-חוץ. אבל במשפט מוסגר אוסיף: אילו היו אפילו אזרחי ישראל, לפי החלוקה בין השטחים דהיום, אפשר היה על פי חוק מסויים להוציא גם אנשים כאלה מנבולות השיפוט.

שר המשפטים י.ש. שפירא :

זה קשה.

דו"ש מ. בנין :

אבל מדובר באמת במסיתים, ואני חושב שעל פי הנסיון, אפשר לומר אילו היינו מחזיקים אצלנו אותם האנשים שהועברו לעבר הירדן, דברי ההסתה שלהם היו גורמים, מבחינה קוואנטיטיבית, הרבה יותר פגיעה משזה קורה עכשיו. ואם הגענו ל-18 חדשים אלה, עם כל מקרי האסונות שהיו, למצב שבו נמצאנו, הרי יש יסוד להניח שהשילוח הועיל מאוד.

ביום ששי קרה דבר זרועה במלוא מובן המלה, וטוב שהיום תחליט הממשלה לגוש מסיתים כאלה המכשירים את הלכבות גם לקראת מעשים כאלה. אני בעד שילוח המסיתים גם מירושלים.

שר המשטרה א. ששון :

אני רוצה רק לספר שאותה הגברת שהאבי שחזרה לאחר שהתחייבה לשקט כפי שהתחייבה, מסופר בשמה ובשם אלה שהגלינו אותם, שהם אמרו כי היו מעדיפים אלף פעמים להיות בבית כלא בישראל מאשר להיות שם בירדן, חפשיים.

איש אינו מטפל בהם. איש אינו מתחשב בהם, מזניחים אותם. והם מתאספים כדי למצוא דרך לחזור. ווראי אפשר לשלוח אותם לבתי הסוהר. אולם שמענו לפני הצהרים מה שאמר שר החינוך על "הקייטנות" שאנו שולחים אליהן את האנשים שאנו עוצרים. אולם באמת כאלו הם התנאים התנאים בבתי-הסוהר אצלנו. שנית: מה שקורה - קורה בירושלים. זה אינו קורה בנצרת. ההפגנות והשביתות הן כאן. אי-אפשר להשוות את שני הדברים. הכוונה שלנו להרחיע אחרים ולא רק להעניש את אלה. הנסיון הויכוח שמה שעשינו הרחיע אחרים. לכן, אני שוב חוזר ומבקש לאפשר לנו את שילוחם.

סגן ראש הממשלה והשר לקליטת העליה י. אלוז:

אני מבין שאין חולקים על שילוח האנשים משכם. זה

נתקבל מה אחר.

מי תומך בהצעת שר המשטרה לשלח ארבעה מסיתים

ממזרח-ירושלים?

מ צ ב י ע י ס .

סגן ראש הממשלה והשר לקליטת העליה י. אלוז:

אתה יכול לשלח אותם הלילה.

השר מ. בנין:

עוד מעט יקראו לנו בשם "כץ השילוח".

מ ח ל י ט י ס :

(ד) לאשר הגלייתם של חמישה מורים מסיתים משכם
וארבעה מסיתים ממזרח-ירושלים.

(עד כאן רשם י.מ. מכאן רשמה ש.י.)

המשך הדיון בסעיף 152 (שהוחל בו בישיבת הבוקר ובואשית ישיבת אתה"צ):

סגן ראש הממשלה והשר לקליטת העליה י. אלוז:

שר המשפטים, האם אתה רוצה להקדים כמה דברים או
שאתה מסתפק בהגדרה שלך שהבאת קודם?

שר המשפטים י.ש. שפירא:

אין לי מה להוסיף כרגע.

מי בעד זה שניתן לשני חברים לדבר בעד ולשני

אחרים לדבר נגד?

ה צ ב ע ה - אין תומכים.

סגן ראש הממשלה והשר לקליטת העליה י. אלוז:

רשות הדיבור לשר-החינוך.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

אני, לשיטתי, בקשר למה שדיברתי לפני-כן: אני מציע ששר-המשפטים יציע לנו עתה נוסחה לפיה הממשלה אינה מקבלת זאת, לא בהסתמכות על מה שהיה, על כל הסבך שבענין, וגם לא על ענין הבטחון. הענין חורג הרבה מזה, כלומר: אנו מקילים בענין כאשר מסתמכים אנו על ענין הבטחון בלבד.

אני מציע לא להכניס כאן שום נימוקים שהם, אלא להציע דבר, שלדעתי הינו סטריילי מבחינת תוכנו, ואינו מעורר: ואמנם מה אין הוא מעורר: נניח שמקבלים הערב החלטה, שאיננו מקבלים את הצעתם של השופטים הנכבדים, לרגל סיבות כאלה או אחרות; מחר יהיה לנו ויכוח בכנסת, ואז מישור מטעם הממשלה צריך יהיה לצאת ולהגן, לא על ההחלטה, אלא על הנימוקים, שבגללם לא קיבלנו את הדבר. לזאת הממשלה אינה מוכנה והיא לא תגן על נימוקים.

לדעתי הצעתי נכונה, ולא ראיתי ששר-המשפטים הזדקק כאשר העליתי הצעה זו, שהממשלה, עם כל הכבוד, הגיעה למסקנה שלא שמסרבת היא להכנס כרגע לדיון על המלצה כזאת של החוק; אלא שר-המשפטים יוסיף משפט שייפה את הדבר, וברור לי שכדרך אחרת לא ניפטר מזה ותהיה מערכה על הנימוקים.

אני סבור שהבחרתי דברי ואני תולה הצעתי בהסכמת

שר-המשפטים.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

אני מקבל עמדת שר הפנים, אלא איני מקבל את המלה "כרגע", כי פירושה, שבעוד רגע יכולים להטריד אותנו בענין זה.

שר הפנים מ.ת. שפירא:

עלולים להכניס את הענין לויכוח ערב הבחירות.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

זה בדיוק הדבר אליו התכוונתי. אני מציע שתיבחר

ועדת ניסוח קטנה לענין זה.

סגן ראש הממשלה והשר לקליטת העליה י. אלוץ:

אם יהיה בה השר ארן - מסכים אני לכך.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

אני סומך על הניסוחים שלכם; איני מסכים לתוכנם.

השר ט. בנין:

אני רוצה להגיש הצעת-נוסח; אני מקווה שהוא יהיה כזה, שיאחד את החברים. אני מציע לקבל החלטה כזאת: היועץ המשפטי הביא בפני הממשלה את הצעת בית המשפט העליון, בשכתו כבית משפט גבוה לצדק, כי הממשלה תיזום הגשת הצעת-חוק לשינוי חוק מרשם-התושבים.

הממשלה דנה בהצעה זו והחליטה, מטעמים שבגללם נקבעו הפריטים האישיים בחוק מירשם התושבים, שלא להגיש הצעת-חוק זו.

מה רוצה אני לומר בכך: הרי הממשלה הזאת אינה אותה ממשלה שבה משתתפים יוסף ספיר ואנוכי, אלא זו ממשלה שמבחינת ההרכב המדיני לא השתנתה במידה מכרעת, לפחות, על רקע ענינים כאלה והחליטה לפני עשר שנים, מהטעמים עליהם מדבר אני, להכניס כל הפרטים האלה.

אם כן, מה אומרת הממשלה: היא עומדת על הסטוס-קוו. על כן, אני בעד הכנסת המשפט הכולל הזה, אבל, כמובן, העיקר כאן היא ההחלטה עצמה.

אני חושב שאפשר למצוא נוסחה, שתאחד את כל

החברים.

ד"ר י. ספיר:

אציע הצעה התואמת את גישתי: אני מציע שייאמר, שהממשלה לא ראתה סיבה או הצדקה לקבל את ההצעה הזאת ולהפסיק את התהליכים המשפטיים סמוך לסיומם.

שר המשפטים י. ש. שפירא:

זוהי נזיפה בבית-המשפט.

ד"ר י. ספיר:

בעצם אנו נדרשים לעשות זאת, כי זה המצב. היה מישהו שהגיש עתירה והמשפט התנלגל והממשלה לא נתבקשה להביע בו דעה. היועץ המשפטי הגיש את הקיים שלו והעותר הגיש את הקיים שלו. בית המשפט ישב ישיבות ושמע דברים. כולנו עמדנו מנגד. פתאום אומרים לנו: קחו וטפלו במקרה הזה, לכן, איננו רוצים להוציא פסק-דין.

יכול אני להציע נוסחה אחרת: הממשלה החליטה,

שאינה מוכנה ליטול יזמה והמשפט הסתיים בדרך הליכים משפטיים.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

אני רוצה להביא בפניכם שני דברים: קודם כל, יש הבדל בין עתיר ועתיר: כאשר הענין בא אחר בית-המשפט העליון - יש לו משקל אחר.

כמו כן, זה נושא חשוב. כל ההסתמכות על מה שהיה, בין שמסכים אני או איני מסכיך לכך, לא אכנס לזה כרגע, אבל ברור לכולנו שהנושא חשוב. לכן, בתוקף היותו נושא חשוב - יש לנו, כלומר - לממשלה ישנה אפשרות לא להכנס כרגע לענין זה. כאשר אומר אני "כרגע", כוונתי לומר: מחר ודאי ניכנס לענין. ההצעה שמעלים אתם הינה בבחינת נושא חדש. ואת זאת, רוצה אני לומר באזני שר המשפטים, שיצטרך לתת חשובה על כך. זה נושא חדש, כאשר מדובר על הוצאת ענין הלאום.

שר המשפטים י. ש. שפירא:

בשביל הממשלה זה נושא חדש. אבל בפני ממשלת-ישראל עמדה כבר הצעה כזאת. על כל פנים, כך כתב בשנת 1958 ראש הממשלה דאז. נשמעו מדי פעם בפעם הצעות לבטל מירשם זה, אבל שיקולים בטחוניים ואחרים מנעו אותנו מכך עד כה.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

אבל התמוטטות הנימוק שלי אינה ממוטטת את דעתי.

שר המשפטים י. ש. שפירא:

אני הצעתי את הצעתי ואיני נאחז בה; אני רוצה לומר מלה אחת: מה שמפריע לי בהצעת השר כגין הוא, שאומר הוא בה שלא ליזום "הממשלה החליטה לא ליזום". לכן, עם כל הכבוד, מה יענה בא-כח הממשלה כאשר תהיה

הצעת-חוק פרטית, כאשר הוא היוזם?

דוד מ. בנין :

את המילה "ליוזם" אכניס בחלק הראשון ובמשפט

השני אומר "לא להגיש הצעה".

שר המשפטים י.ש. שפירא :

הממשלה החליטה שלא לתקן את חוק מירשם התושבים

על ידי השמטת הפריט "לאום". אחזור שוב על דברי: "אין הממשלה רואה לנכון למחוק

את הפריט "לאום" ממרשם התושבים. לכן גם לא תגיש את הצעת-החוק כמוצע.

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול :

מה חשיב בכנסת?

שר המשפטים י.ש. שפירא :

אגיד אותו הדבר.

דוד י. גלילי :

אני מציע לומר, שהממשלה החליטה שאינה רואה עתה

לנכון לנקוט ביזמה בנושא זה.

שר המשפטים י.ש. שפירא :

אני מקבל את הנוסח הזה ומציע למחוק את המלה "עתה". ההגדרה יכולה להישאר שלי: "הממשלה שמעה את הצעת בית המשפט העליון."

דוד מ. בנין:

אינך יכול לומר "שמעה" את ההצעה, אלא אפשר לומר שהדבר הובא בפני הממשלה.

מזכיר הממשלה מ. ארנון:

שר המשפטים הביא בפני הממשלה את ההצעה של בית-המשפט העליון, שהממשלה תציע לכנסת הצעת-חוק.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

מה הציע השר גלילי?

השר י. גלילי:

אקרא את הנוסח של ההצעה...

סגן ראש הממשלה דוד לסקליטת העליה י. אלון:

איני מבין במה מפריעה כאן המלה "עתה"? הרי ברור שבקדנציה זו לא יחול שום שינוי בענין זה.

דוד י. גלילי:

אני מציע את הנוסח הבא: "הממשלה אינה רואה עתה
לנכון לנקוט יזמה בנושא זה."

סגן ראש הממשלה והשר לקליטת העלייה י. אלוז:

אני חושב שאפשר להתאחד סביב הצעה משותפת של שר
המשפטים והשר גלילי.

שר המשפטים י. ש. שפירא:

צריך למחוק את המלה "עתה", כי בזה מזמין אתה לך
את כל "ריקוד השדים" הזה.

סגן ראש הממשלה והשר לקליטת העלייה י. אלוז:

בסדר, הוא מחר את המלה "עתה".

השר י. גלילי:

ההחלטה היא שלא לנקוט יזמה בשנה זו.

השר מ. כגין:

"יזמה חקיקתית" בנושא זה.

סגן ראש הממשלה והשר לקליטת העלייה י. אלוז:

בסדר, מתקבל.

ד"ר י. גלילי:

אני מניח שאם תהיה בענין זה הצעה לסדר-היום בכנסת, תתקיים התייעצות נוספת בממשלה על תוכן החשובה.

ד"ר מ. בגין:

אני חושב שהחשובה היא סוב-יודיצה.

סגן ראש הממשלה וד"ר לקליטת העליה י. אלון:

ההצעה תעלה אחרי סוב-יודיצה.

מי בעד ההצעה המשותפת של שר המשפטים ושרים

גלילי ובגין?

כולם

ד"ר י. ספיר:

ניסוח זה עלול להתפרש שהממשלה אינה נותנת יזמה

משפטית בענין זה, ואני הייתי יכול לפרש זאת, שהיא מזמינה משהו אחר לעשות זאת.

ד"ר י. גלילי:

או יהיה פירוש זה לא נכון.

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול :

ברצוני להודיע מדוע נמנעתי מהצבעה: לא רציתי לנקוט, בישיבה זו של הממשלה, עמדה לגוף העניין. מכיוון שלא נעניתי לבקשתי לדחות את הדיון לשבוע ימים - לכן לא השתתפתי בהצעה. יחד עם כל חברי הממשלה, גם אני רוצה לשמור על האחדות והליכוד. יחד עם זאת, אסור לנו להתאכזר ליהודים טובים ולהתחמק מבעיותיהם ומכאוביהם, בעיקר בתקופה קשה זו, כאשר יש לנו קצינים כאלה ויהודים העולים לארץ ומתעוררת אצלם בעיה כזאת.

הממשלה וכנסת ישראל צריכות לטפל בבעיות כאלה.

שר המשפטים י.ש. שפירא :

אדוני היושב ראש, אתה התקלקלת... בזמנו אמרת שאין אפשרות שלא להשתתף בהצבעה.

סגן ראש הממשלה והשר לקליטת העלייה י. אלון :

אנו רושמים לפנינו שהשר בנטוב נמנע מהצבעה, מאותם טעמים שהעלה כאן השר קול.

מ. ח. ל. י. ט. י. מ. :

(נמנעים) :

שר המשפטים הביא בפני הממשלה את ההצעה של בית-המשפט העליון מיום ל' בחשוון תשכ"ט (21.11.68) שהממשלה תציע לכנסת הצעת-חוק שחתקן את חוק מירשם התושבים באופן שהפריט "לאום" יימחק ממירשם התושבים.

הממשלה דנה בהצעה והחליטה לא לנקוט יוזמה חקיקתית בנושא זה. הממשלה מבקשת מהיועץ המשפטי לממשלה להעביר את ההחלטה לידיעת בית המשפט העליון.

162. המשך הדיון המדיני

סגן ראש הממשלה והשר לקליטת העליה י. אלוז:

אבקש את שר-החוץ להשלים את הדיווח שלו, ואם

ניתן יהיה - נפתח בדיון.

שר החוץ א. אבן:

אצא ידי חובה כפולה: הערות על הוויכוח שהתנהל

הבוקר וגם חשובה על הדברים שהושמעו בדיון המדיני שהתקיים בשבוע שעבר.

אמנם, בדיון שהתקיים בשבוע שעבר לא רבו נקודות

מחלוקת ואין דברי-תשובה מרובים בפי. אשלב בדברי כמה ידיעות שהגיעו או אושרו השבוע, לפני שאגיע לכך, אקדים לכך סיקור-ביניים על המערכה המדינית הנוטשה כיום.

מפאת צפיפות הדאגות והנסיבות, נוטים אנו לשכוח

את נקודת המוצא. בסוף ספטמבר היתה רווחת בקרבנו הנחה, כי בעונת האו"ם, לאמור: בין ספטמבר לדצמבר, נהיה צפויים לגיבוש מדיניות בינלאומית שלילית בעצרת ובמועצת-הכטחון, וכתוצאה מכך להגברת לחץ המעצמות ולחיסולה או שינויה המהותי של שליחות יארינג, עד כדי הפיכתה לשליחות של תיווך, קרי: מאמץ להכתיב פתרון מחוץ לרצוננו והסמכתנו החפשית.

המאבק נגד כל האפשרויות האלה נמשך לא בלי הצלחה. הבעתי אז הנחה, כי יהיה בידנינו למנוע, או מכל-מקום לדחות סכנות אלה, אם נגיע להגדרה חיובית של מדיניותנו תוך הבלטת יסוד השלום, אם נתקדם בדעת הקהל, אם קיים את מהלכי המגע עם ירדן ואם נכלכל צעדינו עם יארינג בזהירות המתבקשת מעצמת התמיכה בשליחות זו מתבססת עליה.

אנו קרובים עכשיו לסיום ריוני העצרת. הסעיף על שלום במזרח-התיכון לא עלה לדיון ויש להניח שגם לא יעלה. מועצת הבטחון אינה דנה בסוגיה זו. אין סימן שהיא מתכוונת לדון בו. כך חולפת שנה תמימה בלי דיון מהותי במוסד בינלאומי זה על הקפאת הקיים, כלומר - אותו קפאון שגילוייו המרכזי הוא ישיבתנו בכל התחום שכין קווי הפסקת האש. הסיכוי שהעצרת ומועצת הבטחון יתפזרו בלי לדון בשארית ימי 1968 בנושא זה - גבר לאחרונה, עקב החלטתו של השגריר יארינג לחסל את האיום בסיום הקרוב של שליחות, ובמיוחד לא לראות את ה-30 בנובמבר כתאריך קובע.

נוסף על ההחלטה הזאת - להמשיך בשליחותו במשך שבועות, לפחות, ישנה עוד תופעה: הוא החליט לנתק שליחותו מהקשר העצרת ומועצת הבטחון, לאמור: לצאת מגיו-ירוק. שלשום הודיע לי, באמצעות שגרירנו, על חכנית-עבודתו המחודשת, שתחיל ברצמבר. כאשר אפגש אהו, על פי הזמנתו, באירופה. וכן ייפגש אפשר עם עוד שרים ואולי יערוך סיור באזור.

בשבוע הראשון של דצמבר הוא מתחיל בפגישה אתי, ואחר-כך מגדיר תכניותיו בזו הלשון: אחרי פגישתי אהו הוא יערוך את תכניותיו, עד אשר יצטרף למשפחתו במוסקווה לחופשת חג המולד. אם יתברר לו שאין הרבה חדש, הוא מעדיף לצאת למוסקווה ולשהות שם מספר שבועות ולקבוע מועד חידוש המגעים אחרי החופשה.

אשר למקום הפגישה, כנראה שיהיה זה בקפריסין. הוא נקט גם בתאריך, ואנשי הבטחון ביקשו ממני לא להזכירו. חששו העיקרי מהקפאון. הוא אינו דואג למצב של העדר התקדמות בשבועות הבאים ואפילו במשך חדשים, כלומר: הוא מוכן להמשיך פרקי-זמנים כאלה, אלא במידה והמדובר יהיה בתקופה של שנים - הוא, על כל פנים, לא יוכל להשלים עם כך.

המעצמות חוששות מהתלקחות חדשה. לכן, הן לוחצות עליו שיעשה משהו. אני עודדתי אותו ואמרתי לו שלא להענות לפניות, אלא לשנות מהות שליחותו. אלא שחתירתנו לשלום היא מתמדת ואיני מאמין שהערבים מוכנים להתמודדות חדשה בעתיד הקרוב.

התייחסתי שוב לידיעות בעתונות ולשמעות, שהוא עומד ליזום הצעות. הוא חזר ואמר, שיש עליו לחץ בכיוון זה, אך הוא לא מתווכח והוא מבין וחופס את גבולות סמכויותיו. הוא מסביר זאת לפונים אליו, ואלה רבים הם. עם זאת, אם העלה פעם רעיון, שיזמן את הצדדים בחסותו, הוא לא נטש תקווה זו.

כל הדברים האלה נאמרו באמצעות השגריר שלנו תקוע. תקוע אמר לו, שרעיון זה נוהלי הוא ואינו מהותי. הוא אמר, שאינו יכול להעלות רעיונות כלשהם, אלא אחר שיסכימו הצדדים לזה מראש. עמדתו בענין זה, שבשעה שיראה שמישהו יהיה מוכן להיות מוזמן - ייזמן את הצדדים. על כל פנים, ישנה כאן חופעה חיובית, שהוא מחזיק מעמד נגד לחצים רבים מאוד ממדינות אירופה ומערב אירופה, סקנדינביה ובריטניה וכן גם ברית המועצות ומצרים, שישנה שיטת פעולתו ויתחיל להעמיד על השולחן הצעות בלי לוודא מראש אם הן מקובלות על הצדדים.

כאמור, המשמעות העיקרית של ההתפתחות הזאת היא, שהוא נפרד מגיו-יורק, ואין לי ספק, ששם לא יעזו לעורר ויכוח כל עוד הוא טוען שהוא מחדש פעולתו.

אין ספק שכאן עיקר רישומיו של הלחץ הבינלאומי המאומץ שרוכז והופעל עליו, לא ליצור חלל בשעה זו.

לגבי המשך המהלכים להידברות אתו, אכזא בהצעה לממשלה בישיבה הבאה, ביום א', ואני מקווה שראש-הממשלה ישתתף בה.

לאור מצב זה, לא עניתי על האיגרת האחרונה של ריאד. אם נגיע למסקנה, שזה נחוץ לנו כדי למלא חלל זמן נוסף, אזי דיה להזדמנות בשעתה. אני מקבל את ההצעה, שהוצעה על-ידי השר בגין ואחרים, שהפעם לא נוכל להתעלם מסוגיית התוקפנות המתעוררת מדי פעם ובאה לידי ביטוי אצל ריאד. אבל הואיל ועד השבוע הראשון של דצמבר אין לנו בעיות, אזי נחליט לפי ההתפתחות, אם לבוא אליו באיגרת או לאו. אין ספק שאחת הבעיות במרכז התענינותו תהיה האם הגיעה השעה לזמן את ישראל עם ירדן.

אני מניח שעל זאת יגיע למסקנה אחר שיקה דברים עם ריפאעי, אם בקפריסין או ברבת-עמון.

ארצות הברית: הממשלה שמעה דוחות על שיחות

שנתקיימו וסוכם שנשמיע בכל הצינורות את דאגתנו החמורה על כמה ניסוחים, שנוסחו על-ידי ראסק ובאזני ריאד, בדבר חנאי-שלום עם מצרים וגם דברים כלליים יותר, שהשמיע קצנבך על האופי המוגבל שארצות-הברית גורסת לכל אפשרות של שינוי טריטוריאלי.

נחקימה פגישה עם בארבור והדברים הועברו במלוא

דרגת הועם והתמהון, ונתקיימו גם פגישות בואשינגטון. התגובה היא כדלהלן: קודם-כל, שלילת קיומה של חכנית בת שבע נקודות. טוענים שראסק חיבר לריאד שבע שאלות על-פנת להכריח או לאלץ את מצרים להבהיר מחשבתה לגבי נכונותה לשלום. על הנקודות שהגישו למצרים יש נטיה ללמד סנגוריה דווקא על הסעיף הטריטוריאלי, לאמור: ארצות הברית הביעה דעה, שהיחה פעם מקובלת על ממשלת-ישראל, היות ואינה

סבורה כי הדרך היחידה לשמירה על חופש השיט וההגנה עליה היא על-ידי נוכחות ישראלית. היא סבורה שיש פתרונות אחרים. לכן, לטענתנו שממשלת ארצות הברית הסתמכה על הגבול הבינלאומי כבסיס לשלום בין מצרים וישראל, התשובה החוזרת ונשמעת היא, שזו היתה עמדת ישראל; ואמנם, ישראל שינתה דעתה. זו זכותה, אולם זכותה של ארצות-הברית לא לשנות דעתה, והיא עדיין סבורה שבתנאי-שלום אפשר להשיג הסדר לענין השיט, בלי השליטה היבשתית הרצופה, כולל שאום-א-שייח', שעליה הצבעתי.

החקיימה שיחה מאוד מפורטת עם יוג'ין רוסטוב, שהוטל עליו להביא את התשובות על ההנחות שהשמעתי.

על הענין של מצרים הם טוענים, ששאלו שאלות ומדיעים שמצרים ענתה בסירוב על הניסוחים של ראסק. בסוף השיחה אמר רוסטוב לשגרירנו, כי הוא, או מחלקת המדינה מסכימה שהכדור הוא בידי מצרים. עליה להשיב עכשיו אם פניה לשלום.

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול :

האם אפשר לדעת מה היו שבע הנקודות של ראסק?

שר החוץ א. אבן :

השמעתי זאת בפגישה הקודמת. הדבר הרצוי הוא שלום על יסוד פינוי כל חצי-האי סיני, הוך כדי פירוזו וקביעת הסדרים לחופש-שיט בתעלת סואץ וכו'.

לגבי ירדן הוא אמר, שארצות-הברית נסענת ותימנע מכל התבטאות בנושא ירדן על הבעיה הטריטוריאלית, וזאת משום שהיא סבורה ומשוכנעת שיש מהלכים של מנע בין ישראל וירדן. על-כן יש לנהוג בהתאפקות גדולה וכל צד

שלישי חייב לנקוט עמדת התאפקות גדולה, לא להתערב בסיכוי כלשהו של הירברות.

על הדברים שהשמיע קצנבאך אינם מגינים, אלא נאמר שהוא לא יזם שום התבטאות על נושא זה, אבל כאשר השגריר (תקוע) שואל אותו בהפצה אם אין זו השקפתו, כפי שבאה לידי ביטוי ב-4 ביוני, עם תיקונים קטנים, אזי הוא ענה על האתגר; אבל לרגל הערעור שהשמעתי - הם מוסרים לנו שהמיסמך היחיד המשקף עמדת ארצות-הברית לגבי הבעיה הטריטוריאלית, הוא נאומו של הנשיא ג'ונסון מ-10 בספטמבר. כל מה שפורש בנאום זה - פורש בכוונה; מה שנשאר סתום - נשאר סתום בכוונה, והוא קיבל וראה לומר שהעקרונות שהגדיר הנשיא - אחד הוא בעל משקל מיוחד, לאמור: העקרון שהסכמת ישראל היא אחד מהתנאים להסדר.

הוא מפנה תשומת-לב לסעיף האומר, שארצות הברית אינה דואה את תפקידה בהתוויית גבולותיהן של מדינות אחרות; אבל טוב, אם מעסיקים אותם בבעיה זו, הם יתבטאו וארצות הברית תביע דעתה, ואם מישהו ישאל שאלה מפורשת - אזי הגורם האמריקאי הנחקר יביע דעתו.

הנימה היא של מאמץ להחזיר את ההגדרה המדינית למיסמך של הנשיא, ובשיחה זו יש כמה התייחסויות, גם לבעיית העמדה הסובייטית, אולם, בסוגיה זו אני מוחח קו ומנסה להגיע לידי חילופי-מכתבים, הואיל ומימשל זה מוסר כאילו את מיטעניו למימשל הבא, לאמור: העמדה היא זו שהוגדרה בנאום ג'ונסון.

בדין-ודברים עם בארבור ציינתי, שדברי קצנבאך מאור מתמיהים, כי אחר שחקרנו בכל המיסמכים, ה-4 ביוני מוזכר רק הזכרה שלילית, כמצב שאין לחזור אליו. הפעם הראשונה שיש איזכור ברוח חיובית ל-4 ביוני, זה בדברים שהשמיע קצנבאך. על-כן, אני סבור שנסתתמה טענתם, כאילו הוא לא חידש או כן חידש. במידה והנשיא מזכיר את ה-4 ביוני על דרך שלילי, כמצב שאסור לחזור אליו - אנו רוצים לסמוך על ראייה זו של ה-4 ביוני, ולא לראות זאת כמצב, שעם תיקונים קלים יש לבסס את השלום עליו.

הנושא האחר הנדון עם ארצות-הברית הוא ענין ה"פנטומים". לאחר שהתנערנו מהרבה חומר מטאיר - נשארות שתי נקודות בהן דנו לפי בקשת ראש-הממשלה עם סגן ראש-הממשלה ושר-הבטחון.

המברק שהגיע היום אתר-הצהרים אומר לנו, שכנראה מקבלים את דעתנו באותן נקודות.

היו שתי נקודות של ניסוח: בעיה אחת התייחסה לצורת המיסמך, ובעיה אחרת נוגעת להרגשה מפורזת לענין זה, שאם ישראל תפר את הבטחותיה - ארצות הברית תחסל את העיסקה ואפילו תבקש התזרת המטוסים שנמסרו.

על זאת טענתי שאין תקדים למיסמך, שקודם-כל יקבע התחייבות לאמור שלא נהיה משתמשים במטוסים אלה להפעלת נשק גרעיני (כל מה שהתחייבנו לגבי ה"סקייהוקים"), וחזרה על הודעתנו, שישראל אינה רוצה להיות הראשונה שתכניס נשק גרעיני לאזור. כל זה כלול היה גם בעיסקת ה"סקייהוקים", אך אין זה מקובל שאתה מנסח התחייבות בסעיף שני, ובסעיף שלישי באותו חוזה אתה קובע מה יהיה אם תפר את סעיף 2.

אמיתי שאין כאן שום תוספת ומקובל בחוק הבינלאומי, שאם משהו מפר סעיף של חוזה - הצד שכנגד אינו קשור בו ודי בהגדרה כללית זו, ואיני רוצה הדגשה זו, שיש בה משום חשדנות.

השגריר רבין, במברקו האחרון, נותן רושם, שהם כאילו קיבלו הוראה ממעל לא לחרוג מדברים שנאמרו בחוזה ה"סקייהוקים". אם זה יתאמת, אז צריך להניח שנגיע לחתימה בימים הקרובים.

ד"ר מ. בגין :

הסעיף שהציעו שיהיה הראשון שיפעילו - לא יוכלל.

שר החוץ א. אבן :

לא. יהיה כל מה שאמרנו לגבי מדיניותנו וכו'.
החוזה צריך להזכיר את ה"פנטומים", את חנאי המשלוח, האימונים וכו'. אך בהזדמנות זו נתקיימה שיחה בין מפקד חיל-האוויר שלנו ובין גנרל וויילר, והוא הביע אפילו אהדה לרעיון של הקדמת המשלוח. הוא אמר שזו הפעם הראשונה, לשמחתו, שנאט"ו נתעזרה מתרומתה ומתייחסת לתדירה הסובייטית לים-התיכון וברצינות.

לגבי המשך המגעים עם ארצות-הברית: שנרירנו פועלת לפי ההנחה שלא להגדר לבירורים נוספים עם המימשל הזה; יחד עם זאת, ביקשתי, שלרגל ביטול או דחיית ביקור ראש-הממשלה שלנו בארצות-הברית, יחפש השגריר שלנו שם הזדמנות לבוא בדברים עם ניקסון, כי בינתיים ישנם אחרים הבאים אתו בדברים וכן עם רוברט מרפי, אשר נתמנה להיות איש-הקשר שלו בענייני חוץ.

כתבתי למרפי, שהוא מיודענו מזה זמן רב, והמלצתי בפניו לקיים דיון עם שנרירנו, לא רק בבעיה שלנו, אלא במכלול הבעיות המתעוררות באזור הים-התיכון.

הוא היה די ידידותי והיה זה הוא שהמציא את התחבולה של חופש-השיט במיצרי טיראן, ובשנת 1958, כשעת כניסת כוחות אמריקאים ללבנון, ואנב, הופיע כאן ודיבר עם בן-גוריון כאותו נושא. הוא כתב כספרו שהוא, על-כל-פנים, כאחד מעוזריו של פוסטר דאלס, התחרט בדיעבד על הלחץ שלחצה ארצות הברית על ישראל לצאת מסיני מבלי לקבוע דברים ברורים יותר לגבי אותם דברים שהביאו לירי תחילתו של נאצר. כלומר, היתה זו הזדמנות שלא נוצלה. במצב הנוכחי

ניתן להניח, שלחריטה של מרפי ישנה חועלת מיבצעית יותר בשעה זו, מאשר לעמדה של מישור אחר באותו נושא.

אני מסופק אם מרפי יהיה כלול במימשל החדש. הוא עתה בן 75 שנה, אבל מקיים הוא את מצוות המעבר.

ישנו פזמון מסויים וחדש בהתבטאויות של ברית-המועצות כלפינו. אביא את העובדות בלי מאמץ לנתח עתה - מה מסתתר מאחורי ביטויים אלה.

סגן שר החוץ, סמיונוב, הממונה על אסיה כולה, הוא המקור לכך והוא מתעכב בניו-יורק ולוקח דברים עם גורמים רבים, על זאת הוא אומר, קודם כל, לשגריר צרפת: מה שישראל השמיעה באוקטובר ובנובמבר - זה מעניין והמצרים עשו שגיאה שלא ענו על דברים אלה. אף על פי כן, ברור שישראל אינה מוכנה לסגת לקווי ה-4 ביוני, או לסגת בכלל, אלא לגבולות חדשים, שיהיו מוטכמים עליה. אבל שאינה מקבלת את המושג הראשון.

מבחינת הערכים, הבעיה הטריטוריאלית היא הבעיה המרכזית. אילו הסכימה ישראל להצהיר על נכונותה לגשת להסדר מדיני על-יסוד החלטת מועצת הבטחון, היה נפתח הפתח ליישוב יתר הבעיות. בין הבעיות האלה - שייט בסואץ ומעבר חפשי במיצרי טיראן.

אחרי דברים אלה הזמין יארינג את תקוע אליו וסיפר לו ששוחח עם סמיונוב ואמר שישראל תשפר מעמדה בארצות רבות, כולל ברית-המועצות, אם תצהיר נכונותה להביא להסדר מדיני על-פי החלטת מועצת הבטחון.

יארינג מזהיר אותנו, שהדברים פחות תמימים והוא בטוח שסמיונוב חושב על הצהרה של ישראל, בלי להתחייב מצדם על דבר.

לדעתו של יארינג, היה סמיונוב חושב שמספיקה הצהרה שלנו להביא לשיקול מצד ברית-המועצות על חידוש יחסיה אתנו.

מר תקוע היפנה השומת-לבו של יארינג לכך, שסמיונוב דיבר על הסדר מדיני ועל קיום השלום, וידוע לנו שהסובייטים אינם מאושרים מהמעשה של דיאד, אשר ניתק את המגע בנושא זה.

נציג קנדה באו"ם, שהוא גם איש דובר רוסית, מוסר לנו על שיחה שיוזם אתו סמיונוב. את השיחה הזאת יזם סמיונוב אתו אחר שאמר, כי הוא שמע שאיגנאטייב מחייב מגעים עם ישראל. הוא שאל אם הוא סבור שליארינג יש סיכויים להתקדם. איגנאטייב השיב בחיוב ואמר שלדעתו הקושי הוא בכך שהסובייטים והערבים מדברים על נסיגה ישראלית, בלי שמתנים זאת בשלום מוסכם, בשלום של אמת.

סמיונוב השיב שכוונת ישראל לשלום של סיפוח. על-כך השיב לו גינאטייב שלא שמע ניסוח כזה מישראל, ולדעתו לא תסכים ישראל לשום כוחות-צבא ערביים שייכנסו לשטחים, ולא תחזיר את ירושלים ושהיא עומדת על שרטוט גבולות חדשים, אבל לא ידוע לו על כוונת סיפוח לשמו.

סמיונוב השיב, שאם זו עמדת ישראל - הרי יש סיכוי להתקדם להסדר, גם הוא מבין שישראל לעולם לא תיסוג ממזרח-ירושלים, ושזו בעיה נפרדת.

בבוקרשט, מקובסקו שהוא סגן שר-החוץ שם, הזמין את השגריר דורון וביקש למסור לי את הדברים הבאים, תוך בקשה מפורשת שיישמרו בסוד.

סגן ראש הממשלה והשר לקליטת העלייה י. אלוז:

הרמז ברור.

שר החוץ א. אבן :

הרוסים מסרו לרומנים, כי התרשמו מאוד מניסוחי דברי באוקטובר וכנובמבר, והם רואים בזה הגדרה רצינית של עמדת ישראל, ומשום כך הצטערו על שובו הנחפז של ריאד לקאהיר. לשובו הנחפז אין משמעות, והרוסים מיעצים למצרים לשתף פעולה עם יארינג ביתר רצינות.

הרוסים רמזו גם לרומנים, שהם דנים במוסקווה בחידוש היחסים עם ישראל ואף לקחו דברים עם יתר המדינות המזרח-אירופאיות בנושא זה. לרעת מקובסקו - מתחוללת תווזה רצינית בעמדת הרוסית.

לרענון הזכרון אוסיף ואזכיר, כי בחודש נובמבר הוספנו במפורש, שעמדת ישראל כמו"מ עם מצרים תהיה מודרכת על פי שיקולי בטחון והגנה מלאה על חופש השיט.

מתברר שהם אומרים, שבכל זאת יש כאן הגדרה של שאיפה ולא שרירותיות.

שגריר בלגיה סיפר לרורון, שבשיחה עם השגריר הסובייטי שאלו אם הרוסים אינם לוחצים על הרומנים בעניין יחסיהם עם ישראל ועם גרמניה המערבית. שגריר ברית המועצות השיב לבלגי, כי הם שבעי-רצון שלרומנים יש אפשרות לדבר עם ישראל והערבים גם יחד. הוא לא השיב בעניין גרמניה.

אחרון-אחרון חשוב, כי כאן האזניים הקולטות הן אזניים אמריקאיות: באותה שיחה שקיים יוג'ין רוסטוב עם רבין, שמגמתה הייתה לעדכן אותו, או להסביר ולהרגיע את עצמו לגבי קצנבך, הוא הזדקק לשיחה שהתקיימה עם דוכרינין בזמן האחרון ביוזמת ראסק, ואמר שבשיחה עם ריאד היתה מטרה להניע את

הערבים קדימה. עיקר מגמתם היתה לנסות להסתמך על המגעים עם יורן. וכל זה בא תוך גישה ברורה, שהכל חייב להיות חלק ממסגרת שלמה והכל צריך להיות מאורגן.

רוסטוב מסר, ששוחח עם דוברינין לאחרונה. הוא הגן דווקא על עמדת ישראל בגישתה. תגובת דוברינין היתה לדברי רוסטוב, הבעת סיפוק מכך, שכוונותיה הטריטוריאליזם של ישראל מוגבלות להסדר של בטחון ושמירה על זכויות-מעבר בים. דוברינין הוסיף ואמר, ששינויים בסדר-גודל של עשרה עד שנים-עשר מילים אינם מהווים בעיה. אולי הוא חושב על הדברים במושגים יבשתיים סובייטיים... (וזה דבר מפתיע).

אלה העובדות וכך מתבאים נציגים סובייטיים. הפרושים האפשריים הם: שהסובייטים דורכים במקום, כי אינם מוכנים לשום מדיניות של כוח ושל לחץ מדיני. פירוש אחר, שהם דורכים במקום עד אשר יגיע חודש ינואר-פברואר, כי ברור לכל שלא יחול דבר עד אשר יגיעו לידי הדברות עם ארצות-הברית. פירוש נוסף, שיש לו סימוכין ואישור ממקורות כמוסים: יש הרהעות סובייטית מלחץ מצרי של ברית המועצות, להגביר את ההתחייבות הצבאית שלה כלפי מצרים. היא בורחת מדברים אלה ואומרת: תתרכזו במאבק המדיני, כי אתם יכולים להצליח בו. תומרנחם למצב קשה בניו-יורק. צריכים הייתם לחשוב, יכולים הייתם להפיל את ישראל בפח אילו הייתם מתמידים ועונים ושואלים. מדוע אתם מחמיצים הזדמנויות להציק לישראל ולגרום לה מצוקה מדינית? יש מצד הרוסים אי-רצון להסתבך בקרבות.

מדברים שהקריא באזני השגריר הבריטי מתוך שיחה

שקיים סמיונוב עם לורד קרדון, ישנה גם נימה כזאת. מסרתי לממשלה, לפני כמה חדשים, שיארינג היה במוסקווה וביקשתי אותו להגדיר כיצד מתייחסת ברית המועצות לישראל. הוא ענה בקיצור הארינגי האופייני: "THEY VIEW US WITH HOSTILE RESPECT". הכוונה היתה להשנינו במלחמה. בשיחה עם קרדון הם מתחילים להביע תמרון על ההישגים המדיניים שלנו. סמיונוב אומר לקרדון: מה קורה כאן? הם הצליחו לשכת בכל השטחים במשך 18 חדשים. הם הצליחו להרגיל את העולם למציאות זו.

להופיע כשוחרי-שלום וגם לקבל מטוסים. מה מתרחש כאן וכיצד אפשר לשבור קפאון זה?

שר הפיתוח ושר התיירות ב. קול:

יש להם הערכה טובה יותר על הישגי מדיניותנו מאשר לישראלים.

שר החוץ א. אבן:

אלה חמשה-ששה המנעים שקוימו. נוסף על כך, קיים סמיונוב שיחה עם תקוע במעמד חברתי מסויים. הוא קבע אתו פגישה שלשום; ואחר כך אמר לו שיהיה חולה ואחר ארבעים ושמונה שעות ידעו על מועד אחר. לפי המקובל, מניחים שמחלתו תימשך ארבעים ושמונה שעות; במילון הסובייטי זה משמש רמז שהוא צריך לקבל הוראות או הנחיות. הוא יודע בדיוק כמה זמן עליו לחכות להוראות אלה. יתכן שהערכים גם הם מקיימים עליו לחץ, ביודעם את הדבר.

אני נוטה לייחס את ההתבטאויות האלה להכרה הסובייטית כי שעה זו אינה נוחה להכרעות לא צבאיות ולא מדיניות. ועל כן, יש לגלגל בכל מחיר את ענין יארינג, לרסן את חוסר-הסבלנות המצרי ולהניח לישראל להתרשם שיש איזה גשר מודגש.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

איך זה עומד בהשוואה עם התבטאויות של יפרמוב, שהם אמנם לא לוחצים על יארינג.

שר החוץ א. אבן :

זה שקר גמור, כי הוא אמר שהלחץ הנמרץ והמתמיד ביותר הוא של ברית המועצות עליו. וזה הניע עד להעלבתו. הם אמרו לו, שמוכנים הם לוותר עליו במסקרה כי חשוב יותר בשבילם שיעסוק במזרח-התיכון.

אשלב כאן כמה הערות על הדברים שנאמרו הבוקר: אני סבור שבבואנו להכריע בענינים אחרים - נוכל להתעלם מההקשר המדיני הנוכחי. נפתחה כנראה פתיחה של תקופה של דריכה במקום, בלי הבאת דברים למוקד.

שר החינוך והתרבות ז. ארן :

מה פרוש "נפתחה"?

שר החוץ א. אבן :

הענין לא יעלה, כנראה, בעצרת ובמועצת הכטחון ויארניג ימשיך בתפקידו. ציינתי בדיון ב-28 בספטמבר, וההנחה היתה, שמשבר באוקטובר הוא בלתי-נסע, כאשר העצרת תקבל החלטה וכן המועצה והוא יהיה מחוסל. המצב עתה כזה, שמחרקים אנו מנקודת מוצא זו שלנו. איני יודע אם נעבור את החדשים האלה בלי התמודדות. על כל פנים, החקופה הזאת מורכבת מדחיות חלקיות: השאלה שעלינו להאבק אתה היא מה עושים אנו עם הזמן הזה שמרוויחים אנו אותו. אני מניח שאין צורך להתבטא במפורט על בעיית ההאחזויות, כי הענין התעורר. קראתי בעתונות על הצעה של ביצוע חד-צדדי של תכניות-שלום מסויימות. אני רוצה להביע דעה, שנחליט על בעיית ההאחזויות בלי הגדרה של תכניות שלום, כי השלום מורכב משני גורמים: מה שלוקחים ומה שנותנים. אי-אפשר לבצע את מה שלוקחים בלי לבצע את מה שנותנים, בלי להפעיל אותה תכנית כהתכנית לשלום או למו"מ. אם יש סברה שעלינו להקים האחזויות בבקעת-הירדן, הרי צריך לדון בה לגופה ולא בהקשר להצעת שלום.

לדעתי, לא נוכל להציע הצעות שלום שיהיה מבוסס על השארות צבאית בשטחים, שלא יהיו בתחומה של ישראל אחרי השלום. אני מצרף קולי ודעתי לאלה שהסתייגו מזה. אני בעד נוהג אמפירי אד-הוק, שקט, ומציע לדון בכל האחרות לגופה, בלי לקבוע פילוספיה שיש בה הגשמה של תכנית זו או אחרת. ככל שהדברים נעשים עשייה מעשית ובלתי-מרעשה, כדוגמת הפעולה שנעשה ונעשית ברמת-הגולן, הרי זה משובח. איני רואה סיבה לשנות את הגישה המתודולוגית שלנו לבעיית ההאחזיות וגם לא לשלול מסגרתן הבטחונית המוצהרת.

שאלתי את עצמי שאלה ואנסה לענות עליה: אם המעמדים הללו של ההתמודדות נרחים, עקב הנסיבות, הבעיה היא - מה עלינו לעשות במשך הזמן הזה.

קודם כל - התעצמות. ציינתי את מפעל הפנטומים, ואין זה הסיכוי היחיד שאנו דנים עליו לחיזוק המעמד הבטחוני שלנו; דבר נוסף: יש להעמיק את התודעה, ששום דבר לא יזוז בלי שלום מוסכם; ודבר שלישי: מאמצי ההידברות עם המימשל החדש בארצות-הברית. אני מקווה שלפני שיפתח ניכסון בכהונתו, תהיה לפחות התקשרות אחת אתו, שתתבסס על הדברים שהשמיע בימי הבחירות.

מטתו של ניכסון התעניין בשמיעת דעותי הכתובות על המצב הבינלאומי ובמיוחד במזרח-התיכון. אני מכין מסמך שיועבר באמצעות השגריר וכנראה שהוא יזדמן לפחות לשיחה אחת עם מרפי ואולי גם עם ניכסון.

דבר נוסף: המשך המאמץ לברר על איזה יסוד מוכנה ירדן לכונן שלום. ברורים אלה יימשכו, אבל הואיל וראש-הממשלה חולש על סוגיה זו באופן מאוד הדוק, אני מציע לדון עליו בנוכחותו ביום ה', או ביום א' הבא.

לגבי הפגישה עם יארינג, אני מציע לדון ביום א'

הבא על כך.

אני רוצה להודק להערה אחת שהשמיע הבוקר שר התחבורה. היא נובעת מהדיון שהתנהל הבוקר כאן: אני מסכים בהחלט שעלינו להרגיל עצמנו להנחה, שכל עור אין שלום, לא יהיה מצב כזה כאילו ישנו השלום. על כן, אין להיתפס להסברה מופרזת לגבי סיכויי דו-קיום בשלום עם ערביי ארץ-ישראל בלי שישנו שלום. אני אומר זאת, כי הצטברו אצלנו חוכרות וסרטים המתארים את מצבנו בשטחים אלה תיאור ורוד מאוד. אני חושב שיש כאן שתי הפרזות: תיאור סיכויי השלום שהוא קודר מאוד ותיאור מצבנו בשטחים שהוא ורוד מאוד. אני חושב שיש כאן אמת חלקית. איני מציע להפריז באי-סבירות השלום, אבל עלינו להמנע גם מלהפריז בסיכויי השלום, כי במצב הקיים שולטים אנו בהם נגד רצונם ובלי שלום קשה להגיע להידברויות והישגים.

לפי החומר שבירי - כל ראשי הערים שהתבטאו - דברו נגדנו, נגד קיום אתנו. שום מנהיגות לא התייצבה למאמץ רציני לקדם את השלום אתנו. מי שיכול להרוג ולפגוע - הורג ופוגע; לשון אחרת - זה מצב די שגרתי בין אלה ששולטים ואלה שכפופים נגד רצונם לשלטון. היות ואין מנוס ממצב זה, אני מציע שננמיך קצת את מנגינות ההתברכות הזאת, עד כמה אנו מצליחים. לא ירוע לי על מקרים בהיסטוריה כאשר תנועות כאלה רעכו במהלך הזמן, אלא להיפך: הם התגברו והלכו. יש לבלום ולהתגבר על כך.

שמתי לב לכך שאנו מתארים בחוץ-לארץ את עצמנו ביחסינו עם האוכלוסיה הזאת תיאור, שאני מציע לא להתחייב לו יותר מדי.

לגבי הסיכום, אני מציע הצעה בלתי-שגרתית: אני מציע לא לסכם עתה. יש לי רושם שקבלנו יותר מדי החלטות וסיכומים. ישנן החלטות שקבלנו ושינינו אותן, כגון ההחלטה מה-19 ביוני. יש שקבלנו החלטה, שהפכה לרועץ לנו, כמו ענין החזרת הפליטים ביולי, כאשר האו"ם לא הבין מדוע העמרנו מועד לסיום המהלך.

זה נעשה לרגל הדו-שיח בושינגטון ואת הנעשה אין להשיב וההשתלשלות היתה כפי שהיתה ואני מציע שנחליט בתוכנו שלא לשוב ולבוא בדברים עם ארצות הברית על גבולות. שהרי מה קורה כאן? נוצרת מחלוקת בין ישראל וארצות הברית על הנושא המרתק - מה היינו מציעים כגבול שלום עם מצרים אילו היה אתה שלום.

הואיל והיתה התרשמות מסוימת כתודעתם, הייתי חייב, לדעתי, לעקור אותה, אבל נסיון זה כראי רק על-מנת שנלמד ממנו.

אני מציע שלא נוסיף ללכת בדרך זו ובמיוחד אם הם אומרים שאינם רוצים להכנס לדיון מפורט על בעיית הגבול עם ירדן. לכן, אל ניתפס לזה.

המצב קצת פרדוקסלי: עם ירדן יש לנו מגעים בלי מדיניות. עם מצרים יש לנו מדיניות בלי מגעים. אני חשוב שמתבקשת התאפקות וחזרה לרעיון שעל גבולות נדון עם ערבים בכל צינור שיוסכם עליו.

איני יודע מה יעלה עם יארינג לדיון. לפי התכנית שהוא היתווה - הוא אינו צופה לישועות גדולות. נוסף על כל מה שאמרתי על ניצול הזמן, אני חייב להוסיף תוספת אחת: הוכח שיש כוח דינמי מרובה בהבלטת עניין השלום, אפילו אין השלום רוכץ לפתח. זה הכוח על ידי כל המהלכים שנקטנו בעצרת ולאחריה.

אני מציע שנסיק מזה מסקנה, כי מה קורה: לא דעכו ההדים הראשונים עד אשר הושמעו מכאן ערעורים והועמדו להצבעה ונפלרו. אני מציע שנפסיק לעת-עתה לערער על עצמנו ונוסיף למצות את ההגדרה המוסכמת על מדיניותנו ב-8 באוקטובר, כמסמך הסכרתי ומדיני מרכזי. כך פועלת כל נציגות שלנו בחו"ל, ואם גם ברית המועצות אומרת שזה מעמיד אותם במצב טכניסי קשה, אזי אין להרפות מההבלטה הזאת.

אשר ליארינג, אולי אין צורך לנחש, אבל יש התרשמות כזאת, שנעמור פעם בפני בעיה כזאת: הוא אמר בביקורו הראשון, שהוא שמע מפי ראש-הממשלה את ההגדרה הזאת: תפקידך לזמן את הצדדים עד אשר ידונו על כינון השלום. הדבר לא עלה בידו. באוקטובר מתנה הנציג היורדני פגישה בחסות יארינג בין שני הצדדים בשני תנאים: הבהרה נוספת של מושגי-הטריטוריאליים והצהרה בלתי-מסוייגת, שונה מכל הצהרה שהצהרנו לגבי החלטת מועצת הבטחון.

השאלה יכולה להתעורר - מה יהיה המצב אם יורדן תוותר על שני הסייגים האלה. אני אומר זאת, כי נודע לנו שבכל הנוגע להצהרה הישראלית על ביצוע החלטת מועצת הבטחון, גם ארצות הברית וגם ברית המועצות הודיעו ליורדן שאינן רואות שום סיבה לדרוש מאומה מישראל בתחום זה, כאשר ישראל מסייגת גישתה להחלטת מועצת הבטחון בסייג של מו"מ והסכם וביצוע רק מה שיוסכם. הן סבורות שזה לא בלתי-סביר. וכל הסייגים האלה לא נראים להן בלתי-סבירים. אבל די לענין זה בשעתו. יש לפחות כמה חצאי-פסוקים של יארינג, והוא כנראה יבדוק במיוחד את הענין הישראלי-יורדני והאם יוכל להגיע לזימון על ידי הרחקת הגורמים שהפריעו עד כה.

השר י. גלילי:

אבקש לסדר: נראה לי שאנו חייבים לערוך מאזן של עמדותינו אנו. אין כוונתי לקבלת החלטות המיועדות לפרסום. אני סבור שהדבר חיוני לרגל תחילת השיח והסיג בינינו והמימשל החדש בארצות-הברית. די להזכיר, למשל, את הציון האחרון בדברי שר החוץ, שממנו אפשר להבין שבתור ראשון עומד סיכוי של פיסגה בינינו ויורדן בחסות יארינג, בעוד שמדיניותנו לגבי הדברים שבינינו ובינם לא נתגבשה כלל ועיקר. זה עצמו מצריך סיקור עמדות ולו עמדות-ביניים.

איני רוצה לדבר עתה על בעיית ההאחזויות, כי זה סעיף נפרד. נראה לי שהדיון המדיני הכללי, שהיה ונשלם עתה בדברי שר החוץ, מצריך סיכומים פנימיים לקראת השלב הבא. אני מציע שהדבר ייעשה על-ידי הממשלה בנוכחות ראש-הממשלה.

שר החוץ א. אבן :

אולי אחר הביקור אצל יארינג, בעוד עשרה ימים, נדע באיזו מידה סיכוי זה קיים או אינו מציאותי.

סגן ראש הממשלה והשר לקליטת העליה י. אלון :

השר גלילי הציע זאת גם בקשר ליצירת המגעים הראשונים עם המימשל החדש בארצות הברית ולכן יש לזה משנה-דחיפות.

אילו הכין שר החוץ מין קטלוג כזה, לקראת הדיון ביום א' - היה זה חשוב מאוד לכולנו.

שר החוץ א. אבן :

אמדנו שחייבים אנו להתנעין עתה בתסיסה היחסית הקיימת בארגון נאט"ו. שלחנו הוראות לכל נציגינו באותן ארצות להגיע לשיחות עם שרי-החוץ, על-מנת להתליף דעות על החדירה הסובייטית.

ישנן כאן כמה משמעויות. אפיץ תזכיר בנושא זה בין שרי הממשלה. כולם הפנו תשומת לבנו לכך, שהיה דיון בנאט"ו על ניסוח אזהרה לברית המועצות, אם לצמצם את האזהרה לארצות נאט"ו, או לגרוס מושג רחב יותר. לבסוף התקבל נוסח, שאקרא אותו בפניכם (קורא את הנוסח באנגלית):

"5. THE NEW UNCERTAINTIES RESULTING FROM THE RECENT SOVIET ACTIONS ALSO EXTEND TO THE MEDITERRANEAN BASIN. THIS SITUATION REQUIRES THAT ALLIES CONTINUE BY EVERY AVAILABLE MEANS THEIR EFFORTS TO PROMOTE STABILITY AND A JUST AND EQUITABLE PEACE, AS WELL AS MUTUAL CO-OPERATION AND UNDERSTANDING, IN THE AREA. THE EXPANSION OF SOVIET ACTIVITY IN THE MEDITERRANEAN, INCLUDING THE INCREASED PRESENCE OF SOVIET NAVAL UNITS, REQUIRES VIGILANCE TO SAFEGUARD ALLIED SECURITY.

6. THE MEMBERS OF THE ALLIANCE URGE THE SOVIET UNION, IN THE INTERESTS OF WORLD PEACE, TO REFRAIN FROM USING FORCE AND INTERFERING IN THE AFFAIRS OF OTHER STATES.

DETERMINED TO SAFEGUARD THE FREEDOM AND INDEPENDANCE OF THEIR COUNTRIES, THEY COULD NOT REMAIN INDIFFERENT TO ANY DEVELOPMENT WHICH ENDANGERS THEIR SECURITY.

CLEARLY ANY SOVIET INTERVENTION DIRECTLY OR INDIRECTLY AFFECTING THE SITUATION IN EUROPE OR IN THE MEDITERRANEAN WOULD CREATE AN INTERNATIONAL CRISIS WITH GRAVE CONSEQUENCES."

הם אמרו שכל הים התיכון ולא רק חברות נאט"ו מכוסות בנוסח אזהרה זה. האזהרה היא נגד פעילות צבאית סובייטית בים התיכון, שרק רבע ממדינותיו הן חברות בנאט"ו.

משרדנו הציע למשרד הבטחון לחאם איזו פעולה לנבי יתר-מגע גם עם המטה בבריסל, כי יש דבר אחד, שהם החליטו עליו מבצעית. סוכס שיהיה מעקב מאוד מסובך ומדוקדק אחרי התנועות הימיות של הסובייטים בים התיכון. כאן ישנה אפשרות שנלמד מהמעקב ושנתרום משהו בשטח זה. אני מביא זאת לדוגמא, כיצר אפשרי שיתוף פעולה בינינו ובין כוחות נאט"ו.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

בעתון "מעריב" מיום ו' ישנה קורנספורנציה ארוכה מאוד בצורת ראיון שקיימה בחורה נבונה מאוד עם המפקד של כוחות נאט"ו באזור הים התיכון. בכל שאלה שנשעה בענין ישראל - הוא שמע אותה ואמר שאלה שאלות פוליטיות. האם לא נראה לך שמה שהוחלט בענין זה השאיר בכוונה את הענין פתוח בלי להתחייב לשום דבר?

שר החוץ א. אבן:

בהחלט, אבל משתי בחינות: ברור שמפקד נאט"ו לא קיבל הוראה להתערב אם ישראל תותקף. על כן אני מציע להכנס לשטח פתוח זה ולנשש בו. הואיל ושי נוסחה מאוד מורכבת, שאמנם זה מחייב, אבל הנוסחה יכולה הייתה להיות יותר מדי מוגדרת ולומר, שאנו מעונינים רק בקשר ל"SOVIET ACTIVITY AGAINST THE MEMBERS OF NATO"; לכן, מציע אני ליזום מגעים והבהרות.

סגן ראש הממשלה והשר לקליטת העליה י. אלוז:

זה הניסוח החיובי ביותר שאי-פעם השמיע נאט"ו לגבי האינטרס שלה במזרח-התיכון, בים-התיכון והוא אינו בלתי-כולל את ישראל.

שר החוץ א. אבן:

בדיון היו כמה אזכורים לישראל, ושר החוץ של קנדה אמר, שאם אירופה או העולם האטלנטי יפקירו את ישראל - הוא כולו יהיה מופקר. כי זו המטרה המיידית של התוקפנות הסובייטית. אני מציע כאן להדק את מגעינו עם גורמי נאט"ו.

סגן ראש הממשלה והשר לקליטת העליה י. אלון:

זה בהחלט חיוני.

שר הפיתוח ושר התיירות נ. קול:

אני מציע שועדת השרים לענייני בטחון תדון בהאחזיות ושוה לא יהיה על רקע של דיונים פוליטיים מקיפים. ראש הממשלה הודיע בכנסת ואני מניח שוה נעשה על דעת כל הממשלה, ושסחתי על כך, שהגבול הבטחוני של ישראל הינו הירדן. החלטנו להודיע לאמריקאים, שהגנה מלאה על חופש השיט במיצרי טיראן בשבילנו פירושה - נוכחות ישראלית בשארם-א-שייח', עם רציפות טריטוריאלית.

השר י. גלילי:

הכוונה להמשיך השליטה הישראלית בשארם-א-שייח'.

שר הפיתוח ושר התיירות נ. קול:

פירוש הדבר שנוכחות צבאית בטחונית בשבילנו פירושה - הקמת נקודות שונות של צה"ל וזה כולל את הנח"ל. לכן, יש מקום שכמסגרת הקו שנקטנו לגבי שני מקומות אלה - נדון על כך כאן. לגבי בקעת הירדן, מדובר על ישובים מסויימים. לגבי שארם-א-שייח', אני רוצה להציע הקמת האחזות של נח"ל בשילוב עם קייט.

סגן ראש הממשלה והשר לקליטת העליה י. אלון:

אחה מתחיל בדיון בצורה משונה, וזו אינה הדרך לעשות זאת. מונחות על שולחן הממשלה כמה הצעות על שורת האחזיות של הנח"ל והאזרחות בתחומים שונים של השטחים שבידינו, לרבות מפרץ שלמה. איני יודע אם

צריך לדון על כך בועדת השדים או בממשלה. אילו בטוח הייתי שבועדת השדים מתקיים ומסתיים הדיון, אזי הייתי בעד זה. אבל ברור לי שיתר חברי הממשלה ירצו להיות שותפים בהכרעה כזאת. אבקש לכן, מראש הממשלה, שיקרים סעיפים אלה לישיבה שתתקיים ביום א' הקרוב.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

בקשר לדברי אבא אבן על המהלך של שלום, יש לי הערה: באחת הישיבות הקודמות העליתי את הרעיון על דבר ספר שחור-לבן, בו נגולל בתוקף רב את הענין של שאיפתנו לשלום ובעיקר - מה עמדת הצד השני בענין זה.

שר המשפטים י. ש. שפירא:

אני חושב שהנימוס מחייב, שבהחלטה הקודמת שקיבלנו, נאמר שהממשלה מבקשת מהיועץ המשפטי לממשלה להביא את ההחלטה לידיעת בית-המשפט העליון.

סגן ראש הממשלה והשר לקליטת העליה י. אלון:

ברור לכולם שטרם סיימנו את הביורור בענין המדיני, ונרחח את הסיכומים לישיבה שתתקיים בנוכחות ראש-הממשלה, לרבות נושא הקמת היאחזויות בטחוניות באזורים בהם יש להקים; וזאת, נוסף על סעיפים אחרים שעלו בהמשך הדיון. יחד עם זאת, מבקשים אנו משר-החוץ להכין קטלוג של סיכומי הממשלה עד היום, כדי שנדע באיזה מצב אנו עומדים, לא על-מנת לחדש את ההחלטות, אלא על-מנת לדעת אותן.

שר החוץ א. אבן:

הואיל ודובר כאן על ה-N.P.T. והשגריר רבין יזמן בימים הקרובים ארצה, אני מציע לקיים את הכירור בנוכחותו. כי אי-אפשר לתלוש נושא זה מההקשר האמריקאי.

ד"ר י. ספיר :

ברצוני להביע מישאלה, שלפני קיום השיחה עם אנשי הממשל החדש באמריקה, בה יהיה צורך, כפי שהבינותי, להודיע על השתלשלות הענינים, שנקבל מושג כלשהו על המנטליות של מימשל זה לגבי הבעיות הללו.

163. הודעה אישית

סגן ראש הממשלה וד"ר יוסף קליטת העליה י. אלון :

ועתה, הודעה אישית לשר יוסף ספיר.

ד"ר י. ספיר :

אבקש להזכיר לי לרדת מאיגרא דמא לבירא עמיקתא: איני יכול לרחות את הדברים, למרות שהשר פנחס ספיר אינו נוכח כאן, ועלי להשמיע דברים הקשורים בדבריו, ושאני חייב להגיב עליהם.

אני קורא בפרטיכל, אותו קיבלתי היום, את דברי השר פנחס ספיר, בהם נגע בענין הפועלים הערבים, הכאים מהגדה, בהתאם לתכנית שאושרה או לא אושרה, ושלפיה מכוונים אותם לעבודות במשק שלנו.

הוא אמר בדבריו שהגעגועים לעבודה ערבית עולים מעלה-מעלה אצל הפרדסנים וכו'. כאשר התכטא כך - הפסקתי אותו באמצע דבריו, והערתי שאין זה הוגן, ואז השיב לי מה שהשיב.

עלי לחזור ולהזכיר כאן, כי ההצעה להעסיק פועלים ערבים מהגדה במשק שלנו, לא באה מטעם פרדסנים, אלא מטעמם של נותני-עבודה שונים.

תרשו לי לומר שזוהי אינסינוואציה, ולו גם כאשר כרוך הדבר בפועלים. ואיני מבין למה התכוון השר פנחס ספיר בדבריו, אך כאשר הזכיר את הפרדסנים ואת הנעגועים לעבודה ערבית - הבנתי שהוא מתכוון לסוג אחד בלבד, ואיני יודע מדוע צריך להכניס אינסינוואציה כזו לדברים. על-כל-פנים, לא אני הצעתי זאת כאן.

שר השיכון ט. בנטוב:

אין צורך להכניס לענין זה את הקיבוצים.

השר י. ספיר:

אני רק מתרגם את הדברים ששמעתי. אם אתה רוצה - אוכיח לך כי גם שם עובדים פועלים ערבים מהגדה. אסיים דברי ואומר, שחברי ועדת השרים לענייני כלכלה ערים לכך, שהצעה זו לא באה מחוץ למסגרת הוועדה, על ידי גורם אחר בלשהו, אלא היא באה במשולב על-ידי שר-העבודה מאותה תקופה ועל-ידי משרד הבטחון או המימשל. היא עלתה על השולחן ונדרונה כפי שנדרונה. על-כן, אני מוחה נגד זה, שמכניסים לענין הזה גורמים שאין להם ולא היה להם שום קשר לענין זה.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

מדוע אתה משחמש במלה אינסינוואציה?

דו"ש י. ספיר :

לא אינסינואציה, אלא האשמה.

סגן ראש הממשלה דו"ש לקליטת העלייה י. אלון :

אבקש את מזכיר הממשלה להעביר את הדברים הללו

לידיעת השר פנחס ספיר.

הישיבה ננעלה בשעה 18:45